

**ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
FAKULTA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
KATEDRA EKOLOGIE KRAJINY**

**LIMITY ROZVOJE CESTOVNÍHO RUCHU /
TURISMU NA ÚZEMÍ CHRÁNĚNÉ KRAJINNÉ
OBLASTI JESENÍKY**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

VEDOUCÍ PRÁCE : MGR. KAREL HOUDEK

DIPLOMANT : BC. PETR BURDA

Praha 2011

Prohlášení :

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně pod vedením Mgr. Karla Houdka, další informace mi poskytl Mgr. Jindřich Chlapek, zástupce ředitele Správy CHKO Jeseníky a že jsem uvedl všechny literární prameny, z kterých jsem čerpal.

V Praze dne 30.4.2011

Abstrakt.

Tato diplomová práce se zabývá limity rozvoje cestovního ruchu v CHKO Jeseníky v souvislosti s platnými dokumenty územního plánování, koncepčními materiály správy CHKO Jeseníky a koncepčními materiály dotčených obcí a vyššího územního celku Jeseníky. V práci bude vyhodnocena dopravní intenzita v zájmovém území a rovněž rozvojový potenciál zájmového území pro jednotlivé typy aktivit cestovního ruchu v závislosti na souborech lesních typů, za použití upřesněné metodiky GEF Ing. Schwarze PhD., zaměřené na stanovení ekologické stability a zranitelnosti lesního biomu, včetně odhadu jeho únosnosti k různým aktivitám z hlediska rozvoje cestovního ruchu.

Klíčová slova : únosné zatížení, územní limity, dopravní intenzita, cestovní ruch, infrastruktura, Chráněná krajinná oblast Jeseníky

Abstract

This dissertation go about limit of tourism in Protected Landscape Area Jeseníky in relation with a valid documents of territorial planning, conceptual materials of administration Protected Landscape Area Jeseníky and conceptual materials of respective villages and territorial unit of Jeseníky. In work will be analyzed traffic in this territorium and of course potential of development of thos territorium for individual types of activities of tourism in relation of determination of ecological stability a vulnerability of forest biome using specific methodics GEF Ing. Schwarz PhD. , which are orientated to assignment of ecological stability, vulnerability of forest biome included estimating of carrying-capacity of various activities of tourism development.

Keywords : sustainable load, territorial limits, traffic intensity, tourism, infrastructure, Protected Landscape Area Jeseníky

Obsah :

1. Úvod a cíl diplomové práce	10
2. Cíl práce	12
3. Metodika	13
3.1 Literární rešerše	13
3.2 Charakteristika a popis zájmové oblasti	13
3.3 Účel a metodika vlastního šetření	14
3.4 Analýza shromážděných poznatků	14
3.4 Vyhodnocení a návrh aplikace získaných poznatků	14
3.5 Diskuse	14
3.6 Závěr	14
4. Literární rešerše	15
4.1 Oborové vymezení cestovního ruchu	15
4.2 Vznik, historie a vývoj cestovního ruchu jako společenského fenoménu	16
4.3 Vznik, historie a vývoj cestovního ruchu v zájmovém území CHKO Jeseníky	23
4.3.1 Cestovní ruch v zájmové oblasti versus ochrana přírody	26
4.4 Vymezení klíčových pojmů souvisejících se zadaným tématem, včetně konkrétních příkladů	28
4.5 Postavení člověka a jeho komunit ve vyváženém a trvale udržitelném souladu s přírodou	43

4.6	Obecné nástroje/metodiky související s ochranou životního prostředí	45
4.6.1	Institucionální celospolečenské nástroje	45
4.6.2	Podnikové systémy ochrany životního prostředí	50
4.6.3	Další nástroje ochrany životního prostředí	52
4.7	Speciální metodiky/nástroje, určené k vyhodnocení stavu konkrétní lokality	53
4.7.1	Metodika stanovení ekologické stability a zranitelnosti lesního biomu na území biosférické rezervace Krkonoše, včetně objektivnějších možností odhadu jeho únosnosti k různým aktivitám cestovního ruchu	53
4.7.2	Metodika zaměřená na ověření ekologické stability a zranitelnosti zemědělských půd na základě aktualizace BPEJ	53
4.7.3	Metodika na zkoumání populace raků v ČR	54
4.8	Domácí a zahraniční zkušenosti se zaváděním environmentálně šetrného managementu na území velkoplošných CHKO	54
5.	Charakteristika a popis zájmového území	64
5.1	Geografický, přírodopisný a historický popis zájmového území	64
5.1.1	Obecné vymezení území	64
5.1.2	Geologický a geomorfologický popis území	66
5.1.3	Půdní poměry	69

5.1.4 Hydrologický popis oblasti	69
5.1.5 Klimatické podmínky území	72
5.1.6 Flóra zájmového území	76
5.1.7 Fauna zájmového území	77
5.1.8 Historie osídlení oblasti lidskou komunitou	81
5.1.9 Památky lidové, církevní a hradní architektury	83
5.1.10 Stropy po hornické činnosti	84
5.1.11 Významné osobnosti Jesenicka	84
5.2 Důvody vyhlášení CHKO Jeseníky a její právní vymezení	86
5.3 Stručná analýza vnějších a vnitřních vztahů	90
5.3.1 Socioekonomický popis zájmové oblasti	90
5.3.1.1 Počet a věková struktura obyvatelstva	90
5.3.1.2 Struktura obyvatel dle náboženského vyznání	90
5.3.1.3 Vzdělanostní struktura	91
5.3.1.4 Struktura obyvatelstva dle ekonomické aktivity	91
5.3.1.5 Nezaměstnanost	91
5.3.1.6 Alokace pracovních příležitostí	92
5.3.2 Bytový fond v obcích zájmové oblasti	92
5.3.2.1 Stávající bytový fond – rodinné a bytové domy	92
5.3.2.2 Občanská a technická vybavenost obcí zájmového území	93
5.3.2.3 Napojení trvale obydlených domů na infrastrukturu	93

5.3.2.4 Pokrytí zájmového území telekomunikačními službami	93
5.3.2.5 Bankovní služby	93
5.3.2.6 Doprava	93
5.3.3 Turistická infrastruktura	95
5.3.3.1 Ubytovací kapacity – hromadná ubytovací zařízení	95
5.3.3.2 Trvale neobydlené doby užívané k rekreaci	95
5.3.3.3 Kulturní, sportovní a společenské zázemí	95
5.3.4 Životní prostředí	96
5.3.4.1 Ovzduší	96
5.3.4.2 Nakládání s odpady	96
5.3.4.3 Hluk, vibrace, záření	96
5.3.4.4 Monitoring	96
5.3.4.5 Ekologická politika obcí	96
5.3.4.6 Ochrana krajiny	96
5.3.5 Cestovní ruch	97
5.3.5.1 Pohyb návštěvníků po oblasti	97
5.3.5.2 Stávající vybavení pro cestovní ruch a jeho možnosti	97
5.3.5.3 Naučné stezky	101
5.3.5.4 Podpora cestovního ruchu	101
5.3.5.5 Vztah obyvatel k návštěvníkům oblasti	102
5.4 Faktory vytyčující limity rozvoje cestovního ruchu v zájmové oblasti CHKO Jeseníky	102

5.4.1 Dobývací prostory	102
5.4.2 Vodní zdroje a jejich ochranná pásma, vodní toky a plochy	107
5.4.3 Záplavová území	108
5.4.4 Památkové zóny	109
5.4.5 Objekty dopravní infrastruktury a jejich ochranná pásma	109
5.4.6 Vodovodní síť, kanalizační síť, plynovod, ropovod, včetně ochranných pásem, elektrické rozvody	111
5.4.7 Objekty a plochy sloužící obraně státu	112
5.4.8 Zvláště chráněná území přírody	112
5.4.9 Ptačí oblast	113
5.4.10 Územní systémy ekologické stability	113
6. Účel a metodika vlastního šetření	115
6.1 Ověření návštěvnosti CHKO Jeseníky na základě dopravní dynamiky	116
6.2 Aplikace metodiky GEF v podmínkách CHKO Jeseníky	122
7. Analýza shromážděných poznatků	138
8. Návrh aplikace získaných poznatků	141
9. Diskuse	151
10. Závěr	155
11. Seznam literatury	157
12. Přílohy	163

1. Úvod

Lidská civilizace si s postupným odhalováním stále nových tajemství přírody čím dál více uvědomuje, že právě příroda, pokud možno nenarušená a obnovy schopná, je alfou i omegou dalšího rozvoje lidstva, respektive lidstvo je životně závislé na přírodě, jejích zdrojích, ať obnovitelných či neobnovitelných a další trvání lidské civilizace bez fungujících přírodních ekosystémů je nemyslitelné.

Po období, kdy se člověk sebestředně opájel myšlenkou, že veškeré překážky, které se před něj začaly hromadit, vyřeší technologický pokrok, nové vědecké objevy, využívání stále pokročilejších IT technologií a že nad veškerými zákonitostmi vesmíru zvítězí lidský rozum, začíná pomalu, ale jistě dospívat k závěru, že není možné veškeré dosavadní poznání lidstva aplikovat přírodě navzdory, ale pouze a jen v přísném souladu s přírodními zákony. Po období mnohdy naprosto bezcitné exploatace přírodních zdrojů začínají současné generace dospívat k přesvědčení, že z přírody nelze jen čerpat, ale je potřeba o ní i pečovat a zj. zamezit jejímu poškozování, které je v mnohých případech nikoliv projevem uspokojování lidských potřeb, ale toliko jen důsledkem obyčejné lidské hlouposti, povýšenectví a nadutosti.

Snad je již natrvalo opuštěna vize, kdysi vážně zamýšlená, že budoucnost lidstva tkví pouze a jen ve vědeckotechnickém pokroku, vedle kterého je zachovalé životní prostředí a neporušená příroda pouze jakýmsi trpěným doplňkem, o který není nutno pečovat.

V České republice, zemi, která ještě před 20 lety měla jedno z nejvíce poškozených životních prostředí v rámci tzv. vyspělého světa, se z ochrany přírody, z jejího zachování budoucím generacím, kterým umožní plnohodnotný život v nenarušené, zdravé krajině, stalo vedle ekonomické transformace jedním z ústředních témat transformace naší společnosti. Významným

odvětvím, které na vývoj životního prostředí může mít jak pozitivní, tak ale i negativní vliv, je i oblast cestovního ruchu.

S tím, jak si naše společnost s postupujícím časem začala stále více uvědomovat nutnost ochrany přírody, aby tato byla zachována v pokud možno neporušeném a nepozměněném stavu i budoucím generacím, začaly být kompetentními orgány, na podkladě zákonných norem, stanovovány limity pro lidské činnosti, které jsou v daných lokalitách ještě přípustné, aniž by těmito aktivitami došlo k devastaci přírodních lokalit.

2. Cíl práce

Cílem této diplomové práce je popsat a stanovit hraniční limity rozvoje cestovního ruchu v Chráněné krajinné oblasti Jeseníky, které vymezí zaměření aktivit turistického ruchu v této oblasti tak, aby jejich rozvojem nedošlo k nadměrnému zatížení krajiny a jejich biomů a které nebudou mít negativní vliv na její zachovalost, neporušenost a přirozenou obnovu.

3. Metodika

3.1 Literární rešerše

Literární rešerše bude provedena za použití odborných pramenů, zj. knih, odborných článků, internetových zdrojů a legislativních nástrojů právního řádu České republiky a bude rozdělena do těchto podkapitol :

- a) oborové vymezení cestovního ruchu
- b) vznik, historie a vývoj cestovního ruchu jako společenského fenoménu
- c) vznik, historie a vývoj cestovního ruchu v zájmovém území CHKO Jeseníky
- d) vymezení klíčových pojmů souvisejících se zadaným tématem, včetně konkrétních příkladů.
- e) postavení člověka a jeho komunit ve vyváženém a trvale udržitelném souladu s přírodou.
- f) obecné metodiky/nástroje související s ochranou životního prostředí
- g) speciální metodiky/nástroje související s vyhodnocením stavu konkrétní lokality
- h) domácí a zahraniční zkušenosti se zaváděním environmentálně šetrného managementu na území velkoplošných CHKO

3.2 Charakteristika a popis zájmového území

V této části bude území popsáno z hlediska jeho geologické stavby, půdních, hydrologických a klimatických podmínek, flóry, fauny, historie osídlení a nejvýznačnějších kulturních památek. Rovněž budou popsány důvody vyhlášení statutu Chráněné krajinné oblasti na zájmovém území.

3.3 Účel a metodika vlastního šetření

V této části bude provedeno vyhodnocení dopravní dynamiky v zájmové oblasti a dále bude aplikována metodika GEF v podmínkách zájmového území s následnými mapovými výstupy k jednotlivým zkoumaným charakteristikám.

3.4 Analýza shromážděných poznatků

V této kapitole budou prezentovány výsledky šetření, které spočívalo jednak ve vyhodnocení dopravní dynamiky v zájmovém území, při kterém bylo vycházeno z pravidelných měření intenzity dopravy v letech 2000 a 2005 (výsledky sčítání za r. 2010 nejsou k datu odevzdání práce k dispozici) a jednak v aplikaci metodiky GEF, vypracované Ing. Otakarem Schwarzem PhD., na jejímž základě byla vyhodnocena únosnost a zranitelnost biomů CHKO Jeseníky v souvislosti s jednotlivými lesními typy, které se v zájmové oblasti nachází.

3.5 Vyhodnocení a návrh aplikace získaných poznatků

V této části budou navrženy konkrétní opatření k environmentálně šetrnému rozvoji cestovního ruchu v zájmové oblasti s ohledem na získané poznatky z předchozího šetření.

3.6 Diskuse

Zde bude prezentován pohled autora práce na zjištěné výsledky a možné směry rozvoje cestovního ruchu.

3.7 Závěr

V závěru bude provedena sumarizace získaných poznatků a bude zhodnoceno splnění stanovených cílů.

4. Literární rešerše

4.1 Oborové vymezení cestovního ruchu.

Úvodem krátké vymezení cestovního ruchu jako společenského fenoménu, jak je vnímán ze strany různých vědeckých oborů. Ze sociologického hlediska (**Maslow, 1970**), lze cestovní ruch definovat jako specifickou formu uspokojování lidských potřeb, jako potřebu odpočinku, poznání, seberealizace, sebezdokonalování a společenského styku, tedy o nadstavbové potřeby vyznačující se motivací vyšších řádů.

Pásková (2008) z ekonomického hlediska na cestovní ruch nahlíží jako na specifickou formu spotřeby, kdy výdaje s ní spojené jsou realizovány mimo místo daňové příslušnosti cestující osoby.

Goodall (1987) geograficky cestovní ruch vymezuje jako pohyb a pobyt lidí mimo jejich obvyklé prostředí, přičemž takto chápaný cestovní ruch představuje typ mobility sui generi, vyznačující se cykličností realizovaného pohybu, na rozdíl od nevratného, migračního pohybu.

Pásková (2008) uvádí, že z ekologického hlediska lze cestovní ruch popsat jako jev, který se vyznačuje ve zdrojových oblastech dočasným opuštěním habitatu člověka a v cílových destinacích periodickou návštěvností habitatů jiných lidí a dalších druhů.

Cestovní ruch se tedy vyznačuje určitými typickými znaky, které jej odlišují od jiných lidských aktivit. Především se jedná o cílevědomý pohyb aktérů cestovního ruchu-turistů, z míst jejich trvalého pobytu do cílových destinací, přičemž se jedná o pohyb vratný, kratší jednoho roku a jeho smyslem není výdělečná činnost v cílové destinaci, nýbrž činnost zaměřená na poznávání, regeneraci, odpočinek.

4.2 Vznik, historie a vývoj cestovního ruchu jako společenského fenoménu.

První náznaky cestovního ruchu lze vysledovat již ve starověku a to v souvislosti s výstavbou silniční sítě v období Římské republiky, která umožnila nejen rychlé přesuny římských legií po území říše, ale část tehdejších římských občanů začala cestovat za vzděláním, poznáním, ale i zdravím (pobyty v lázních). Do této doby rovněž spadají první zmínky o úniku obyvatel měst do okolní přírody, kde byly stavěny majetnější vrstvou vily, kde zj. v létě odjížděli z rozpálených měst a trávili zde čas oddychem a relaxací **(Chorvát, 2007)**.

Ve středověku jsou dobře popsány cesty příslušníků aristokracie na letní sídla či lovecké hrádky, kde se věnovali různým kratochvílím, např. lovu, sokolnictví, nebo duchovnímu rozjímání.

Snad nejznámějším příkladem středověkého cestovatelství, navíc podrobně popsaného, je kniha Marca Pola Milion, ve které popisuje jak svou cestu do východní Asie, tak zj. svůj jedenáctiletý pobyt na dvoře císaře Kublajchána. Specifickými příklady cestování pak byly náboženské pouti k nejrůznějším poutním místům.

Všechny tyto popsané aktivity se však týkaly jen úzké skupiny lidí, zj. aristokracie a duchovenstva, tedy osob, které patřily k tzv. urozeným stavům a jejichž svobodný pohyb nebyl nijak omezen, což se nedá říci o poddanském obyvatelstvu.

Výrazným impulsem pro rozvoj cestovního ruchu v podobě, jak jej známe dnes, byly zejména sociální změny v evropských společnostech v 18. a 19. století, spolu s nástupem romantismu, které jsou charakterizovány jednak zrušením nevolnictví a tím umožněním svobodného pohybu osob (na bázi občanských práv, definovaných francouzskou revolucí v 18. století), jednak objevováním a opěvováním přírodních krás nejen umělci – básníky,

spisovatelů, malířů a hudebníků, pro které divoká příroda přestala být nepřátelským a životu nebezpečným prostředím (jako lidem ve středověku, pro které tehdejší hluboké lesy představovaly prostředí, kde se zdržují temné síly, loupežníci a člověk se do těchto míst neodvažoval), ale naopak vyhledávanými místy, kde člověk mohl o samotě vnímat krásy přírody. K tomuto nepochybně přispělo rozsáhlé odlesnění velkých částí evropské krajiny a rozvoj cestní a železniční sítě, což umožnilo svobodnější pohyb krajinou za současné dosažitelnosti i vzdálenějších míst.

Popis dalšího rozvoje cestovního ruchu bude pro svou rozsáhlost zaměřen na oblast českých zemí a to jak v době jejich začlenění do Rakouska-Uherska, tak v průběhu československého státu a následně samostatné České republiky.

Podle **Štemberka (2009)** cestovní ruch, v tehdejšímu pojmosloví cizinecký ruch, se jako samostatné odvětví hospodářského, sociálního a kulturního života v období Rakousko-Uherské monarchie odvíjel od možností občanů čerpat pro dovolenou volný čas (volný čas ve smyslu kapacity času, kterou bylo možno věnovat volnočasovým aktivitám, se začal formovat na přelomu 19. a 20. stol.) a jednak se odvíjel od materiálních možností jednotlivých vrstev obyvatelstva. V době feudalismu, resp. v době nevolnictví, byl jakýkoliv druh cestování omezen pouze na úzkou část tehdejší společnosti, zj. šlechtu, duchovenstvo, příp. bohaté měšťany, avšak naprostá většina obyvatelstva byla celoročně vázána ke svým pracovním povinnostem, bez možností účasti na cestovních aktivitách (mimo náboženských poutí). Po Velké francouzské revoluci a v rámci monarchie po r. 1848 došlo ke společenské změně, na základě které se začaly postupně profilovat tři sociální stavy, které determinovaly rozvoj cestovního ruchu – předně to byla vrstva, zahrnující inteligenci, svobodná povolání, úředníky, učitele, advokáty, rentiéry a poživatele různých důchodů. Tato vrstva měla

jednak dostatek volného času, když např. státní úředník v 11. platové třídě měl nárok na 14 dní dovolené, zatímco úředníci v 6. až 1. třídě měli nárok až na 5 týdnů dovolené. Obdobný princip platil i u úředníků soukromých podniků, kde délka dovolené činila v závislosti na pozici a délce výkonu funkce 10 dnů až 3 týdny. Další skupinou byla vrstva živnostenských a průmyslových dělníků, kteří z počátku neměli nárok na žádnou dovolenou, pouze jim byla neděle uznána jako den pracovního klidu. Až s postupem času byla i dělnictvu přiznána roční dovolená v délce 3 – 6 dní, v závislosti na dojednané kolektivní smlouvě. Zákonem byl tento nárok ustaven až v r. 1925, kdy se délka dovolené stanovila na 6 až 8 dní v roce s ohledem na odpracovanou dobu. Třetí vrstvu tvořili obyvatelé zemědělského venkova, kteří však k otázce cestování měli spíše negativní postoj, který pramenil jednak z faktu, že celý život byli spjati s přírodou a tedy neměli potřebu opouštět svá bydliště, jak tomu bylo u městského obyvatelstva, jednak charakter zemědělských prací a péče o hospodářství, pole, dobytek, neumožňoval byť i krátkodobé opuštění jejich domovů.

Rozvoj cestovního ruchu byl ovšem determinován i finančními možnostmi, které byly opět nejvyšší u vrstvy inteligence, úřednictva, atd., když např. ve 20. letech 20. stol. se měsíční platy nejvyšších úředníků pohyboval kolem 6.500 Kčs a postupně klesal až k 750 Kčs. U příslušníků ozbrojených sborů to bylo v rozmezí 3.250 až 5.500 Kčs. U úředníků soukromých společností se plat pohyboval od 800 do 1.300 Kčs, zatímco u dělníků se mzda pohybovala od 500 do 1000 Kčs.

Krom časových a finančních možností jednotlivých účastníků cestovního ruchu hrála neopominutelnou roli i dopravní dostupnost jednotlivých destinací. V rámci českých zemí byla vybudována poměrně hustá síť železnic, které umožňovaly rychlé a pohodlné cestování nejen po tuzemsku, ale i do zahraničí. Pro movité klienty se začala budovat síť leteckých tras, které významně zkrátily

potřebu času pro přesun turistů do zahraničních destinací (v mnoha případech řádově).

Význačným předělem pro rozvoj cestovního ruchu se stal vznik Československé republiky v r. 1918. Nová republika převzala z doby monarchie většinu tehdejších lázeňských zařízení – za tím účelem vznikl státní podnik Státní lázně - které následně za vynaložení poměrně velkého objemu financí sanovala. Např. do lázní Sliač bylo do r. 1927 investováno 10 milionů korun ze státních prostředků. Přesto ale státem řízené lázeňství a hoteliérství nedosahovalo úrovně a efektivnosti soukromých subjektů, kterým movitější klientela dávala přednost, zj. pro rozsah a kvalitu služeb. Konkurenceschopnost byla udržována podporou státu v oblasti propagace, na kterou např. v r. 1927 bylo vyčleněno ze státních prostředků 445.717 Kč.

Neméně významným krokem se stalo zřízení Státního památkového ústavu, jehož smyslem bylo chránit význačné kulturní památky, přičemž z veřejných prostředků byly prováděny opravy významných historických památek, které tvořily atraktivitu cestovního ruchu. Např. v r. 1934 stát přispěl na obnovu nejdůležitějších církevních památek částkou 152.500 Kč.

Významnou roli při rozvoji a formování cestovního ruchu ať již v době monarchie, tak zj. po vzniku republiky měl vznik, resp. aktivizace turistických spolků, ať Klubu československých turistů, tak i řady německých turistických spolků. Tyto se zaměřovaly na rozvoj turistické infrastruktury, zj. na výstavbu turistických chat a rozhleden (Masarykova chata na Šerlichu, Jiráskova chata nad Dobrošovem, atd.), organizování turistů, značení a údržbu turistických tras, pořádání lyžařských závodů, apod. Díky činnosti těchto spolků bylo již ve 20. letech 20. století vytyčeno na 29.000 Km značených turistických tras. To v mnoha případech obnášelo i stavbu mostků, haťových cest, přístřešků, rozcestníků, apod.

Nedílnou součástí byla i osvětová činnost těchto spolků, zaměřená mj. na problematiku ochrany přírody, přestože v těchto letech nebyly zatím zaznamenány signály o přetěžování jednotlivých destinací rozvíjejícím se turistickým ruchem. Přesto byly prosazovány myšlenky na zřizování národních parků a rezervací, které by ochranu přírody co nejlépe zajišťovaly. Postupně byly vytvořeny chráněné lokality, jako např. Černé a Čertovo jezero na Šumavě. Vážně bylo uvažováno zřízení přírodního parku v Tatrách a to jak na slovenské, tak i polské straně. Je také možné vysledovat zvyšující se zájem o cestovní ruch, když tradiční vysokou návštěvnost si udržovaly lázeňské komplexy, nicméně zvyšoval se i zájem o horská střediska jak na Slovensku, kde zj. Tatry spojovaly atraktivitu lázeňského místa a vysokohorské turistiky, objevovány ale byly i místa českého pohraničí – Šumava, Krkonoše, Jeseníky. Důležitými destinacemi byla i významná městská sídla, zj. Praha, ale i Brno, Bratislava, apod. V těchto případech byly největšími atraktivitami historické, kulturní a církevní památky. Objevovány byly lokality jako Český ráj, Moravský a Slovenský kras.

K hlavním formám trávení volného času se krom lázeňských pobytů a pobytů v horských letoviscích začaly řadit i tzv. letní byty, spočívající v pronájmu části venkovského stavení, kde rodina následně trávila letní prázdniny. Mimo to zde nájemce mohl jezdit i o víkendech a svátcích. Novinkou se staly tzv. weekendové domy, které byly cíleně stavěny pro trávení volného času v atraktivních místech s dobrou dopravní dostupností. Z hlediska forem turistiky se vedle tradiční pěší turistiky začalo objevovat horolezectví, mototuristika, vodáctví, lyžování. Klub československých turistů rozlišoval tři formy turistiky – cestovní, neboli prázdninovou, která spočívala zj. v pěších túrách po přírodních, kulturních a historických zajímavostech, dále rekreační turistiku, která měla podobu skautingu a trampingu a jako taková byla přitažlivá zj. pro

mládež a nakonec turistické sporty, kde byly kromě pěší turistiky řazeny i aktivity spojené s použitím nějakého dopravního prostředku – cykloturistika, vodáctví, mototuristika, apod.

Dalším význačným předělem v oblasti cestovního ruchu byl rozpad Československa s následnou okupací a vznikem protektorátu Čechy a Morava, která téměř znemožnila zahraniční turistický ruch a v důsledku odtržení pohraničí přišla turistická základna o velmi významnou část turistických lokalit, včetně vybudovaného zázemí. K dalšímu útlumu turistického ruchu došlo vlivem válečných událostí, v podmínkách protektorátu zj. se zavedením přidělového systému, který výrazně omezil prostředky, jež bylo možno vynaložit na cestování, jakož i s nuceným nasazením mladých lidí pro potřeby válečného průmyslu.

Vývoj cestovního ruchu v Československu po r. 1945, resp. 1948, není zatím uceleně zpracován. Přesto lze uvést, že bezprostředně po válce byla obnovena činnost Klubu československých turistů, avšak následně byl KČT začleněn do Sokola a ještě později převzaly veškeré turistické aktivity odbory turistiky v rámci ČSTV.

V důsledku únorového převratu, spolu se vznikem dvou politických bloků v Evropě došlo v podstatě k úplnému zastavení cestovního ruchu mezi západní a východní Evropou. V prostředí Československa to znamenalo zvýšený zájem o vnitrostátní turistiku a rovněž o výjezdy do zemí tehdejšího sovětského bloku. Cestovní ruch byl organizován státními organizacemi, zj. zestátněnými cestovními kancelářemi Čedok, později Autoturist a Cestovní kancelář mládeže, významnou roli rovněž hrála státem řízená odborová organizace ROH. Jelikož pro mnoho obyvatel bylo cestování za dovolenou ztíženo, nebo o státem organizovanou rekreaci neměli zájem, začalo se velmi rychle a ve velkém rozsahu šířit chataření a chalupaření, když především v pohraničních

oblastech byl dostatek volných objektů po odsunutých Němcích, které se rychle stávaly vyhledávanými objekty pro individuální rodinnou rekreaci. Nutno však dodat, že se tímto způsobem podařilo nesporně uchovat velké množství architektonicky i historicky cenných objektů, které by jinak pravděpodobně podlely postupné devastaci.

Mimo tyto aktivity se v Československu začal výrazně rozvíjet i tramping, třebaže počátky tohoto fenoménu lze dohledat již v době 1. republiky, zj. u chudších vrstev obyvatelstva, avšak po r. 1948 a po prvotním vystřízlivění z nového režimu (po politických procesech), lze v trampingu vidět i rezistenci části společnosti vůči tehdejšímu režimu, který měl snahu veškeré aktivity obyvatelstva dostat pod svůj vliv a tyto řídit. V trampování tak mnoho, především mladých lidí, vidělo jedinou možnost, jak si zachovat alespoň malou část svobody v rámci víkendových pobytů v přírodě (**osobní zkušenost autora**). Cestovní ruch jako odvětví zaznamenával úpadek, když mimo několika „výstavních skříní“ cestovního ruchu došlo k zanedbávání a mnohdy i nezájmu nových provozovatelů turistických zařízení o zákazníka, zařízení všeho druhu rychle chátrala, upadala a zakrátko nebyla schopna srovnání se zázemím a infrastrukturou cestovního ruchu ve svobodném světě. Symbolem socialistického cestování se tak mnohdy stávaly autokempy u vodních ploch v rámci Československa, s nedostatečným sociálním zabezpečením, zásobováním a službami obecně. Poněkud lepší situace byla u některých podnikových objektů určených k rekreaci, např. zařízení ostravských koksoven v Ostravici (**osobní zkušenost autora**), které byly schopny a ochotny provoz těchto zařízení patřičně dotovat.

Obdobná situace panovala i v mnoha přímořských letoviscích v tehdejší socialistickém bloku. Vysněnou dovolenou se tak stával pobyt v Jugoslávii, jehož hlavním motivem byla nezřídka emigrace.

4.3 Vznik, historie a vývoj cestovního ruchu v zájmovém území CHKO Jeseníky

Pro turistiku začaly být Jeseníky objevovány poměrně pozdě – až na přelomu 18. a 19. stol. a to zj. díky své relativní nepřístupnosti. Mezi prvními, kdo začal objevovat krásy zdejších hor, byli němečtí profesoři a studenti z Opavy, Vídně a Vratislavi a rovněž poutníci ke kostelíku u Vřesové studánky. Až v polovině 19. stol došlo k rozkvětu turistických aktivit v Jeseníkách, kdy se začalo hromadně vystupovat na Praděd, nejčastěji na trase Kouty – chata Švýcárna – Praděd. Švýcárna, původně horská salaš, určená pro chov dobytka na vrcholových loukách, se stala první turistickou chatou v Jeseníkách, kde si turisté mohli jednak zakoupit zde vyráběné mléčné produkty, jednak zde našli místo pro přenocování. Obdobnému účelu začala zanedlouho sloužit i další salaš – Ovčárna. Obě chaty svému účelu slouží dodnes. Turistům posléze začaly nabízet služby další chaty – Františkova myslivna, Alfrédka a zájezdní hostince na císařských silnicích – hostinec Na Skřítku a hostinec na Červenohorském sedle.

Dne 26.4.1881 byl ustaven první jesenický turistický spolek – Moravsko-slezský sudetský horský spolek, který patřil mezi nejstarší turistické organizace v oblasti Moravy a Slezska. K jeho zakladatelům patřil Johannes Ripper, jesenický hejtman ve výslužbě a notář Edmund Rudolph. Tento spolek měl v době před 1. sv. válkou na 30 poboček a téměř 4.000 členů. Tento spolek již ve svých počátcích vytyčil na 56 turistických stezek, započal s vydáváním turistických map a mimo to se zasloužil o prozkoumání a následné zpřístupnění krápníkových jeskyní Na Špičáku. Dále spolek vybudoval ať již sám nebo za podpory tehdejších majitelů jesenických pozemků, zj. rodem Lichtenštejnů a Řádem Německých rytířů, několik turistických chat, mj. chatu Jiřího na Šeráku, Švýcárnu, Ovčárnu, hostinec na Červenohorském sedle a na Skřítku, jakož i několik dalším menších staveb a přístřešků. Mimo

to se spolek zasloužil o vybudování několika významných a až na jednu výjimku do dnešní doby funkčních rozhleden – zj. rozhledna na Biskupské kupě nad Zlatými Horami (leží již mimo zájmové území), rozhledna Zlatý chlum nad Jeseníkem, jakož i rozhledna na vrcholu Pradědu, která však byla v 50. letech 20. stol. uzavřena a následně se pro havarijní stav zřítily.

Počáteční rozvoj turistiky v zájmovém území byl od počátku spojen s fenoménem lyžování, které se díky dobrým sněhovým podmínkám úspěšně uchytilo. Na jeho rozvoji a propagaci měli zásluhu Viktor Heeger, spisovatel a učitel a Otto Grohman, vrchní lesmistr, kteří nezávisle na sobě začali jako první používat lyže, dovezené ze Skandinávie. Již v r. 1895 byly uspořádány v Rýmařově první lyžařské závody.

Až do konce 1. sv. války nepůsobil v Jeseníkách žádný český horský spolek. Ten byl ustaven až v podmínkách 1. republiky, kdy po r. 1918 začaly vznikat jednotlivé odbory Klubu československých turistů, které byly v r. 1921 spojeny do Severomoravské župy KČT, následně přejmenovanou na Jesenickou župu KČT. Tato župa měla v období těsně před zánikem Československé republiky v r. 1938 celkem 13 odborů s 2.448 členy a 177 dorostenci. KČT se rovněž aktivně věnoval rozvoji značených turistických cest, avšak nedošlo k dohodě o jednotném značení s Moravsko-slezským sudetským horským spolkem. Jednotné barevné, pásové značení, jak jej známe dnes, začalo být používáno až po r. 1945. Centrem působení KČT v Jeseníkách se stala Alfrédova chata, původně lovecká chata, kterou KČT získal do nájmu. Následně KČT vystavěl turistickou chatu na Červenohorském sedle.

Mimo KČT začal v období 1. republiky v Jeseníkách působit i odbor dalšího německého turistického spolku – Naturfreunde, která v r. 1929 vystavěla v Karlově vlastní turistickou chatu.

I v meziválečném období se v Jeseníkách dařilo lyžování. V r. 1929 se lyžařských závodů v Ramzové účastnilo 102 závodníků. Dále se konaly pravidelné běžkařské závody o Stříbrnou lyži jesenickou. V r. 1937 byl na Červenohorském sedle vystavěn skokanský můstek, na kterém se v lednu a únoru r. 1938 konaly první závody. Plánovaný závod napříč Jeseníky, který se měl v r. 1938 uskutečnit již pro události po Mnichovu a odtržení pohraničí od ČSR nebyl realizován.

Ve válečném období nastal značný útlum turistiky a to jak odvedením části německých mužů do armády, tak i vlivem výstavby vojenských objektů ve vrcholových částech Jeseníků. Z části turistických chat se staly ubytovny pro zajatce, kteří v oblasti Jeseníků byli pracovní nasazení.

Po r. 1945 došlo k odsunu německého obyvatelstva a tím i k zániku obou německých turistických spolků. Byla obnovena činnost KČT, který velké úsilí věnoval údržbě zchátralých turistických objektů, které v době války nebyly řádně udržovány, jakož i převzetí objektů patřících dříve německým spolkům. Rovněž došlo k odstranění původního německého turistického značení a nově byly stezky značeny čtyřbarevným pásovým značením.

Po r. 1948 byl KČT nejdříve začleněn do Sokola a po r. 1957 do struktury ČSTV, který zastřešoval veškeré turistické dění v oblasti až do r. 1990, kdy došlo k opětovnému obnovení činnosti KČT. Mimo činnosti v rámci ČSTV bylo velké množství turistů organizováno v rámci tělovýchovných jednot jednotlivých výrobních podniků, např. Lokomotiva-Pramet Šumperk, Rudné doly Jeseník, Lokomotiva Krnov, Slavoj Bruntál, atd. V té době jsou organizovány zj. masové turistické akce, pro pěší např. dálkové pochody – přechody Jeseníků, Krnovská, Zábřežská a Vrbenská padesátka, dále lyžařské - novoroční výstupy na Praděd a Šerák, přejezdy Jeseníků, apod. **(Daňhelová, 2009)**

V současné době se na turistickém ruchu v Jeseníkách kromě KČT podílí i celá řada dalších subjektů, jak soukromých, tak i státních (např. rekreační středisko Ovčárna leží na pozemcích určených k obraně státu a je spravováno příspěvkovou organizací Ministerstva obrany ČR - VOLAREZA), které provozují převážnou část turistické infrastruktury v oblasti.

4.3.1 Cestovní ruch v zájmové oblasti versus ochrana přírody.

K případným střetům mezi aktivitami turistického ruchu a zájmy ochrany přírody vychází autor práce ze sdělení Mgr. Chlapka ze Správy CHKO Jeseníky, který v mailové korespondenci uvedl, že nejvážnější střety se odehrávají právě v souvislosti s rekreačním střediskem Ovčárna, které leží v 1. zóně CHKO Jeseníky a částečně i v NPR Praděd, když ze strany majitelů tohoto střediska jsou kladeny požadavky na jeho rozšíření, zj. sjezdových tratí, včetně výstavby nových vleků, přičemž část těchto tratí by měla zasahovat až do těsné blízkosti lokality Petrovy kameny, což je jedna z nejvzácnějších a zároveň nejohroženějších lokalit v rámci CHKO Jeseníky vůbec, zj. z důvodu výskytu zde rostoucích endemitů - zvonku jesenického (*Campanula gelida*) a lipnice jesenické (*Poa riphaea*). Jak uvádí **Banaš et al. (2009)**, vrcholová partie Petrových kamenů nemá jen zásadní přírodovědecký význam související právě s uvedenými endemity, ale tvoří i významnou pohledovou dominantu vrcholové části hlavního hřebene Jeseníků a rovněž se k tomuto místu váže celá řada mýtů a pověstí, souvisejících zj. s čarodějnickými procesy v 17. stol. (Petrovy kameny měly být místem čarodějnických sabatů). Z uvedených důvodů by rozšiřování tvrdých forem cestovního ruchu, spojených s vytyčením nových sjezdových tratí a výstavbou vleků, mohlo uvedenou lokalitu nevratně narušit. Již v současné době je Správa

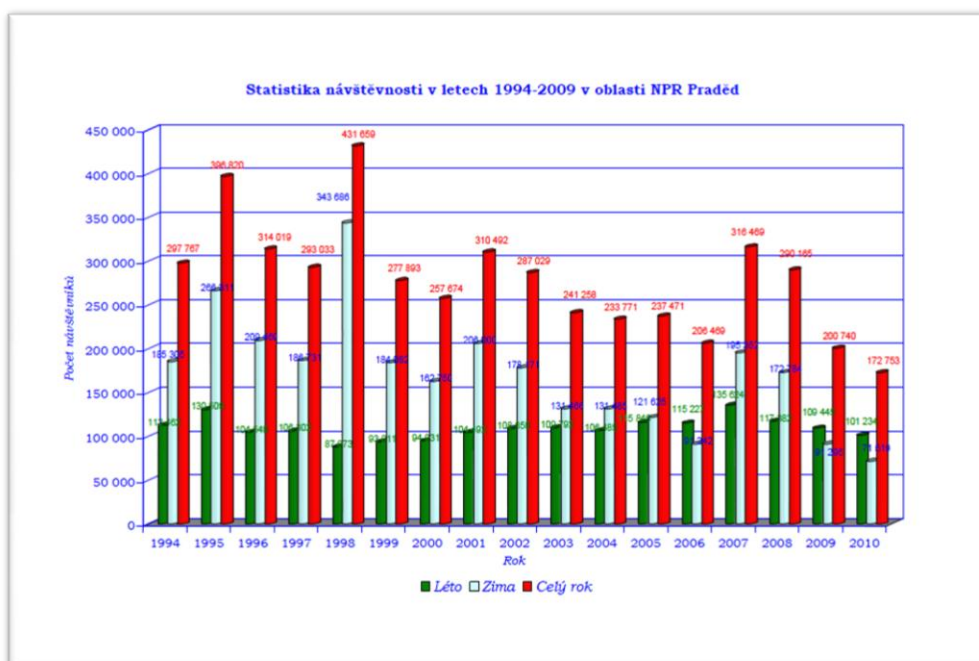
CHKO Jeseníky nucena zajišťovat ochranu této vrcholové partie celoroční strážní službou.

Další narušování zájmů ochrany přírody se děje v rovině nedisciplinovanosti jednotlivých návštěvníků oblasti, spočívající zj. v pohybu cykloturistů na hlavním hřebeni Jeseníků (zj. v Keprnické a Vysokoholské lokalitě), kde dochází k eroznímu narušování povrchu turistické stezky a rovněž ke vstupu některých turistů právě do lokality Petrových kamenů, kde je vstup přísně zakázán.

Dle písemného sdělení Mgr. Chlapka ze Správy CHKO Jeseníky nejsou pro oblast CHKO Jeseníky zpracovány limity návštěvnosti.

Co se návštěvnosti týče, je zpracován přehled návštěvníků střediska Ovčárna za období let 1994 – 2010 (viz. obr. č. 1)

Obr. č. 1 – návštěvnost střediska Ovčárna.

Ze sčítání návštěvníků na dalších nejexponovanějších místech CHKO Jeseníky v r. 2010 byly zjištěny tyto hodnoty (počet návštěvníků á 1 rok) :

Trasa Rejvíz – Velké mechové jezírko – cca 30.000

Trasa Údolím Bílé Opavy – 68.198

Trasa Keprník – Šerák – 26.283

Nástup na hlavní hřeben (nad Ovčárnou) – 37.896

Vřesová studánka – 14.476

Vysoká hole - 27.406

4.4 Vymezení klíčových pojmů souvisejících se zadaným tématem, včetně konkrétních příkladů.

Atraktivita cestovního ruchu - specifické místní podmínky (přírodní, kulturní, sportovní, společenské, apod.), které přitahují návštěvníky do dané lokality.

Destinace - destinací v souvislosti s cestovním ruchem rozumíme v širším slova smyslu směřování či cíl cesty do země či regionu, který se vyznačuje velkou koncentrací atraktivit cestovního ruchu s navazujícími rozvinutými službami cestovního ruchu a velkou koncentrací turistů-konzumentů produktů cestovního ruchu. Užším vymezením pak destinací rozumíme cílovou oblast v daném regionu (již konkrétní letoviště, lyžařské středisko, apod.), vyznačující se konkrétní nabídkou atraktivit cestovního ruchu s potřebnou infrastrukturou.

Eroze - proces, při kterém dochází k narušování svrchních vrstev (např. půdy, kamenného pokryvu, ledu, ale i staveb, povrchu silnic, apod.), působením jak přírodních živlů (větru, vody, pohybu ledovce, apod.) tak i činností volně žijící zvěře (zvířecí stezky, bahniště) a člověka (sešlap bylinného patra, chemického působení

např. posypové soli, odlesnění svahu, obrušování soch dotyky se současným narušováním struktury materiálu potem, apod.).

Genius loci - soubor fyzických i nehmotných znaků dané lokality, který dodává místu neopakovatelnou a nepřenositelnou atmosféru a činí tak místo jedinečným. Soubor těchto znaků se odráží ve vnímání návštěvníka, často s nádechem tajemnosti, splynutí s místem. Genius loci je často jedním ze silných motivů, proč se na dané místo vrátit, na druhou stranu lze nevhodnými aktivitami genia loci naprosto a často nenávratně zničit (např. Svatojánské proudy po dostavbě a napuštění přehrady).

Chráněné území - označení pro velkoplošně či maloplošně významná území, která pro svou přírodní rozmanitost, zachovalost, neporušenost a biodiverzitní hodnotu, ale i pro celkově estetickou a kulturní hodnotu požívají zvláštní režim ochrany, vymezený zákonem, který omezuje rozvoj antropogenních aktivit, jež by mohly soubor těchto specifických znaků znehodnotit či zničit.

Krajinný ráz - charakteristika určitého místa či území z pohledu přírodního, kulturního či historického, která je chráněna před necitlivými zásahy člověka právními instrumenty (např. zákon o ochraně přírody a krajiny).

Sešlap - pohybem lidí způsobená eroze nezpevněných povrchů (lesní cesty, louky, apod.). Používá se jako indikátor udržitelnosti cestovního ruchu zj. ve vztahu k pěší a cykloturistice, příp. hipoturistice.

Tvrký turismus – je charakteristický masovou konzumací uniformních turistických produktů, nabízených zj. cestovními kancelářemi v podobě vícedenního pobytu v určité lokalitě. Je charakterizován zpravidla hromadně zajištěnou dopravou do cílové destinace, která je uzpůsobena pro ubytování většího počtu rekreatantů, se zajištěním hlavních turistických atrakcí v místě –

v případě letní dovolené mořská pláž či bazén, v případě zimní dovolené sjezdový areál. Snahou poskytovatelů těchto forem rekreace je udržet turistu v místě destinace, aniž by tento měl pocítit potřebu danou lokalitu opustit. Zcela, či z velké části se vytrácí jakákoliv interakce turisty s širším okolím místa, kde rekreaci tráví. Tato forma bývá někdy označována jako 3S (sea, sand and sun – tedy moře, písek a slunce). Průvodním znakem se tak stává unifikovanost v trávení volného času, pasivita (mimo hlavní zaměření dovolené, tedy koupání v moři či lyžování na horách), průběh tohoto typu cestovního ruchu je maximálně racionalizován s cílem dosažení co nejvyššího zisku. Záměrem je vtažení turisty do turistického komplexu, kde by měl strávit pokud možno celou dobu svého pobytu a utratit zde své peníze, s výjimkou fakultativních výletů po nejvýznamnějších atrakcích či památkách v okolí destinace, jež jsou ovšem opět zajišťovány organizátorem pobytu. Tento druh turismu nebere ohled na environmentální, sociální a kulturní aspekty místa, kde je provozován. Specifikace pobytů je koncipována dle potřeb organizátorů, kterým se turista-konzument, přizpůsobuje. Z místního obyvatelstva na této formě turistiky participuje jen úzká skupina místních podnikatelů.

Měkký turismus – jako protiklad masovým formám turistiky se v v 80. letech 20 stol. začaly vymezovat formy měkkého, neboli alternativního turismu, které se vůči tvrdým formám razantně vymezují. Do určité míry se jedná o znak jakési revolty zj. vzdělanějších vrstev obyvatel vyspělých zemí proti necitelným projevům tvrdého turismu. Předpokládá individuální rodinné cesty, příp. v malých skupinkách přátel, kteří cestování věnují dostatek času jak při přípravě (nastudování cílové oblasti) tak při samotném pobytu v cílové destinaci. Jsou zpravidla použity přiměřené dopravní prostředky pro dopravu do cílové oblasti. Program pobytu není zpravidla pevně dán, může se měnit a často se i mění dle

aktuální situace v místě pobytu. Průběh cestování je řízen zevnitř, tedy samotnými aktéry – turisty, kteří akceptují styl života, zvyklosti a tradice v dané zemi, bez toho, že by vyhledávali inscenované tradice cílové destinace, přičemž turisté jsou připraveni vstřebávat místní kulturu a této se přizpůsobit. Měkký turismus je rovněž založen na aktivním průběhu pobytu, který však zároveň nenarušuje zaběhnuté formy života domorodců. Oproti „hlučným“ aktivitám tvrdého turismu se měkký turismus vyznačuje tichou koexistencí s životem cílové destinace. Mezi hlavní složky měkkého turismu můžeme zařadit např. agroturistiku, venkovskou turistiku, ekoagroturistiku, apod.

Udržitelný turismus – jedná se o druh turismu, který v dlouhodobém časovém měřítku nenarušuje kulturní, sociální a ani přírodní prostředí, přičemž zcela uspokojuje potřeby jak současných turistů, tak i regionů, ve kterém se aktivity turistického ruchu provozují a zároveň možnosti rozvoje turistického ruchu do budoucna chrání a zvyšuje. Cíleným řízením dochází k uspokojení ekonomických, sociálních i estetických potřeb, zároveň je zachována kulturní integrita oblasti, ekologické procesy a biologická rozmanitost destinace.

Turismus přírodního typu – jsou to ty formy cestovního ruchu, jejichž motivem je návštěva volné a divoké přírody, zj. míst vhodných pro pozorování přírodních scenérií, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Může jít jak o vysoce koncentrovanou, masovou formu cestovního ruchu s negativními dopady na cílovou destinaci, nebo o formu individuálních cest jednotlivých turistů či malých skupin turistů s minimálním dopadem na cílovou destinaci (**Třebický, 2007**)

Hraniční limity cestovního ruchu – lze rozdělit do dvou hlavních kategorií – hraniční limity přírodní, hraniční limity socio-ekonomické – které jsou následně syntetizovány do územních limitů.

Přírodní limity :

1. Absenci estetických, rekreačních a turisticky atraktivních jevů, vyznačující se nedostatkem dostatečného počtu přírodních lokalit, útvarů, jevů – které ze své podstaty přitahují pozornost návštěvníků a přímo determinují rozsah a zaměření nabídky cestovního ruchu v dané oblasti.
2. Anorganické limity – klimatické, geopedologické a geomorfologické, hydrologické
3. Organické – vegetace – její stav a rozloha, fauna – její stav a zdraví, nebezpečné a patologické mikroorganismy

Socio-ekonomické limity :

1. Sociologická struktura obyvatelstva – věková, ekonomická, sociopsychologická
2. Zvyky, tradice a náboženství
3. Ekonomické – nároky na finanční stránku
4. Hospodářské – infrastruktura, historie využívání území, stavebně-architektonické limity
5. Politicko-legislativní – vnitropolitická situace, mezinárodní situace, legislativa a územní plánování.

Územní limity - územní limity, případně dle **Hyvnara a kol. (2007)**

Limity využití území, jsou závazné podmínky realizovatelnosti záměrů vyplývajících z územního plánování. Určují účel, způsob, ohraničení a podmínky uspořádání a využití území. Stanovují nepřekročitelnou hranici nebo rozpětí pro využití a uspořádání

území. Jsou pro pořizovatele a projektanty územně plánovací dokumentace závazné a musí je respektovat.

K nejčastějším důvodům, pro které jsou limity využití území stanovovány, jsou potřeby ochrany zdraví lidí, životního prostředí, apod. Je vycházeno z premisy, že určitá činnost emituje vedlejší, nežádoucí efekty, narušující běžný život obyvatel či poškozující životní prostředí (hluk, exhalace, světelné znečištění, atd.) a v tom případě stanovený limit zakazuje danou činnost v určitém území, příp. stanovuje přípustnou míru vnějšího působení, včetně vymezení ochranných pásem, případně lze vycházet z poznání, že určitá lidská činnost je mimořádně citlivá na vnější vlivy (provoz nemocnic, letišť, školských zařízení, apod.) a stanovený limit určuje podmínky pro lokalizaci těchto zařízení v daném území. Pomocí limitů lze dále chránit vzácné přírodní stanoviště, vodní zdroje, krajinný ráz, architektonický ráz obcí, atd.

Limity lze rozdělit dle několika hledisek :

- dle funkčních složek – bydlení, rekreace, výroba, infrastruktura, atd.
- dle oborů, kterých se týkají – životní prostředí, architektura, ekonomika, atd.
- dle doby platnosti – trvalé či s časovou omezeností platnosti
- dle rozsahu závaznosti – celostátní, regionální, místní
- dle limitovaného procesu – limity omezující výstavbu, provoz, využití ploch
- dle stupně závaznosti – limity zásadně nepřekročitelné, podmíněně překročitelné

V případě CHKO Jeseníky jsou územní limity dány zj. územními plány obcí v dotčeném území, územním plánem Vyššího územního celku Jeseníky, jehož platnost však skončila v r. 2010 a nový ÚP pro VÚC Jeseníky na další období dosud nebyl schválen a

dále koncepčními materiály CHKO Jeseníky. Územní limity v této části jsou převzaty z dokumentu Správy CHKO Jeseníky Plán péče o CHKO Jeseníky 2003 – 2013; rozborová část.

Limity zranitelnosti - limity zranitelnosti lze charakterizovat jako mezní hranice působení vnějších vlivů na určitou entitu, oblast či společenství, při jejichž překročení již dochází k destrukci daného společenstva, ať trvale, nebo dočasně. Limitem zranitelnosti může být označeno překročení absorpční schopnosti daného prostředí odpadními látkami, energiemi, apod. V praxi můžeme uvažovat o limitech zranitelnosti, resp. o jejich překročení např. v těchto směrech :

a) Chybný management turistické návštěvnosti - při chybném managementu turistické návštěvnosti v krasových či ledovcových jeskyních může dojít k negativním jevům, spočívajícím např. v devastaci krápníků nezodpovědnými návštěvníky v případě nedostatečného zajištění průvodcovské činnosti, nadměrné koncentraci tepla, které vyzařují jak návštěvníci, tak osvětlovací technika, což vede ke změně mikroklimatu v jeskyních, následných změnách životních podmínek pro jeskynní faunu a flóru, příp. v nadměrném odtávání ledovcového korpusu jeskyně. K uvedenému může dojít, pokud počet návštěvníků ve skupině, případně počet skupin za určité časové období, překročí práh přirozené obnovy mikroklimatu. Za tím účelem jsou vyhotovovány tabulky maximálních možných návštěvníků za dané období v jednotlivých jeskynních objektech.

Např. pro jeskyně Moravského krasu byl stanoven maximální počet návštěvníků ve skupině a maximální počet skupin za dané časové období, jak uvádí tabulka níže.

Tabulka č. 1 – stanovení počtu návštěvníků v jeskyních Moravského krasu.

Název jeskyně	Max. počet osob ve vstupu		Interval mezi vstupy (minut)	
	dospělí	děti	IV - X	XI - III
Punkevní jeskyně	54	70	20	40
Sloupsko-šošůvské jeskyně	60		20	
Jeskyně Balcarka	50		20	
Kateřinská jeskyně	60		20	

(zdroj : Správa CHKO Moravský kras, r. 2006)

b) Fragmentace krajiny - v důsledku výstavby příjezdových komunikací, sportovišť, nákupních center, ale i v důsledku zvýšené frekvence turistického ruchu na stávajících trasách. Zj. posledně jmenovaný jev byl popsán **Novákovou et al. (2002)**, která uvádí, že přirozeným projevem většiny druhů obratlovců je snaha o zachování určitého odstupu od člověka, v důsledku čehož dochází, především v době turistických sezon, které jsou charakteristické zvýšeným počtem návštěvníků, k jevu, že tito návštěvníci tvoří jakousi bariéru v jinak volném prostoru a dochází k vytlačování populací volně žijících živočichů do odlehlejších lokalit, za současné zvýšené koncentrace živočichů v těchto refugiích. Obě situace se pak u zvěře projevují jako silné stresové faktory.

Obdobné závěry učinil **Chlapek et. al. (2009)**, který uvedený jev vztáhl k vyznavačům skialpinismu v Beskydech, kteří se pohybují téměř výhradně v lesních porostech, často v rezervacích. Dochází k rušení zvláště chráněných živočichů, např. tetřev hlušec, jeřábek lesní, pušтік bělavý, rys ostrovid či medvěd hnědý. Všechny tyto divoce žijící druhy vyhledávají odlehlé a těžko přístupné lesní lokality, avšak při dostatečné výšce sněhu jsou skialpinisté schopni dostat se do kterékoliv lokality s následným negativním vlivem na zde zimující živočichy.

Konflikt mezi turistickým ruchem a volně žijící zvěří je popsán rovněž v práci **Moslera a Berger Christa (1989)**, který je popsán jako konflikt mezi lidmi nárokovanou svobodou pohybu na straně jedné a ochranou životního prostoru volně žijících živočichů na straně druhé. Tento negativní jev byl v r. 1989 zkoumán v alpském prostředí pod názvem „Turismus a zvěř“. Pro výzkum bylo vybráno celkem 11 druhů zvěře : tetřev, tetřívka, srnec, jelen, kamzík, svišť, bělokur, zajíc sněžní, zajíc polní, kozorožec a orel skalní. Výsledky přinesly závěr, že vybrané druhy zvěře jsou různě intenzivním rušením stresovány a toto přímé narušení životní pohody zvěře člověkem silně ovlivňuje volný a přirozený pohyb zvěře v jejím přirozeném prostředí.

Bergman a Klaus (1994) popisují negativní vliv turistického ruchu i na příkladu populace tetřívka obecného, který je zvyšujícím se turistickým tlakem vytlačován ze svých tokanišť a hnízdišť, což se negativně projevuje na poklesu populace tohoto ohroženého druhu

c) Překročení únosného zatížení nezpevněných cest (např. turistických stezek) – stav, při kterém již ekosystém není schopen se s tímto zatížením vyrovnat, dochází k narušení např. drnového povrchu a následné erozi půdy. Je třeba vycházet ze zjištění, že ne

všechny turistické trasy, zj. pro pěší turisty, jsou vedeny po komunikacích se zpevněným povrchem. Mnohdy je trasa vedena po louce (známý odkaz „stezka vede podél okraje lesa“- vlastní zkušenost autora), nebo louku či jiný nezpevněný povrch křížuje (opět poměrně známé „přes louku 300 m k okraji lesa“). V těchto případech může dojít k nevratnému poškození drnové struktury takto zatíženého povrchu, především pokud se propojí tyto faktory : zvýšený pohyb turistů (např. v rámci turistického pochodu s větší účastí), podmáčený terén a oslabená drnová struktura (narušení zemědělskou mechanizací, rozrytí divokými prasaty, poškození travin imisemi, apod.). V těchto případech může dojít k úplnému zničení drnové struktury až na půdní horizont a další poškození stezky může následně gradovat vodní či větrnou erozí. Toto nebezpečí rovněž hrozí v případě různých zkratk, kterými si turisté krátí řádně vytyčenou stezku (např. v létě podél tyčového běžkařského značení, vedeného mimo zpevněnou komunikaci).

Únosné zatížení - únosné zatížení území vychází ze *zákona č. 17/1992 Sb. o ochraně životního prostředí, § 5*, který zní „*Únosné zatížení území je takové zatížení území lidskou činností, při kterém nedochází k poškození životního prostředí, zejména jeho složek, funkcí ekosystémů nebo ekologické stability*“. Z uvedeného znění tedy plyne, že lidská činnost nesmí svým charakterem, objemem či intenzitou překročit absorpční schopnosti té které lokality, kteréžto překročení těchto limitů by mohlo mít nevratné, či jen s velkými náklady vratné důsledky pro zachování ekologické rovnováhy, pestrosti a rozmanitosti dané lokality.

Únosné zatížení území lze hodnotit z několika různých úhlů – fyzicky, ekologicky, ekonomicky, socio-kulturně a psychologicky únosného zatížení území.

Fyzicky únosné zatížení lze charakterizovat jako maximální možný počet osob či antropogenních aktivit, které je dané území schopno absorbovat, aniž by došlo k jeho fyzické destrukci. Např. drnový povrch je schopen absorbovat za určitý čas jen omezené množství sešlapu, který ještě nevede k jeho likvidaci (narušení drnové struktury spojenou s odumřením rostlin a následnou erozí, která bude mít za důsledek obnažení půdního horizontu). Rovněž tak třeba ledová jeskyně se bude za určitý čas schopna bez destruktivních následků vypořádat jen s omezeným počtem osob (každý člověk vyzařuje tělesné teplo a tělesnou vlhkost), přičemž překročení tohoto limitu by vedlo k postupnému zániku (odtávání ledových prvků) jeskyně.

Ekologicky únosné zatížení stanoví maximální úroveň dlouhodobě chápané turistické zátěže, se kterou se ekosystém bez trvalých následků vyrovná. Zde má stěžejní úlohu autoregulační systém ekosystému, jeho schopnost obnovy po disturbancích spojených s pronikáním turistického ruchu.

Ekonomicky únosná kapacita vychází z tzv. Paretova optima a pomocí optimalizační rovnice určuje dlouhodobě udržitelný kompromis mezi ekonomickou výtěžností a kvalitou životního prostředí v destinaci: stanovuje tedy míru maximálního ekonomického přínosu cestovního ruchu pro destinaci při současném čerpání kapitálu cestovního ruchu.

Socio-kulturně únosné zatížení lze chápat jako hranici rozvoje cestovního ruchu, při jejíž překročení aktivity cestovního ruchu způsobují negativní pnutí v destinační lokalitě, což má za následek narušení životního stylu, změnu až ztrátu místní identity a postupnou změnu hodnotové hierarchie daného místa. Volně lze tento proces nazvat jako zánik genia loci. Ve svém důsledku se může jednat o jakousi „ghettizaci“ lokality, např. v důsledku vyhledávání uvedeného místa jen určitou skupinou návštěvníků

(např. ruská klientela v Karlových Varech), což mohou velmi nelibě pociťovat jak starousedlíci, tak i příchozí návštěvníci, které např. v horské lokalitě, kde očekávají horskou (pokud možno lidovou) architekturu, roubené stavby, útulné dřevěnice, přivítá výšková panelová stavba hotelu, neony problikující kasino, červenou lucernou ozdobené night cluby, lunapark, apod. Tento turista si pravděpodobně příští návštěvu této lokality důkladně rozmyslí a nejspíš pojedje jinam. Smutným důkazem mohou být např. Horní Mísečky se svými panelovými, několika patrovými apartmány městského sídlištního stylu, nebo na druhé straně obec Strážný, která připomíná spíš obří vetešnictví díky obrovské tržnici, která zabírá téměř celou plochu obce (viz. fotografie z r. 2004, z archivu autora – příloha č. 1). Takovýto stav obce, jak je zachycena na fotografiích, turisty od opětovné návštěvy přímo odrazuje, přestože okolní příroda je velmi krásná, zachovalá a nabízí nepřeberné množství malebných zákoutí.

Psychologicky únosné zatížení zahrnuje subjektivní ukazatele indikující maximální stupeň rozvoje cestovního ruchu (intenzity návštěvnosti), který je ještě kompatibilní s určitým typem turistického zážitku, vyhledávaným v daném objektu či prostranství. Hodnoty těchto ukazatelů do značné míry závisí na vymezení žádoucích forem cestovního ruchu, ale také na dosavadních zkušenostech a anticipaci (očekávání) návštěvníků (**Pásková et Zelenka, 2002**).

Ekologická a trvale udržitelná stabilita - ekologická a trvale udržitelná stabilita vychází z požadavků Trvale udržitelného rozvoje, který je v rámci legislativy České republiky zakotven v § 6 zákona č. 17/1992 Sb. o životním prostředí, jehož definice zní „*Trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů*“, přičemž

Evropský parlament trvale udržitelný rozvoj následně definoval „*Udržitelný rozvoj znamená zlepšování životní úrovně a blahobytu lidí v mezích kapacity ekosystémů při zachování přírodních hodnot a biologické rozmanitosti pro současné i příští generace*“. Světová komise pro životní prostředí a rozvoj pak hovoří, že „*udržitelný rozvoj je takový, který uspokojí současné potřeby, aniž by přitom snižoval schopnost budoucích generací naplňovat jejich potřeby*“. Před dalším rozvinutím této problematiky je nutno zdůraznit, že současný stav životního prostředí již je lidskou činností natolik zasažen, že naplnit shora uvedené definice trvale udržitelného rozvoje v plné míře není možné. Je potřeba totiž konstatovat, že exploatace některých, zj. neobnovitelných zdrojů, již v některých oblastech dosáhla hranic svého maxima a nové zdroje k dispozici buď nejsou, nebo jsou, ale v jiné části země, či kontinentu.

Ekologická a trvale udržitelná stabilita prostředí je v současné době v praxi podporována mnoha nástroji. Jedním ze stěžejních jsou Územní systémy ekologické stability

Cestovní ruch vs. turismus – cestovní ruch v nejširším slova smyslu zahrnuje veškeré aktivity, související s trávením volného času, přesunem do cílové destinace a pobytem v ní, bez ohledu na vlastní průběh cesty. Cestovní ruch tedy vystupuje jako generální pojem pro veškeré formy trávení volného času, od aktivit vysoce sportovních – např. několikadenní vysokohorské treky, několikadenní cykloturistika s každodenním přesunem do nové lokality, apod., až po aktivity ryze pasivní – pobyt ve vinném sklípku, týdenní pobyt v plně vybaveném horském hotelu, nebo známé víkendové pobyty západní mládeže v Praze, spojené s návštěvami nočních podniků a vysokou konzumací alkoholu.

Naproti tomu pojem turismus vymezuje užší segment z aktivit cestovního ruchu, spojený zj. s aktivním prožitím vymezeného času, kdy účastník není jen pasivním konzumentem nabídnutého

programu, ale aktivně vyhledává a zapojuje se do různých volnočasových aktivit (sport, túry, atd.), objevuje za vynaložení vlastního úsilí přírodní a kulturní krásy a hodnoty příslušné destinace, za současného respektování místních zvyklostí.

Slovy J. Guth-Jarkovského lze říci, že *„cestovati pro zábavu, která náleží nejmě v rozkoši z pobytu v přírodě vůbec a pak ve vyhledávání méně známých a krajinářsky jinak vynikajících končin, neméně také pro osvěžení tělesné a duševní – toť turistika“*.

Komercializace (přílišná komercializace zájmového území) – definice tohoto pojmu byla do práce zařazena z důvodu, že tak, jak mohou podnikatelské aktivity související s rozvojem cestovního ruchu zájmovou oblast povznést nejen ekonomicky nebo kulturně, ale může na druhé straně danou oblast přetížit, zničit či poškodit dávné vazby, které se v té které lokalitě po dlouhá desetiletí utvářely a tím ji přivést do stavu, kdy pro turisty přestane být zajímavá. Samotný pojem již svým názvem napovídá, že se jedná o proces či stav, kdy na prvním místě při správě či využívání té které lokality není ochrana životního prostředí, ochrana přírodních a kulturních památek, uchování místního krajinného rázu a rozvoj aktivit ať podnikatelských, tak i společenských, sportovních, apod., ale na první místo je postavena snaha po docílení co nejvyššího finančního zisku bez ohledu na fakt, že aktivity k tomu směřující jsou buď pro přírodu předmětné lokality devastující, nebo dochází k naprostému potlačení původního, např. vesnického či horského charakteru místa, k potlačení zažitého způsobu života zdejších starousedlíků, nahrazení lidových tradic a obyčejů importovanými „svátky“, které k místu a jeho historii nemají žádný vztah. Přílišnou komercializaci lze hodnotit jako protiklad k únosnému zatížení a to ve všech významech tohoto pojmu. Zde je

však nutno poznamenat, že hodnocení, co je, či ještě není přílišnou komercializací, se bude odvíjet od subjektivního vnímání a subjektivně nastavených měřítek každého jednotlivce. Zatímco pro jednoho může přílišnou komercializaci znamenat postavení nafukovacího skákacího hradu pro děti před prodejnou vstupenek do skanzenu lidové architektury, pro jiného by oblepení Svatovítské katedrály reklamními poutači na novou strip show mohlo být naprosto v pořádku, aniž by se to jakkoliv vymykalo jemu nastaveným měřítkům vkusu, či někdy spíše nevkusu. Mám li však hodnotit – a nutně velmi subjektivně – pojem přílišná komercializace v zájmovém území CHKO Jeseníky, pak z mého pohledu se již v současné době jeví jako velmi problematický areál turistického střediska s chatami Ovčárna, Kurzovní, Barborka, a dalšími, který leží v 1. zóně CHKO Jeseníky, částečně pak přímo v Národní přírodní rezervaci Praděd, téměř nadosah nejcennějších území Petrových kamenů a Velké kotliny.

Z příložené tabulky č. 2 vyplývá, že v této lokalitě je v současné době v několika chatách provozováno 650-700 lůžek pro ubytování hostů,

Tabulka č. 2

Objekt	počet lůžek + přistýlky	kapacita stravování (jidel denně)	parkovací místa	vlastní ČOV	využití kapacity - léto v %	využití kapacity - zima v %	z toho sjezdařů v %
Kurzovní	200 + 40	600	43	ano	25	75	90
Barborka	125	300	49	ano	20	80	80
Vysílač Praděd (hotel)	80	300	0	ano	100 ubytovaných za sezonu	500 ubytovaných za sezonu	nezjištěno
Švýcárna	40	150	0	ano	nezjištěno	nezjištěno	nezjištěno
Ovčárna	132	nezjištěno	nezjištěno	ano	80	80	nezjištěno
Figura	40	500	23	ano	nezjištěno	nezjištěno	nezjištěno

příčemž dalších několik set až tisíc dalších jednodenních hostů (dle sezony a počasí) do oblasti najíždí z důvodu návštěvy lyžařských sjezdových tratí, příp. jako do výchozího bodu běžeckých a pěších turistických tras. Dlouhodobá průměrná roční návštěvnost (počítáno v letech 1994 – 2003) činí 442.000 návštěvníků, z toho 247.000 v zimním období a 195.000 v letním období (**Banaš et al, 2003**).

Co se týče dalšího, stávajícího narušení zdejší krajiny v souvislosti s přílišnou komercializací, tak je možno konstatovat, že CHKO Jeseníky, díky své určité odlehlosti od hlavních dopravních tahů v rámci ČR, tak i díky své „zapomenutosti“, zatím byly větších excesů, spojených s porušením rovnováhy mezi přirozenou a přírodu nepoškozující nabídkou atraktivit cestovního ruchu a aktivitami provozovanými jen za účelem zisku, bez přirozené vazby na zdejší prostředí, historii osídlení, tradice, zvyklosti.

4.5 Postavení člověka a jeho komunit ve vyváženém a trvale udržitelném souladu s přírodou.

Uvedený bod bude pro rozsáhlost, komplexnost a provázanost tématu zmíněn jen v hrubých obrysech. Postoj člověka a lidské civilizace k přírodě, jejímu udržitelnému využívání a ochraně je pro zachování její rovnováhy naprosto klíčový. Člověk a jeho komunita od počátku lidského rodu přírodu a její zdroje využíval pro svůj prospěch. Zatímco v počátcích lidské civilizace nebyl tlak na přírodu nikterak zásadní a to jak z důvodu primitivních technologií, které člověk znal (jednoduché nástroje, pěstní klíny, apod.) tak z důvodu nízké populace, postupem času, jak se lidské civilizace vyvíjely nejen co do počtu, ale zj. co do nových znalostí a užívaných technologií, začal být tlak na přírodní společenstva natolik velký, že začalo docházet nejprve k lokálním, později však i velkoplošným změnám ve skladbě přírodních společenstev, projevujících se na postupném odlesňování krajiny, její zemědělské

kultivaci, vytlačení (či vybitím) původních živočišných druhů a zavlečení nových, nepůvodních. Tyto změny mnohdy zapříčinily zánik celých civilizací, což lze dokumentovat např. na starověké Mezopotámii, kde rozvoj tehdejšího zemědělství vyžadoval vybudování rozsáhlých zavlažovacích systémů, aby bylo možno vypěstovat dostatek potravin pro tehdejší mezopotamskou říši, přičemž ale docházelo k postupnému zaselování zemědělské půdy, která ztratila na úrodnosti a následně došlo k pádu celé této civilizace.

Jiným příkladem mohou být stížnosti již starověkých učenců, např. Platóna, který poukazyval na to, že v důsledku rozsáhlého kácení tehdejších bohatých lesů došlo k nadměrné erozi půdy a v místech, kde jeho předci na úrodné půdě pěstovali zemědělské produkty, se v době jeho života nacházela jen neúrodná kamenitá oblast **(Moldan, 1997)**

Připočteme-li k tomu fakt, že lidská civilizace se početně stále zvyšuje a toto zvyšování se navíc urychluje, je zřejmé, že tlak na přírodu zj. v zemích, které zažívají tzv. populační explozi, bude narůstat. Člověk se tak stává nikoliv přirozenou součástí přírody, ale jejím dominantním faktorem, který určuje a ovlivňuje podmínky v globálním měřítku. Zatímco na začátku našeho letopočtu žilo dle odhadů na celé Zemi cca. 150 milionů lidí, kolem r. 1830 dosáhl tento počet 1 miliardy. Do první poloviny 20. století se tento počet zdvojnásobil na 2 miliardy a za dalších 30 let dosáhl již 3 miliard. Kolem r. 2000 již počet obyvatel dosáhl 5 miliard a tento růst roste s ročním přírůstkem mezi 60 až 80 miliony lidí. Zásadnějším problémem se však jeví fakt, že se nejedná o rovnoměrný růst populace ve všech geografických oblastech, ale růst populace je daleko strmější v rozvojových a chudých zemích tzv. třetího světa **(Nátr, 1998)**.

4.6 Obecné nástroje/metodiky související s ochranou životního prostředí

4.6.1 Institucionální celospolečenské nástroje

Zákon č. 114/1992 Sb. - základním právním nástrojem pro prosazování ochrany životního prostředí na území České republiky je zákon o ochraně přírody č. 114/1992 Sb., v jehož § 1 se hovoří :

„Účelem zákona je za účasti příslušných krajů, obcí, vlastníků a správců pozemků přispět k udržení a obnově přírodní rovnováhy v krajině, k ochraně rozmanitostí forem života, přírodních hodnot a krás, k šetrnému hospodaření s přírodními zdroji a vytvořit v souladu s právem Evropských společenství v České republice soustavu Natura 2000. Přitom je nutno zohlednit hospodářské, sociální a kulturní potřeby obyvatel a regionální a místní poměry.“

Znění tohoto paragrafu vymezuje, že veškerá činnost, prováděná na územích velkoplošných, ale i maloplošných, musí být prováděna maximálně citlivě, šetrně, s ohledem na zachování přírodní rozmanitosti a bohatosti daných území tak, aby tato bohatství byla nejen zachována pro budoucí generace, ale pokud možno i rozhojňována.

Uvedený zákon rovněž vymezuje, resp. definuje území, která jsou předmětem ochrany, a taktéž vymezuje činnosti, které na uvedených územích s ohledem na zájmy ochrany daných lokalit nelze vykonávat.

Zákon č. 17/1992 Sb. – stěžejní právní norma, která definuje základní pojmy z oblasti životního prostředí, stanovuje hlavní zásady ochrany životního prostředí, povinnosti při ochraně životního prostředí, včetně stanovení odpovědnosti při porušení těchto povinností.

Natura 2000 - dalšími nástrojem, který podmiňuje environmentálně šetrný management na velkoplošných chráněných územích, je soustava chráněných území NATURA 2000, které na svém území vytváří podle jednotných principů všechny členské země Evropské unie. Cílem této soustavy je zabezpečit ochranu těch druhů živočichů, rostlin a typů přírodních stanovišť, které jsou z evropského pohledu nejvzácnější, nejvíce ohrožené, vzácné či omezené svým výskytem jen na určitou oblast (endemity).

Vytvoření soustavy NATURA 2000 ukládají dva nejdůležitější právní předpisy o ochraně přírody, a sice směrnice č. 2009/147/ES o ochraně volně žijících ptáků a směrnice č. 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. **(AOPK ČR, nedatováno).**

Územní systém ekologické stability (ÚSES) - podle § 3 písmene a) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny jde o *„vzájemně propojený soubor přirozených i pozměněných, avšak přírodě blízkých ekosystémů, které udržují přírodní rovnováhu. Hlavním smyslem ÚSES je posílit ekologickou stabilitu krajiny zachováním nebo obnovením stabilních ekosystémů a jejich vzájemných vazeb. Cílem územních systémů ekologické stability je zejména:*

- *vytvoření sítě relativně ekologicky stabilních území ovlivňujících příznivě okolní, ekologicky méně stabilní krajinu,*
- *zachování či znovuobnovení přirozeného genofondu krajiny,*
- *zachování či podpoření rozmanitosti původních biologických druhů a jejich společenstev (biodiverzity)“.*

Rozlišujeme následující úrovně ÚSES (cit. AOPK ČR, nedatováno) :

„Provinciální a biosférický ÚSES – jedná se o rozlehlé ekologicky významné krajinné oblasti, které reprezentují bohatství naší bioty v rámci biogeografických provincií a celé planety. Jádrová území s přírodním vývojem by u těchto segmentů měla mít plochu větší než 10000 ha.

Nadregionální ÚSES - jsou rozlehlé ekologicky významné krajinné celky a oblasti s min. plochou alespoň 1000 ha. Jejich síť by měla zajistit podmínky existence charakteristických společenstev s úplnou druhovou rozmanitostí bioty v rámci určitého biogeografického regionu.

Regionální ÚSES - jsou plošně rozlehlejší EVSK s minimální plochou podle typů společenstev od 10 do 50 ha. Jejich síť musí reprezentovat rozmanitost typů biochor v rámci určitého biogeografického regionu.

Místní (lokální) ÚSES - jsou plošně méně rozlehlé EVSK (obvykle do 5-10ha). Jejich síť reprezentuje rozmanitost skupin typů geobiocénů v rámci určité biochory.

Další úrovní ekologických sítí je pak EECONET (European Ecological Network), jehož kostru tvoří pro území České republiky vybrané skladebné části nadregionálního ÚSES.

Skladebné prvky ÚSES

Biocentrum - biotop, nebo centrum biotopů v krajině, který svým stavem a velikostí umožňuje trvalou existenci přirozeného či pozměněného, avšak přírodě blízkého ekosystému.

Biokoridor - území, které neumožňuje rozhodující části organismů trvalou dlouhodobou existenci, avšak umožňuje jejich migraci mezi biocentry a tím vytváří z oddělených biocenter síť.

Interakční prvek - krajinný segment, který na lokální úrovni zprostředkovává příznivé působení základních skladebných částí ÚSES (biocenter a biokoridorů) na okolní méně stabilní krajinu do větší vzdálenosti. Mimo to interakční prvky často umožňují trvalou existenci určitých druhů organismů, majících menší prostorové nároky (vedle řady druhů rostlin některé druhy hmyzu, drobných hlodavců, hmyzožravců, ptáků, obojživelníků atd.).

Dělení ÚSES dle významu.

Nadregionální ÚSES - rozlehlé ekologicky významné krajinné celky a oblasti s min. plochou alespoň 1000 ha. Jejich síť by měla zajistit podmínky existence charakteristických společenstev s úplnou druhovou rozmanitostí bioty v rámci určitého biogeografického regionu.

Regionální ÚSES - ekologicky významné krajinné celky s minimální plochou podle typů společenstev od 10 do 50 ha. Jejich síť musí reprezentovat rozmanitost typů biochor v rámci určitého biogeografického regionu.

Lokální ÚSES - menší ekologicky významné krajinné celky do 5-10 ha. Jejich síť reprezentuje rozmanitost skupin typů geobiocénů v rámci určité biochory.

Plán ÚSES je podkladem pro projekty systémů ekologické stability, provádění pozemkových úprav, zpracování územně plánovací dokumentace, lesní hospodářské plány, vodohospodářské a jiné dokumenty ochrany a obnovy krajiny“

Charta trvale udržitelného rozvoje – dalším, dobrovolným a podpurným nástrojem pro ochranu přírody a zavádění environmentálně šetrného managementu do praxe, je Charta trvale udržitelného rozvoje, která v 16 bodech definuje hlavní okruhy při zavádění environmentálně šetrného managementu. Z této charty je odvozena koncepce trvale udržitelného rozvoje cestovního ruchu,

přičemž obecně lze říci, že hlavní kritéria charty trvale udržitelného rozvoje jsou aplikovány na problematiku cestovního ruchu. Z mnoha definic, které byly k udržitelnému rozvoji cestovního ruchu popsány, zmíním definici Anglické turistické rady (English tourism council) : *„Trvale udržitelný cestovní ruch spočívá v řízení vlivů turistického ruchu na prostředí, veřejnost a ekonomiku, jež zajistí, že efekty budou spíše pozitivní než negativní ve prospěch budoucích generací. Je to manažerský přístup, který se týká všech typů turistického ruchu, bez ohledu na to, zda se uskutečňuje ve městech, na venkově či pustině.“*

Plán péče o CHKO – pro správu CHKO klíčový a závazný dokument, do něhož jsou implementovány shora uvedené právní normy a nástroje ochrany přírody. Plány péče následně slouží k usměrňování a ovlivňování lidské činnosti s ohledem na poslání chráněných krajinných oblastí a ke stanovení střednědobých a dlouhodobých úkolů ochrany přírody v těchto oblastech, zejména v péči o rostliny a živočichy. Plány péče vycházejí z ochranných podmínek a z režimu zón ochrany přírody chráněných krajinných oblastí a jsou výchozím podkladem pro územně plánovací dokumentaci, lesní hospodářské plány, směrný vodohospodářský plán a jiné druhy plánovací dokumentace (viz. § 27 z.č. 114/1992 Sb.) **(Správa CHKO Jeseníky, nedatováno)**.

Územní plán – územní plán je naprosto klíčový dokument pro veškerý stavební rozvoj lidských sídel či pro změny v krajině. Veškerá stavební činnost jakož i aktivity směřující ke změnám v krajině, musí být v souladu s územním plánem. Pokud je jakýkoliv záměr v rozporu s územním plánem, nemůže být vydáno kompetentním úřadem žádné rozhodnutí, které by realizaci záměru vedlo. Územní plán schvaluje zastupitelstvo obce (v případě územních plánů obcí) nebo zastupitelstvo kraje (v případě územních plánů velkých územních celků, mj. i oblastí CHKO). Ve

specifických případech vyhotovuje územní plán ministerstvo obrany (územní plány vojenských újezdů).

Přijetí územního plánu podléhá zákonem stanovené proceduře, při které má veřejnost právo se k územnímu plánu vyjádřit, podávat připomínky, se kterými se musí příslušný orgán vypořádat. Územní plán musí být ze zákona veřejně přístupný a to na příslušném úřadu (obecní či krajský), mimo to bývá přístupný i na internetu. Každý územní plán je tvořen závaznou a směrnou částí, přičemž do závazné části spadají zásady uspořádání území a limity jeho využití, zakotvené v regulativech. Jedná se zj. o vymezení ploch zeleně, průmyslových zón, max. přípustná výška budov, apod. Závazná část se vyhláší obecně závaznou vyhláškou obce či kraje. Veškeré další části územního plánu jsou směrné, tedy pouze doporučující, přičemž ale o konkrétní aplikaci směrné části územního plánu vždy rozhoduje příslušný úřad - stavební úřad, odbor územního rozvoje (**Mejstříková, 2008**).

4.6.2 Podnikové systémy ochrany životního prostředí.

Většina podnikatelských subjektů ve vyspělém světě pochopila, že kladný postoj k životnímu prostředí není jen otázkou fyzického přežití lidstva, ale lze jej chápat jako aktivitu obchodní politiky „s vysokou přidanou hodnotou“ a to zj. díky skutečnosti, že většina spotřebitelů ve vyspělém světě, kteří jsou hlavními konzumenty jejich výroby, nahlíží na problematiku případného poškození životního prostředí při výrobě značně kriticky a z kladného a k přírodě přátelského přístupu podniků k životnímu prostředí lze docílit významných marketingových výhod. většina podniků tak mimo zákonem stanovených norem, určených na ochranu životního prostředí, přijímá i dobrovolné systémy podnikového řízení, které umožní vyšší než zákonem stanovenou ochranu životního prostředí.

Systémy environmentálního řízení - v oblasti podnikového řízení na základní právní normy navazuje dobrovolný nástroj ochrany životního prostředí – systém environmentálního řízení (dále jen EMS), který znamená systematický přístup k ochraně životního prostředí ve všech aspektech podnikání, jehož prostřednictvím podnik začleňuje péči o životní prostředí do své podnikatelské strategie i běžného provozu (zavedení systému se dotýká organizační struktury, způsobů rozdělení odpovědnosti, technologických postupů, procesů, zdrojů pro stanovení a zavedení environmentální politiky apod.). EMS je nedílnou součástí systému managementu celého podniku. Přispívá k trvalému ekonomickému růstu a prosperitě podniku a současně se zaměřuje na takové činnosti, výrobky či služby podniku, které měly, mají nebo mohou mít vliv na životní prostředí. Cílem je především ochrana přírodních zdrojů, snižování vypouštění znečišťujících látek do ovzduší, snižování rizika environmentálních nehod (havárií) a v neposlední řadě je kladen důraz na ochranu zdraví pracovníků a obyvatel. Systém EMS může být prováděn dvěma způsoby :

1. Eco management and Audit Scheme (dále jen EMAS), který je založen na dobrovolné motivaci organizací mající za úkol péči o chráněná území k odpovědnému přístupu a výkonu svěřené odpovědnosti nad rámec zákonem stanovených požadavků. Tento nástroj byl vytvořen Evropskou unií za účelem zjišťování a sledování vlivů činností organizací na životní prostředí a zveřejňování informací formou environmentálních prohlášení.

2. Systém environmentálního managementu dle normy ISO 14001. Tato norma vydána v roce 1996 Mezinárodní organizací pro normalizaci (ISO – International Organization for Standardization) a slouží, stejně jako EMAS, pro certifikaci podniku nezávislou třetí stranou. Lze ji použít jak v soukromých, tak ve veřejných organizacích a jejich částech – ve firmách, na úřadech i v institucích (**Cenia, nedatováno**).

4.6.3 Další nástroje ochrany životního prostředí.

Integrovaná prevence a omezování znečištění (IPPC) – jedná se o informační portál provozovaný Ministerstvem průmyslu a obchodu ČR, ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí ČR, ministerstvem zemědělství ČR, Českou inspekcí životního prostředí a agenturou Cenia.

Systém IPPC vychází ze směrnice EU č. 2008/1/ES, kterou do českého právního řádu implementoval zákon č. 76/2002 Sb.

Cílem IPPC je v první fázi předcházet znečištění a pokud to není možné, minimalizovat vznik emisí. Nižších zátěží je dosahováno snižováním produkovaných emisí, zj. aplikací preventivních opatření, které principiálně snižují objem emisí již při výrobním procesu, nikoli odstraňováním již vzniklých emisí koncovými technologiemi čištění. Uvedený postup umožňuje při vhodné volbě technologií jak předcházet vzniku emisí, ale rovněž snižuje investiční náklady na koncové technologie, suroviny a energie (**Informační portál MPO ČR, nedatováno**).

4.7 Speciální metodiky / nástroje, určené k vyhodnocení stavu konkrétní lokality

4.7.1 Metodika stanovení ekologické stability a zranitelnosti lesního biomu na území biosférické rezervace Krkonoše, včetně objektivnějších možností odhadu jeho únosnosti k různým aktivitám z hlediska cestovního ruchu – řešitel Ing. O. Schwarz, PhD.

Jedná se o metodiku, jejímž cílem je „vytvořit objektivní východisko pro umožnění ekologicky únosného regulovaného rozvoje turistického ruchu při zajištění priority ochrany biodiverzity lesního biomu KRNAP a jeho ochranného pásma. Tento hlavní cíl je řešen jako 3 dílčí cíle :

- *Upřesnění charakteristiky biodiverzity*
- *Diferenciace stability a zranitelnosti lesních ekosystémů v závislosti na distribuci imisní zátěže*
- *Kvantifikace únosného zatížení lesních ekosystémů aktivitami souvisejícími s turistickým ruchem“*

(převzato ze shora cit. metodiky)

4.7.2 Metodika zaměřená na ověření ekologické stability a zranitelnosti zemědělských půd na základě aktualizace BPEJ – řešitelé RNDr. I. Kašparová a Ing. V. Zdražil.

Metodika je určena pro „*klasifikaci zemědělských půd z hlediska kategorií, ale také ekologické stability, zranitelnosti a únosnosti, včetně možnosti určení jejich optimálního environmentálně šetrného využívání na základě využití kót BPEJ“.*

(převzato ze shora cit. metodiky)

4.7.3 Metodika na zkoumání populace raků v ČR.

V oblasti ochrany vodních společenstev lze uvést metodiku AOPK ČR zaměřenou na zkoumání populace raků na území ČR, mj. i s ohledem na nároky račích společenstev na kvalitu a čistotu vody (**Štambergová et al, 2009**)

4.8 Domácí a zahraniční zkušenosti se zaváděním environmentálně šetrného managementu na území velkoplošných CHKO

Požadavky na environmentálně šetrný management mají oporu a tedy i vychází z celé řady legislativních norem, kterými jsou nejen orgány státní správy, v jejichž kompetenci se management CHKO nachází, ale i veškeré další subjekty, které v rámci jednotlivých CHKO vykonávají svou činnost, či občané zde bydlící, vázány (viz. bod 4.5.).

V souvislosti se zaváděním, resp. prováděním environmentálně šetrného managementu na územích CHKO je třeba zmínit, že vymezení okruhu činností, které lze v souladu s touto správou provádět, se nutně dostává do střetu s mnoha zájmy různých skupin obyvatelstva či podnikatelských kruhů, kteří mají na fungování a využití potenciálu těchto oblastí mnohdy zcela odlišný náhled a jejich zájmy tak mohou být v přímém protikladu se zájmy ochrany přírody v těchto oblastech. Jinak se na předmětnou oblast bude dívat botanik či zoolog, kteří zde nachází objekty svého výzkumu v podobě např. vzácných druhů rostlin či živočichů, jinak se na využití území bude dívat majitel lesa, či jiných ploch, např. polí, pastvin, lomů, který zde formou lesní, zemědělské či těžební

činnosti bude chtít vytvářet zisk, jiný pohled bude zastávat majitel hotelu či lyžařského areálu, který bude mít snahu o co nejvyšší návštěvnost z řad turistů, lyžařů, apod. a nakonec jiné využití zde bude hledat pěší či cykloturista, který si chce vychutnat krásu neporušené přírody.

V důsledku je tak třeba vyvážit tyto mnohdy protichůdné požadavky na využití potenciálu území, aniž by na jedné straně došlo k neúměrnému zatěžování prostředí, spojené s jeho degradací a devastací, na straně druhé aby se z chráněné oblasti nestal jen skanzen, u kterého je jakýkoliv rozvoj lidských aktivit zcela zastaven, v důsledku čehož by nutně došlo k následnému poklesu životního standardu tamních obyvatel a patrně i k jejich odchodu do míst, která skýtají větší možnosti jak profesního uplatnění, tak osobního volnočasového vyžití. V této souvislosti se nabízí paralela se stavem obcí ve vojenských újezdech, kde je rozvoj podnikání i rozvoj občanské společnosti v nejširším slova smyslu limitován právě specifickým určením těchto oblastí pro vojenské účely.

Protože zájmy různých skupin nebo občanů, participujících na činnostech v předmětných lokalitách provozovaných, nebo zde žijících, jsou často protichůdné a mnohé jsou či mohou být přímým ohrožením chráněné oblasti, jsou pro každou oblast vyhotoveny plány péče, které by měly akceptovat maximum požadavků jednotlivých skupin „konzumentů“ té které oblasti při současném zachování a respektování nezbytné ochrany dané oblasti.

Za další významný podklad pro environmentálně šetrný management lze považovat Preventivní vyhodnocení krajinného rázu, který byl vypracován pro všechny chráněné oblasti v České republice, případně i pro další významné oblasti České republiky, přičemž uvedený dokument slouží orgánům státní správy jako podkladový dokument při ochraně krajinného rázu dotčeného

území, zj. při ochraně hodnotných, typických znaků dochovaného krajinného rázu a rovněž je výchozím bodem pro citlivé posuzování všech nových, do zájmového území vnášených záměrů a změn. Uvedené vyhodnocení krajinného rázu vychází ze zákona č. 114/1992 Sb, § 12, kde se hovoří (cit.) „Krajinný ráz, kterým je zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti, je chráněn před činností, snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu. Zásahy do krajinného rázu, zejména umístování a povolování staveb, mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování významných krajinných prvků, chráněných území, kulturních dominant harmonické měřítko a vztahy v krajině“ **(Brychtová, 1999)**.

Dalším prvkem, kterým lze přispět k zachování ekologické a trvale udržitelné stability jsou postupy ekologicky šetrného zemědělství, které nezatěžují přírodní prostředí na jedné straně nadměrným vyčerpáváním půd v důsledku maximalizace výnosů, příp. nevhodnou skladbou hospodářských plodin a na straně druhé nadměrnou aplikací umělých hnojiv (viz. léta druhé poloviny 20. stol. v tzv. socialistických zemích) na úkor hnojiv přirozených, což vedlo v mnohých případech ke znehodnocení půdy, případně i zdrojů vody v důsledku splachů části těchto látek do vodních recipientů.

Přeneseme-li problematiku ekologické a trvale udržitelné stability do prostředí cestovního ruchu, pak lze vysledovat určitou disharmonii mezi požadavky na ekologickou a trvale udržitelnou stabilitu na straně jedné, zastoupené především orgány ochrany přírody a požadavky jak turistické veřejnosti, tak hlavně poskytovatelů služeb s cestovním ruchem souvisejících na straně druhé. V podmínkách České republiky, ale možno říct že i

v podmínkách ostatních vyspělých a civilizovaných zemí, dochází k tomu, že především tzv. tvrdý turistický ruch je koncentrován do turisticky atraktivních středisek, kde následnou kumulací jak nabízených produktů cestovního ruchu, tak především turistů samých dochází k lokálnímu přetěžování těchto center (v ČR můžeme hovořit např. o Harrachově, Špindlerově Mlýnu, Božím Daru, Deštném v Orlických horách, konkrétně v Jeseníkách pak o Malé Morávce, Karlově Studánce, Koutech nad Desnou, Rejvízu, apod.), v podobě velkého množství návštěvníků lyžařských komplexů, jejichž celkový počet mnohdy násobně převyšuje nejen počet stálých obyvatel, ale zj. překračuje dimenze stávající infrastruktury, která takovýto nárůst počtu návštěvníků (byť krátkodobý), absorbuje jen s obtížemi. Častým jevem v zimních střediscích se tak stávají přeplněná parkoviště a další desítky až stovky vozidel zaparkovaných podél příjezdových komunikací.

Problémy s dopravní situací v turistických střediscích především v zimním období názorně dokumentuje vyjádření tiskové mluvčí Okresního ředitelství Policie ČR v Trutnově pro iDnes.cz ze dne 30.1.2003, ve kterém se hovoří, cit. *„Ozvali se nám kolegové z některých horských středisek s obavami, že budou nápor aut zejména o víkendech těžko sami zvládat. Proto jsme se dohodli, že na požádání jim budou s řízením dopravy a parkování vypomáhat policisté z podhůří.“*

Ve stejném článku dále hovoří ředitel Ski areálu ve Špindlerově Mlýně Jiří Beran, cit. *„Sjezdovky nenafoukneme a přepravní kapacitu dopravních zařízení nezvětšíme. Upřímně lituji lyžaře, kteří budou muset stát delší fronty u vleků, protože na čekací době se to určitě projeví.“* (idnes.cz, 2003)

V rámci České republiky lze uvést problémy, příp. potřebu zavádění environmentálně šetrného managementu na několika příkladech :

1. Kůrovcová kalamita v NP Šumava. Problém, který je řešen, či možná lépe řečeno neřešen několik let a ve kterém na sebe naráží dvě protichůdná stanoviska, jak kalamitu řešit. Jeden názor, zastávaný správou NP, spočívá v metodě „příroda si pomůže sama“, tedy bez zásadního zásahu ze strany člověka, jehož činnost se omezuje na instalování feromonových lapačů kůrovce v napadené oblasti, případně aplikace roztoku z entomopatogenními houbami, která napadá a vyvolává onemocnění larev, kukel i dospělých jedinců kůrovce. Postoj, zastávaný zj. lesnickou veřejností pak preferuje vytěžení napadených stromů a jejich odvoz z lokality, čímž dojde k odstranění životních podmínek kůrovce, který se tak nebude mít kde množit a z ohnisek napadení nalétávat do dalších, doposud zdravých oblastí (**Martan, 2009**).

V této souvislosti je potřeba upozornit na projekt, zaměřený na změnu druhové skladby šumavských lesů, kde zatím vládne nepůvodní smrk, spočívající ve výsadbě téměř 2,2 milionu nových sazenic zj. buků, jedlí a jeřábů v období příštích pěti let. Uvedené druhy mají být vysazována na celé ploše CHKO a NP Šumava, mimo vrcholových partií. Smyslem opatření je navrácení se k přirozené skladbě lesa, který je pro tuto oblast typický (**Právo, 2010**).

2. Kompetenční spor správy NP Šumava s Jihočeským krajem o stanovení a vyhlášení klidových zón v NP Šumava, kde Jihočeský kraj napadl u Ústavního soudu ČR rozhodnutí správy NP Šumava o vyhlášení těchto klidových zón, jejichž vyhlášení nebylo provedeno v souladu se zákonem a zj. bez předchozích konzultací a stanovisek s orgány kraje. (**ČRo1 – radiožurnál, 15.4.2010**).

3. Záchrana rašeliniště Klugeho louka v Národní přírodní rezervaci Jizerka v Jizerských horách, které pozvolným vysycháním hrozil zánik. Ze strany ekologů zde bylo instalováno na 50 dřevěných přehrážek, které obnovily přirozený vodní režim v lokalitě, který byl po narušení přirozených stromových porostů v druhé polovině 20. století vlivem spadu imisí a následného odumření velké části lesů vystaven daleko většímu působení slunce a větru, což vedlo k narušení vodní bilance tohoto rašeliniště, způsobené poklesem výšky hladiny vody, což mělo na společenstva tohoto ekotypu devastující účinky. Samotné práce byly provedeny členy Jizersko-ještědského horského spolku. **(Právo, 2009).**

4. Velký tlak na využití přírodních lokalit mají i nejrůznější sportovní spolky a organizace, ať již tradiční (lyžování, běh, turistika, horolezci, vodáci, cyklistika, apod.), tak v poslední době i nově nastupující sportovní a volnočasová odvětví, jako např. geocaching, jezdci na motorových čtyřkolkách, paragliding, bikeři ve volném terénu (tj. mimo vyznačené cyklostezky, často na nezpevněných terénech), vyznavači free lyžování a snowboardu (tedy mimo lokality k lyžování a snowboardingu vyčleněné). Zatímco aktivity již zavedených sportů jsou postupným vývojem dostatečně vymezeny a usměrněny ve smyslu dostatečného počtu turistických a cykloturistických tras, horolezeckých terénů, vodních toků způsobitelných ke splavování a případné „hrany“ v názorových rozdílech na provozování těchto volnočasových aktivit byly již z velké části vydiskutovány a žádoucím směrem zregulovány, nově nastupující druhy aktivit nejsou buď diskutovány vůbec, nebo jen s nepatrnými posuny k oboustranné spokojenosti jak orgánů ochrany přírody na straně jedné, tak vyznavači těchto aktivit na straně druhé. Velkým problémem je bezesporu najíždění jezdců na motorových čtyřkolkách, či motorkách, sněhových skútrech a automobilech obecně do volné přírody, kde hrozí nebezpečí jak z možných kolizí mezi lyžaři, pěšáky či cyklo návštěvníky těchto

lokalit, tak samozřejmě i v přímém poškozování půdního povrchu, který na takovou zátěž není připraven, což následně vede k destrukci bylinného patra, narušení kořenového systému s postupným obnažováním půdního horizontu, vytváření rýh a výmolů v terénu s následnou nekontrolovatelnou erozí jak vodní, tak větrnou. V neposlední řadě pak dochází k rušení volně žijící zvěře a její vytlačování do nepřístupnějších částí krajiny. Do budoucna bude jistě žádoucí nalézt pro tyto aktivity vhodné lokality (např. rekultivované těžební prostory, haldy, areály po zaniklých průmyslových objektech, apod.), kde budou tyto aktivity směřovány. Ve vztahu k bikerům lze sledovat určitou vstřícnost k rozvoji těchto aktivit. Např. na šumavském Špičáku byla otevřena v pořadí již třetí trať pro bikery a to v prostoru tamního sportovního areálu, kdy bikerová trať bude upravena na jedné ze sjezdovek. Provoz pak bude regulován mj. s ohledem na hnízdění např. tetřeva hlušce a datlíka tříprstého ve vrcholových partiích Špičáku. Zprovoznění bikerových tratí předcházely několikaletý „boj“ se správou CHKO Šumava, který byl po kladném hodnocení EIA doveden k praktické realizaci, za současného dodržování řady podmínek ze strany ekologů, např. přerušování provozu na tratích při zvýšeném podmáčení terénu (**Právo, 2010**).

V rámci Šumavy se rovněž nabízí pro vyznavače geocachingu možnost prohlídky krás těchto hor pomocí projektu, připraveného správou NP Šumava, který byl zveřejněn na internetových stránkách NP Šumava (**Právo, 2009**).

V rámci Krkonoš se pak chystá zmírnění regulace pohybu turistů na území Krkonošského národního parku, kdy v rámci druhé ochranné zóny má být turistům umožněn pohyb i mimo značené trasy, což má umožnit širší možnosti poznání a vyžití pro návštěvníky. Tímto by se mělo návštěvníkům otevřít téměř 90% z celkové plochy 55.000 hektarů území KRNAP (**Právo, 2009**).

5. V Krkonoších se rovněž rozšíří možnosti cykloturistického využití v souvislosti s otevřením nové cyklostezky v úseku Terex – Vosecká bouda. Mimo tuto trasu se připravují rovněž trasy v úsecích Horní Maršov – Rýchorská bouda, Dolní Mísečky – Vosecká bouda. Již druhým rokem je pak v provozu cyklostezka Luční bouda – Labská bouda. Významné je rovněž rozšíření možností hromadné dopravy do turisticky atraktivních lokalit jak speciálními cyklobusy, tak možnost vyvezení jízdních kol do vrcholových partií lanovkami (**Právo, 2010**).

6. V oblasti NP Českosaské Švýcarsko se v souladu s environmentálně šetrným managementem území rozvíjí koncept šetrné turistiky, který je založen mj. na snaze zajistit dopravu návštěvníků, kterých je každý rok mezi 500.000 až 750.000, jiným způsobem než individuální automobilovou dopravou a to zj. hromadnou dopravou. Tato ekologicky šetrná doprava je zajišťována destinační společností České Švýcarsko, která hradí autobus, jež každý den jezdí celkem 4 jízdy na trase Děčín – Krásná Lípa a jen v r. 2009 jej použilo na 77.000 turistů. V r. 2010 uvedená společnost za přispění spol. RWE a přilehlých obcí zajišťuje provoz místní železnice (**Hospodářské noviny, 2010**).

Příklady ze zahraničí ukazují různé přístupy k environmentálně šetrnému managementu ochrany přírody v tamních chráněných oblastech, kdy v mnoha případech jsou do ochrany přírody zainteresovány komunity původních obyvatel, jejichž členové vykonávají v určené lokalitě jak průvodcovskou a strážní činnost, tak i obchodní (prodej suvenýrů, oblečení, apod.) a ubytovací.

1. V oblasti stolové hory Roraima, oblast Gran Sabany v jihovýchodní Venezuele jsou veškeré aktivity spojené s cestovním ruchem organizovány příslušníky domorodého indiánského kmene Taurepan, kteří obývají vesnici Paratepui, která je zároveň

výchozím místem stezky, vedoucí na horu Roraima. Tato hora je zároveň posvátnou horou kmene Turepan, opředenou mnoha legendami a mýty a jako taková je i návštěvníkům představována. Turistický výstup na horu Roraima je možný jen s účastí místního průvodce a po předchozí registraci na správě Národního parku. Veškeré vybavení si turisté nesou sami, nebo za pomoci najímaných nosičů, neboť na trase není záměrně budována žádná turistická infrastruktura a o včetně absence např. mostů přes místní toky, které je nutno překonávat broděním. Spaní je pak výhradně v nesených lehkých stanech. Maximální počet turistů je omezen na 50 osob denně. Takto koncipovaný cestovní ruch lze považovat za maximálně environmentálně šetrný a dlouhodobě udržitelný, protože při absenci veškeré moderní turistické infrastruktury, spojené se zabíráním volné plochy a budováním ubytovacích a stravovacích komplexů, velkokapacitních parkovišť a zábavních center, zajišťuje trvalý a stabilní příjem místní indiánské komunitě při výkonu průvodcovské a nosičské činnosti, za současného respektování místní přírody, vycházející z přístupu domorodého obyvatelstva a jeho odpovědnosti vůči lokalitě, kde žijí (**Pásková, 2008**).

2. Národní parka Abruzzo v Itálii byl založen v r. 1923 jako místo posledního výskytu divoce žijících vlků apeninských, medvědů hnědých a kamzíků apeninských, kde přežívali v královském loveckém revíru o velikosti cca 5 km², chráněni před lovci a pastýři. Přesto, že na území současného národního parku o celkové rozloze 440 Km² je vyvíjena místními farmáři i zemědělská činnost, při které vyhánějí do okolních hor svá stáda koz a ovcí, které velcí predátoři čas od času uloví, což vyvolávalo nevoli u majitelů stád, přesto se správě národního parku podařilo mj. kompenzací škod a osvětovou činností přispět k vzájemné symbióze zemědělců a velkých šelem na území národního parku (**Roup, 2009**).

3. Velice zajímavý je přístup zj. k individuálním, pěším turistům v Norsku. Obecně platí, že na území Norska může turista na 1 noc stanovat téměř všude, přičemž existují tato omezení :

- na obdělávané půdě je třeba mít souhlas vlastníka
- stejné omezení platí i v případě státem vlastněných pozemků v případě, že se jedná o vícedenní stanování (to neplatí v horách a neosídlených místech)
- bez svolení vlastníka platí zákaz stanovat blíže než 150 m. od domu, chaty či srubu
- v okolí větších turistických chat platí zákaz stanování v okruhu od 0,5 do 1 km. Lze ale využít za stanovený poplatek určená místa pro stanování.

V Norsku je rovněž provozována poměrně rozsáhlá síť chat a srubů v tamních horách, které spravuje turistická organizace Den Norske Turistforening (DNT), které může člen DNT užívat. Jedná se o 286 chat a srubů (údaj k r. 1993) ve třech kategoriích :

1. zásobované chaty s plnou obsluhou
2. samoobslužné chaty s lůžkovinami, nádobím a potravinami na prodej
3. nezásobené chaty bez potravin

Klíče k samoobslužným a nezásobeným chatám si může člen DNT (členem se může stát i cizinec) vyzvednout na předem určených místech, přičemž chatu může k přespání za doprovodu člena DNT využít i nečlen této organizace (**Málek, 1993**).

5. Charakteristika a popis zájmového území.

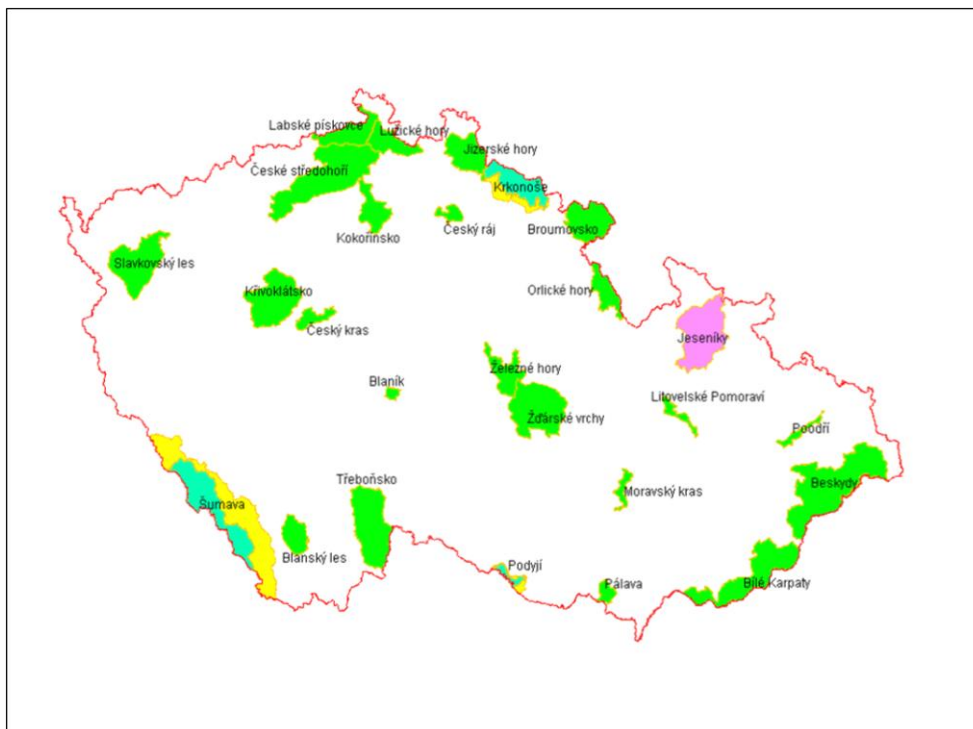
5.1 Geografický, přírodopisný a historický popis zájmového území.

5.1.1 Obecné vymezení území

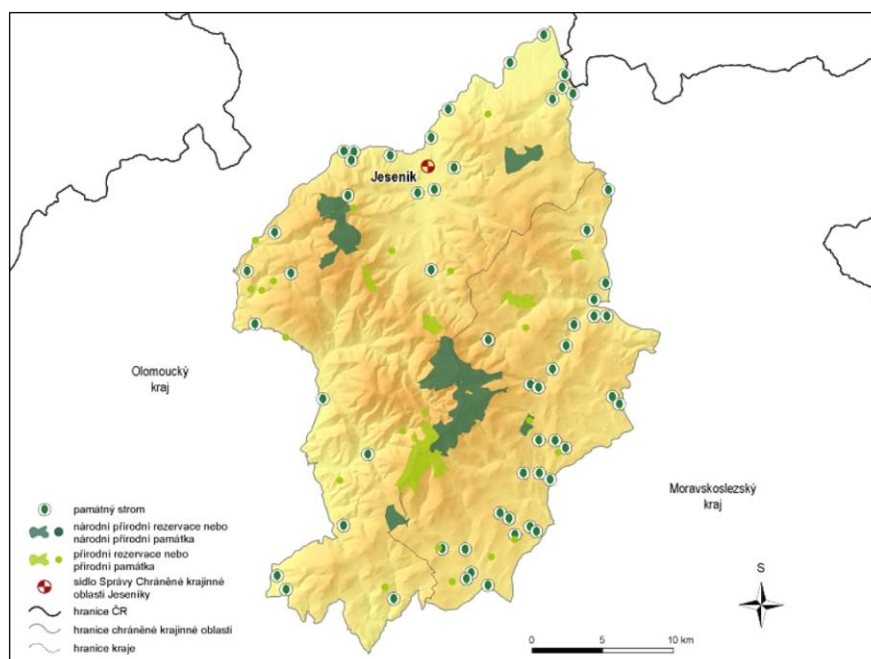
Pohoří Hrubého Jeseníku se zvedá na severozápadě Moravy v místě dotyku správních jednotek Šumperka, Jeseníku a Bruntálu **Čihař (2002)**, přičemž chráněná krajinná oblast zaujímá plochu 740 km². Na mapě lze rozlohu CHKO Jeseníky vymežit přibližně spojnicemi obcí a měst (ve směru hodinových ručiček) : Jeseník, Písečná, Mikulovice, Dolní Údolí, Heřmanovice, Vrbno pod Pradědem, Karlovice, Světlá Hora, Malá Morávka, Dolní Moravice, Rýmařov, Bedřichov, Oskava, Nový Malín, Rudoltice, Sobotín, Loučná nad Desnou, Branná, Ostružná, Horní Lipová a opět Jeseník. Uvedené obce rovněž povětšinou plní funkce spádových středisek cestovního ruchu a ve většině případů rovněž tvoří základny aktivit s cestovním ruchem souvisejících.

Mapa č. 1 : Vymezení zájmové oblasti na mapě ČR (zdroj : *CHKO Jeseníky*)

Mapa č. 2 Vymezení CHKO Jeseníky v rámci Moravskoslezského a Olomouckého kraje (zdroj : www.ochranaprirody.cz)

5.1.2 Geologický a geomorfologický popis území.

Chráněná krajinná oblast Jeseníky se tedy rozléhá v nejvyšším moravském pohoří Hrubý Jeseník, který spolu se svým předhůřím, Rychlebskými horami, Králickým Sněžníkem a Nízkým Jeseníkem, tvoří tzv. Jesenickou oblast (**Olympia, 1991**). Celá tato oblast patří do soustavy Českého masivu, oblast Silesikum, která byla formována již v období prvohor při tzv. hercynském vrásnění (**Geologie-VŠB-TU, neuvedeno**).

Původ Hrubého Jeseníku spadá do období Starohor, kdy se celá oblast začala formovat jako usazeniny mořského dna a to v období před cca 1,4 miliardami let. Do tohoto období spadá zj. tvorba hornin Keprnické ruly, tvořící masiv Keprníku, dále svory Obřích skal a ruly budoucí jádro Pradědu. V rámci hercynského vrásnění pak došlo k rozlámání původního podloží na několik samostatných částí – kra Keprníku, kra Pradědu a kra Medvědího vrchu- které dnes tvoří celek Hrubého Jeseníku (**Actaea, 2007**).

Ještě v období, kdy bylo území dnešních Jeseníků součástí dna prvohorního moře, došlo v období devonu k rozsáhlému usazování naplaveného materiálu a těl uhynulých živočichů, které tvoří základ dalších jesenických hornin, zj. křemence, fylity a amfibolit. Ke konci hercynského vrásnění se pak vlivem těchto horotvorných procesů Jeseníky výrazně vyklenuly a dostaly podobu velehor (**Actaea, 2007**).

Dnešní podoba masivu Hrubého Jeseníku je výsledkem složitých geomorfologických procesů, zj. opakovaného zaledňování s následným ústupem ledovce, čímž došlo k vytvoření typických, táhlých, zaoblených hřbetů se širokými sedly, např. Červenohorské, Ramzovské či Videlské sedlo. Mrazivé klima se pak projevilo formováním skalnatých dominant pohoří – Petrovy kameny, Vozka, Obří skály, které jsou výsledkem mrazového zvětrávání, které má za následek rovněž vznik mnoha tzv. kamenných moří, např. na

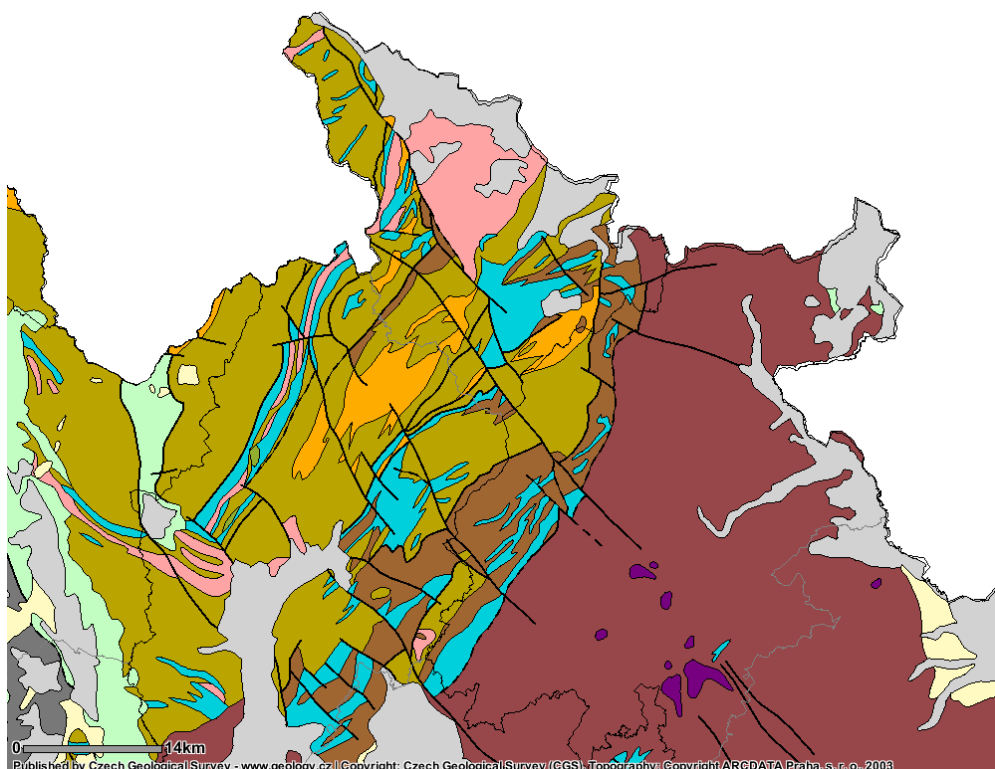
Břidličné, Ztracených kamenech, Borku, atd. **(Správa CHKO Jeseníky, nedatováno)**

Výsledkem poslední doby ledové je pak jedna z nejcennějších partií Hrubého Jeseníku - Velká kotlina - pod horou Vysoká hole, kde specifické podmínky umožňují přetrvávat některým z nejvzácnějších rostlin, které se na území nejen Hrubého Jeseníku, ale České republiky obecně, vyskytují jen zde.

Horský ráz Hrubého Jeseníku rovněž dotváří hluboká údolí, kterými protékají horské potoky, na mnoha místech doplněné vodopády, např. vodopády Bílé Opavy a Stříbrného potoka. **(Správa CHKO Jeseníky, nedatováno)**

K samotným horským vrcholům, které patří z turistického i krajinotvorného hlediska k nejvyhledávanějším a nejvýraznějším lokalitám, lze uvést, že nejvyšší horou a hlavní dominantou Hrubého Jeseníku je Praděd (1491 m.n.m. – takto nejvyšší hora Moravy a Slezska), následována směrem na sever vrcholy: Malý Děd (1355 m.n.m.), Keprník (1423 m.n.m.), Šerák (1351 m.n.m.), Vozka (1377 m.n.m.), západním směrem Mravenečník (1343 m.n.m.), jižním směrem Petrovy kameny (1438 m.n.m.), Vysoká hole (1464 m.n.m.), Kamzičník (1420 m.n.m.) Velký máj (1384 m.n.m.), Jelení hřbet (1367 m.n.m.) a konečně Břidličná hora (1358 m.n.m.) **(Olympia, 1991)**

Mapa č. 3 : Geologická mapa Hrubého Jeseníku (zdroj : www.geology.cz)

Legenda GEOČR500

 diority a gabra, assyntské a variské	 pestrá série moldanubika (svorové ruly, pararuly až migmatity s vložkami vápenců, erlánu, kvarcitu, grafitu a amfibolitu)
 granitoidy assyntské (žuly, granodiority)	 proterozoické horniny assyntsky zvrásněné, s různě silným variským přepracováním (břidlice, fylity, svory až pararuly)
 granodiority až diority (tonalitová řada)	 terciární horniny (pískvy, jíly)
 jednotvárná série moldanubika (svorové ruly, pararuly až migmatity)	 terciární horniny alpsky zvrásněné (pískovce, břidlice)
 kvartér (hlíny, spraše, písky, štěrky)	 tmavé granodiority, syenity (durbachitová řada)
 mezozoické horniny (pískovce, jílovce)	 ultrabazity v moldanubiku a proterozoiku
 mezozoické horniny alpsky zvrásněné (pískovce, břidlice)	 vulkanické horniny terciární (čediče, fonolity, tufy)
 ortoruly, granulity a velmi pokročilé migmatity v moldanubiku a proterozoiku	 vulkanické horniny zčásti metamorfované, proterozoické až paleozoické (amfibolity, diabasy, melafyry, porfyry)
 paleozoické horniny zvrásněné a metamorfované (fylity, svory)	 žuly (granitová řada)
 paleozoické horniny zvrásněné, nemetamorfované (břidlice, droby, křemence, vápence)	
 permokarbonské horniny (pískovce, slepence, jílovce)	
	Linie
	 hranice zjištěná
	 zlom zjištěný
	 zlom předpokládaný

5.1.3 Půdní poměry

Podloží je tvořeno rulami, svory, kulmem, terciérem a fylity. Převládající typy půd jsou kamenité, zvětralinové a svahové půdy, které na rovinatějších plochách a při spodních okrajích svahů přechází v hlubší, hlinité půdy. V předhůří Hrubého Jeseníku se vyskytují mezotrofní hnědé půdy, hlinitopísčité. V menší míře pak oligotrofní až podzolované hnědé půdy. (Halfar et al., 2003)

5.1.4 Hydrologický popis oblasti.

Z hydrologického hlediska je masiv Hrubého Jeseníku významnou pramennou oblastí toků Opavy, Desné, Bělé a Moravice a jejich přítoků a současně význačným rozvodím Baltického a Černého moře. Hřeben Jeseníků odděluje povodí Odry od povodí Dunaje. Severovýchodní svahy Hrubého Jeseníku odvodňují řeky Bílá, Černá a Střední Opava, východní svahy řeka Moravice a severovýchodní část odvodňuje říčka Bělá, která pramení na severním svahu masívu Praděda. Tyto řeky patří do úmoří Baltského moře.

Nejdůležitějšími toky, které odvodňují západní svahy Hrubého Jeseníku, jsou toky Divoká a Hučivá Desná, které se vlévají s dalšími přítoky do řeky Moravy. Vodnost řeky Moravy je tak z velké části odvislá od oblasti Hrubého Jeseníku. Toky této západní části Hrubého Jeseníku patří do úmoří Černého moře.

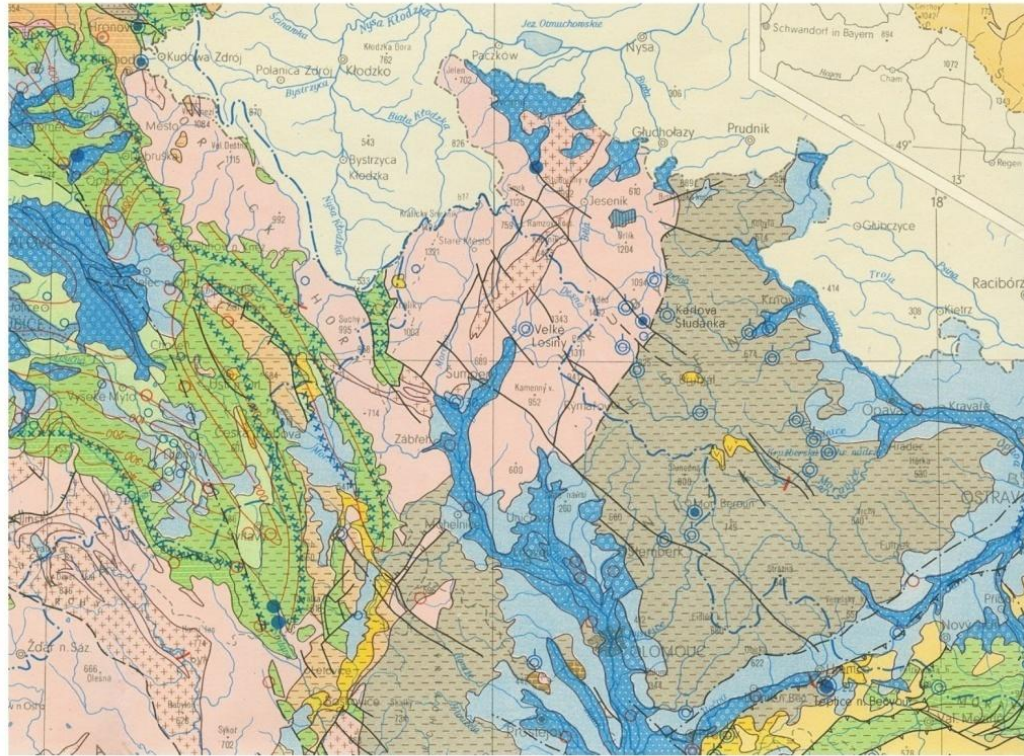
Horské bystřiny v Hrubém Jeseníku překonávají velké výškové rozdíly na krátkých vzdálenostech. Jsou charakteristické hlubokými údolími tvaru „V“ a balvanitými koryty, výškové stupně často překonávají kaskádami, popřípadě i vodopády (např. Bílá Opava).

Vodnost toků je přímo závislá na množství srážek. Pro vodní hospodářství má rozhodující význam stav lesů v pramenných oblastech (první stížnosti na zanedbané a zničené vodní toky jsou z 16. stol., z doby kolonizace, kdy se ukazuje vliv odlesněných ploch na vodní režim).

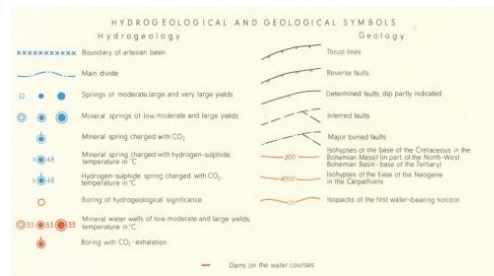
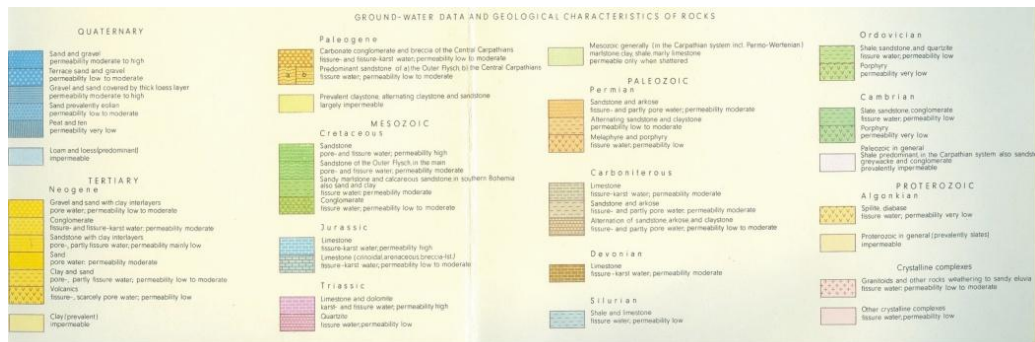
Ze stojatých vod jsou pozoruhodné rašelinné tůňky hřbetových, sedlových a kotlinových vrchovišť (např. v sedle mezi Šerákem a Keprníkem, na hřbetu Malého Děda nad Švýcárnou, v oblasti Velké a Malé Jezerné) a především Velké a Malé mechové jezírko u Rejvízu. Podél tektonických zlomů se vyskytují minerální prameny, nejvíce v okolí Karlovy Studánky, Ludvíkova a Velkých Losin (**Brychtová, 1999**).

Mapa č. 4 : Hydrogeologická mapa zájmového území. (zdroj : www.geology.cz)

Obr. 10.1b Výřez z přehledné hydrogeologické mapy (ÚÚG, 1966)

0 10 20 30 40 50 km

5.1.5 Klimatické podmínky území

Klimatické poměry v Hrubém Jeseníku vycházejí ze skutečnosti, že v území se nachází chladná až mírně teplá klimatická oblast, přičemž v chladné oblasti leží téměř celá zájmová oblast, tvořící plochu CHKO. Charakteristickým rysem zdejšího podnebí je velká rozmanitost počasí, s velkými výkyvy na poměrně krátkých vzdálenostech. **(Olympia, 1991)**

Často bývá počasí na obou stranách hlavního hřebene Hrubého Jeseníku zcela odlišné. Každoročně se v Hrubém Jeseníku vyskytují inverze, kdy ve vyšších polohách je teplo a slunečno, zatímco v údolích a kotlinách jsou mlhy. Na některých lokalitách se výrazně uplatňuje vliv mikro a mezoklimatu. V CHKO Jeseníky měří (či měřily) klima dlouhodobě meteorologické stanice na Pradědu (zrušena), Rejvíze, v Rýmařově a v Jeseníku. Ve vrcholových polohách Hrubého Jeseníku je možnost mrazů po celý rok. Teploty pod 0° C byly na Pradědu naměřeny i v červenci a srpnu. Letní dny s maximální teplotou nad 25° C se v těchto polohách nevyskytují. Výška sněhové pokrývky kulminuje v březnu, kdy dosahuje v dlouhodobém průměru 160 cm. Souvislá sněhová pokrývky trvá na Pradědu v dlouhodobém průměru od 30.11. do 19.4. Ještě déle drží sníh na některých dalších místech, zejména ve Velké kotlině odtávají sněžníky do začátku července. Pro Hrubý Jeseník jsou charakteristické sněhové laviny (Velká kotlina, Malá kotlina, Mezikotlí, Sněžná kotlina). Vrchol Pradědu současně patří k největrnějším místům České republiky, průměrná síla větru zde dosahuje 4,3 Beuf. **(Správa CHKO Jeseníky, nedatováno).**

Zájmová oblast CHKO Jeseníky leží na rozhraní dvou klimatických oblastí. Západní hranice kontinentálního klimatu se zde setkává s doznívajícími vlivy klimatu atlantického. Vyznačuje se vysokou relativní vlhkostí a převládajícím západním větrným prouděním, které přináší značné množství srážek. Podle

„Klimatických oblastí Česko-slovenska“ (**Quitt, 1971**) je horská část CHKO Jeseníky řazena k chladné oblasti, ostatní území patří k mírně teplé oblasti. Extrémní klima však dle **Lednického (1985)** panuje v nejvyšších partiích Hrubého Jeseníku, kde odpovídá oblastem vysokoalpínským až subarktickým.

Klimatické charakteristiky jednotek :

CH4 – léto velmi krátké, chladné a vlhké, přechodné období velmi dlouhé s chladným jarem a mírně chladným podzimem, zima velmi dlouhá, velmi chladná, vlhká s dlouhým trváním sněhové pokrývky (oblast Pradědu, Šeráku-Keprníku-Vozky, Orlíku).

CH6 – léto velmi krátké až krátké, mírně chladné a vlhké až velmi vlhké, přechodné období dlouhé s chladným jarem a mírně chladným podzimem, zima je velmi dlouhá, mírně chladná, vlhká s dlouhým trváním sněhové pokrývky (K. Studánka, Ludvíkov, Vidly, Kouty, oblast Skřítku, Ostružná, Ramzová).

CH7 – velmi krátké až krátké léto, mírně chladné a vlhké, přechodné období je dlouhé, mírně chladné jaro a mírný podzim. Zima je dlouhá, mírná, mírně vlhká s dlouhým trváním sněhové pokrývky (Rýmařov, Vrbensko, Jesenicko, okolí Branné, Loučné, Sobotína).

MT7 – normálně dlouhé, mírné, mírně suché léto, přechodné období je krátké, s mírným jarem a mírně teplým podzimem, krátká zima, mírná, suchá, s krátkým trváním sněhové pokrývky (okolí Bedřichova, Nového Malína, Velkých Losin, České Vsi, Ondřejovic).

MT9 – dlouhé léto, teplé, suché až mírně suché, přechodné období krátké, s mírně teplým jarem a mírně teplým podzimem, krátká zima, mírná, suchá, s krátkým trváním sněhové pokrývky (Mikulovice).

Tabulka č. 3 : Klimatické charakteristiky jednotlivých jednotek :

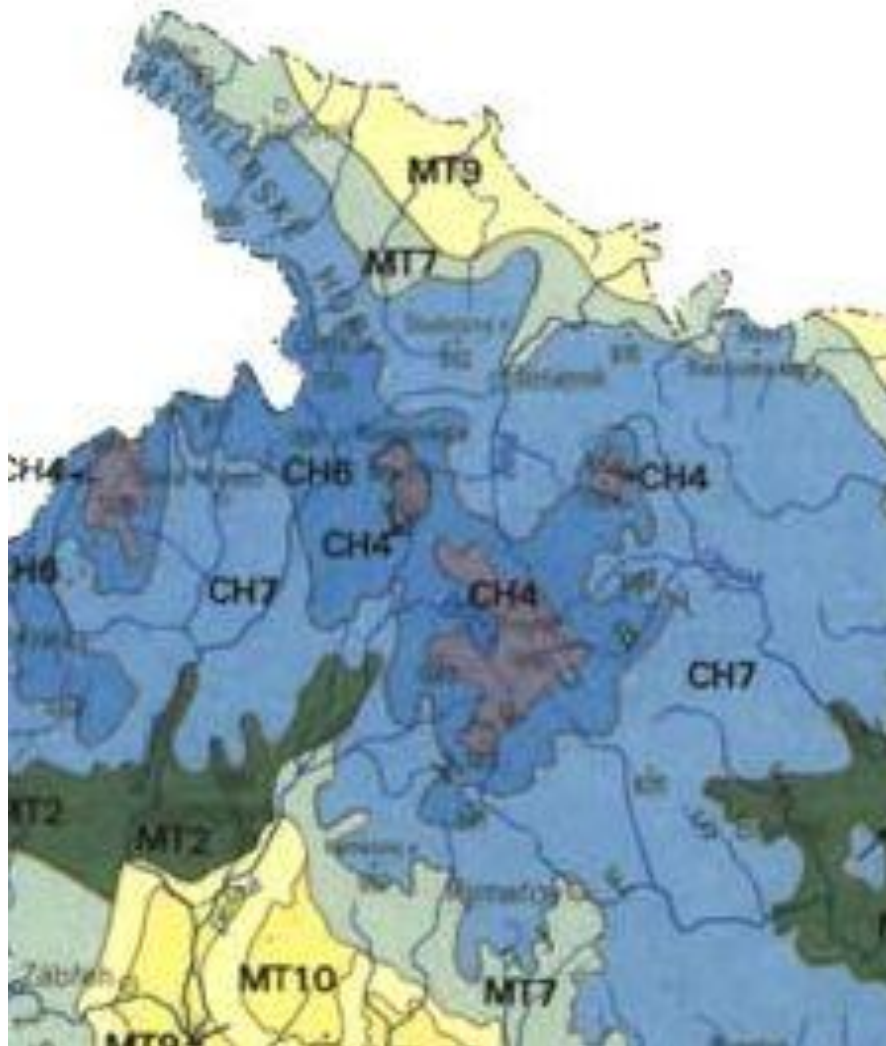
	CH4	CH6	CH7	MT7	MT9
Počet letních dnů	0-20	10-30	10-30	30-40	40-50
Počet dnů s průměr. tepl. 10 °C a více	80-120	120-140	120-140	140-160	140-160
Počet mrazových dnů	160-180	140-160	140-160	110-130	110-130
Počet ledových dnů	60-70	60-70	50-60	40-50	30-40
Prům. teplota v lednu (°C)	-6 až -7	-4 až -5	-3 až -4	-2 až -3	-3 až -4
Prům. teplota v červenci (°C)	12-14	14-15	15-16	16-17	17-18
Prům. teplota v dubnu (°C)	2-4	2-4	4-6	6-7	7-8
Prům. teplota v říjnu (°C)	4-5	5-6	6-7	7-8	7-8
Prům. poč. dnů se srážkami 1mm a více	120-140	140-160	120-130	100-120	100-120
Srážkový úhrn ve veget. období v mm	600-700	600-700	500-600	400-450	400-450
Srážkový úhrn v zimním období v mm	400-500	400-500	350-400	250-300	250-300
Počet dnů se sněhovou pokrývkou	140-160	120-140	100-120	60-80	60-80
Počet dnů zamračených	130-150	150-160	150-160	120-150	120-150
Počet dnů jasných	30-40	40-50	40-50	40-50	40-50

Teplotní a srážkové hodnoty meteorologických stanic :

Stanice :	Ø °C roční	Ø °C leden	Ø °C červenec	Roční úhrn srážek
Jeseník	7,1	-2,9	16,9	846 mm
Rýmařov	5,8	-4,7	15,9	842 mm
Rejvíz	5,3	-4,2	14,6	1 029 mm
Praděd	0,9	-7,4	9,6	1 231 mm

(zdroj : Správa CHKO Jeseníky)

Mapa č. 5 : Klimatická mapa zájmové oblasti (zdroj : <http://ianpivec.wz.cz>)

5.1.6 Flóra zájmového území.

Flóra na území CHKO Jeseníky odráží výškové a vlhkostní poměry v prostředí, přesto se přirozené vegetační struktury dochovaly jen vzácně, zj. ve vyšších nadmořských výškách. **(Schmidtová et al., 2009)**

Současný stav vegetace souvisí s poslední dobou ledovou, kdy na území severní Moravy dosahoval pevninský ledovec a následkem ochlazování klimatu ustoupily tehdejší lesy do nižších poloh a jejich místo zaujala bezlesá tundra s arktickými rostlinnými druhy, mj. s rašeliništními druhy vegetace, jejichž pozůstatky dnes tvoří rašeliniště v okolí Skřítku a Rejvízu. Po ústupu ledovce se les vracel do svých původních lokalit, v nižších polohách se rozvíjela stepní, hajní a teplomilná květena **(Olympia, 1991)**.

V současnosti se v nejnižších polohách ojediněle vyskytují dubohabřiny s vysokým zastoupením lípy. V potenciální vegetaci zcela převažují porosty s dominantním bukem, od dubových bučin přes bučiny, jedlové bučiny až po smrkové bučiny, vystupující místy do nadmořské výšky 1 200 m. Významným faktorem vegetace jsou mj. i horské smrčiny, které jsou jedním z klíčových prvků ochrany v rámci CHKO Jeseníky **(Schmidtová et al, 2009)**.

Nejbohatší a nejhodnotnější rostlinná společenstva představují horské nivy, které se vyskytují ve vlhkých, humózních půdách, především v Malé a Velké Kotlině, v okolí Jelení studánky a Petrových kamenů. Tato společenstva zahrnují mj. i vzácné druhy, jako sasanka narcisokvětá (*anemone narcissiflora l.*), kamzičník rakouský (*doronicum austriacum*), mléčivec alpský (*cicerbita alpina*), oměj horský, atd. **(Olympia, 1991)**.

Nejvyšší partie Jeseníků jsou tvořeny alpínskými holemi, sestávající z travinných a keříčkovitých společenstev, která jsou

schopna ukončit vegetační vývoj během krátkého období jesenického léta. Alpínské hole v Jeseníkách se vyskytují nad horní hranicí lesa ve výšce od 1300 m.n.m., kde stromy nízkého vzrůstu tvoří ojedinělé skupiny, jejich koruna má vlajkovitý tvar přizpůsobený převládajícím směrům větru. Z dřevin je zde zastoupen zj. smrk obecný (*picea abies*), jeřáb ptačí (*sorbus aucuparia*) a jalovec obecný nízký (*juniperus communis alpina*). Z travin např. kostřava nízká (*festuce supina*), lipnice nízká (*poa supina*), metlička křivolaká (*avenella flexuosa(L.) dreyer*), třtina chloupkatá (*calamagrostis villosa*), tomka vonná (*anthoxanthum odoratum*), aj. **(Olympia, 1991)**.

Na vrcholcích, kde jsou skaliska, jsou význačná stanoviště tundrových rostlin, reprezentované zejména typickými mechy a lišejníky. Cenné jsou biocenózy sedlových, vrcholových rašelinišť a vrchovišť s květennými prvky tundry a tajgy **(Brychtová, 1999)**

Jeseníky se mohou pyšnit rovněž několika endemickými druhy rostlin, zj. lipnice jesenická (*poa riphaea*), zvonek jesenický (*campanula gelida*) – oba se vyskytují toliko v lokalitě Petrových kamenů, dále jitrocel černavý sudetský (*plantago antrata subs. sudetica*) a hvozdík kartouzek sudetský (*dianthus carthusianorum L.subsp. sudetica*) – oba druhy se vyskytují jen ve Velké kotlině a nakonec v Malé kotlině najdeme pupavu Biebersteinovou jesenickou (*carlina biebersteinii hornem. subsp. sudetica*). Mimo tyto jesenické endemity se zde vyskytují další druhy rostlin, které krom Jeseníků rostou jen na několika málo místech ČR a jejich ochrana je tak rovněž mimořádně žádoucí. Jedná se o jestřábník zelenohlavý (*hieracium chlorocephalum*) a zvonek okrouhlolistý sudetský (*campanula rotundifolia subsp. sudetica*) - oba druhy krom Jeseníků rostou ještě v Krkonoších - a oměj šalamounek sudetský (*aconitum plicatum subsp. sudetica*) a jestřábník zlatoblizný (*hieracium chrysostyolides*) - mimo Jeseníky je jejich výskyt zmapován na Králickém Sněžníku. K ohroženým druhům rostlin,

vyskytujících se v Hrubém Jeseníku, lze přiřadit dále zvonek vousatý (*campanula barbata*) a sasanku narcisokvětou (*anemone narcissiflora* L.) (**Actaea, 2007**).

Mimo tyto vzácné a chráněné rostliny se však v CHKO Jeseníky vyskytují i zavlečené druhy rostlin, z nichž některé mohou v budoucnosti být, či již jsou, ohrožením pro původní rostlinná společenstva. Především se jedná o rychle rostoucí druhy křídlatek (*reynoutria*), jakož i např. o netýkavku žláznatou (*impatiens glandulifera*), původem v himálajské oblasti.

Jako značně problematický se jeví výskyt borovice kleče (*pinus mugo*) v nejvyšších partiích Hrubého Jeseníku, která zde byla uměle vysazována od 80. let 19. stol. s cílem zvýšit horní hranici lesa, zabránit sjíždění lavin a omezit erozi způsobenou tehdy rozšířenou pastvou dobytka na holích. V současnosti pokrývá asi 180 ha horských holí a někde rychleji, jinde pomaleji se rozrůstá, nebo dokonce generativně šíří. V 70. a 80. letech 20. století se jí podařilo vyřezat ve Velké kotlině a následně v období let 1986–2004 byla uvolněna i střední část Malé kotliny. Tím byly vyřešeny nejpálčivější lokality, kde došlo k obnovení padání lavin a působení plazivého sněhu – klíčových faktorů podmiňujících druhovou rozmanitost zdejší vegetace (**Schmidtová et al, 2009**).

5.1.7 Fauna zájmového území.

Fauna v Hrubém Jeseníku čítá rozmanité zastoupení živočišných druhů, od bezobratlých až po šelmy. Zde bude nastíněn jen nejzákladnější přehled nejvýznamněji zastoupených živočichů, či naopak těch, kteří patří k nejvzácnějším a kteří z přírody buď mizí, nebo se je naopak s velkým úsilím daří navracet zpátky tam, odkud byli v minulosti vytlačeni.

Z brouků je zde zastoupen vzácný druh hnojníka (*aphodius limbolarius*), nejbližše se vyskytuje v Alpách či ve Skandinávii. Pro přirozený rozpad dřevní hmoty má nezastupitelný význam tesařík čtyřpásý (*cornumutilla quadrivittata*).

Z motýlů je významné zastoupení okáče menšího (*erebia sudetica*) a okáče horského (*erebia epiphron*), v obou případech se jedná o endemické druhy. Dále jsou významné výskyty huňatce alpského (*glacies alpinata*) - nejbližše opět v Alpách, osenice mramorovaná (*xestia speciosa*), běloskvrnka jeřábová (*trichosea ludifica*) a mnoho dalších. Vzácným druhem hmyzu je rovněž šídlo rašelinné (*aeshna subarctica elisabethae*), které žije na území Národní přírodní rezervace Rejvíz.

Z plazů se v Hrubém Jeseníku vyskytují dva vzácné druhy čolka, a sice čolek karpatský (*triturus montadoni*) a čolek velký (*triturus cristatus*). Domov zde našel i mlok skvrnitý (*salamandra salamandra*). Ze zástupců žab zde nalezneme ropuchu obecnou (*bufo bufo*) a rosničku zelenou (*hyla arborea*). Z hadů si pozornost zaslouží zmije obecná (*vipera berus*), vyhledávající slunné stráně jesenických úbočí.

Ptáci jsou zastoupeni řadou druhů, k nejvýznamnějším či nejvzácnějším patří datel černý (*dryocopus martius*), sýc rousný (*aegolius funereus*), čáp černý (*ciconia nigra*), lejsek malý (*ficedula parva*), výr velký (*bubo bubo*), kulíšek nejmenší (*glaucopteryx passerinum*), konipas horský (*motacilla cinerea*). Jako kriticky ohrožený druh se zde vyskytuje strnad luční (*emberiza calandra*). Na horských holích se daří lindušce horské (*anthus spinoletta*), lindušce luční (*anthus pratensis*), kulíku hnědému (*charadrius morinellus*) a slavíku modráčkovi (*luscinia svecica*). Velmi významným se jeví návrat kriticky ohroženého sokola stěhovavého (*falco peregrinus*) na jeho skalní hnízdiště, kterého doplňuje krkavec velký (*corvus corax*).

Mimo sokola stěhovavého (*falco peregrinus*) má pro zdravý vývoj populace živočichů v Hrubém Jeseníku nepopíratelný význam rovněž zastoupení dalších dravců, zj. káně lesní (*buteo buteo*), poštolka obecná (*falco tinnuntullus*), jestřáb lesní (*accipiter gentilis*) a krahujec obecný (*accipiter nisus*). Vzácně zde hnízdí včelojed lesní (*pernis apivorus*), ostříž lesní (*falco subbuteo*) a moták pilich (*circus cyaneus*). Výjimečně do oblasti Jeseníků zavítá orel skalní (*aquila chrysaetos*) a orel mořský (*haliaeetus albicilla*), tito zde však nehnízdí.

Do zdejší přírody se podaří navracet i zástupce tetřevovitých, zj. tetřeva hlušce (*tetrao urogallus*) a tetřívka obecného (*tetrao tetrix*). K ochraně hnízdících ptáků velmi napomohlo zřízení ptačí oblasti v Jeseníkách. Jeseníky, ač nejsou krasovou oblastí, jsou prostředím, které si pro svůj domov zvolilo několik druhů letounů. Najdeme zde netopýra černého (*barbastella barbastellus*), netopýra velkého (*myotis myotis*), vrápence malého (*rhinolophus hipposideros*) a netopýra brvitého (*myotis emarginatus*) (**Actaea, 2007**).

Ze zástupců teplokrevných savců zmíním pomalu se vracejícího rýsa ostrovida (*lynx lynx*), který ale stále patří ke kriticky ohroženým druhům. Dále zde nalezneme vydra říční (*lutra lutra*), jelena evropského (*cervus elaphus*), srnce obecného (*capreolus capreolus*), lišku obecnou (*vulpes vulpes*), kunu lesní (*martes martes*), jezevce lesního (*meles meles*). Jako problematický se jeví výskyt nepůvodního kamzíka horského (*rupicapra rupicapra*).

5.1.8 Historie osídlení oblasti lidskou komunitou.

Historie osídlení oblasti Jeseníků spadá již do doby před cca 40.000 lety, kdy v podhůří, tvořeném tundrou, lovíli pravěcí lovci velká stádní zvířata. Stopy po výskytu těchto lovců byly nalezeny u Nového Malína, u Úvalna na Krnovsku a Osoblažsku. Po ústupu ledovce před cca 7.000 lety se v podhůří Jeseníku začali usazovat první zemědělci, kdy zbytky po jejich osadách byly nalezeny u Zábřeha a Postřelmova. V době cca 3000 let př.n.l. již bylo osídleno Krnovsko a Bruntálsko, o čemž svědčí mj. nález kamenného sekeromlatu v lokalitě mezi Bruntálem a Starým Městem. Významným předělem v osídlení zdejšího území pak bylo období tzv. Lužické kultury z doby cca 2000 let př.n.l., kdy lidská sídla začala pronikat hlouběji do údolí řek – okolí Šumperka, Skorošic a Branné.

Po příchodu Slovanů v polovině prvního tisíciletí, byly opět osídlovány zj. podhorské nížiny Osoblažska, Opavska, Vidnavska a Mohelnicka. Jen postupně byly budovány osady v údolích řek směrem k jesenickému pohoří. Již ve 12. stol. jsou ale zaznamenány stopy po dobývání zlaté a stříbrné rudy na Rýmařovsku a Bruntálsku, přičemž toto slovanské osídlování vyvrcholilo v r. 1213 založením města Bruntál.

Zásadním předělem v osídlování Jesenicka bylo období tzv. Velké kolonizace německy hovořícím obyvatelstvem v průběhu 13. století, které zde začalo osídlovat pohraniční hvozdy na základě pozvání krále Přemysla Otakara II. Tento kolonizační proces měl za následek vznik mnoha měst – Krnova (kolem r. 1269), Šumperka (r. 1269), Zábřehu (kolem r. 1289), Jeseníku (1267).

Ve 13. a 14. stol. je patrný rozmach výstavby hradních sídel – Cvilín (r. 1253), Mírov (r. 1266), Jánský vrch (r. 1307), Fulštejn (r. 1255), Rabštejn (před r. 1316), Edelštejn (r. 1281) a mnoha

dalších. Významným kolonizačním prvkem byla těžba rud. Zlatonosné žíly tak daly jméno městu Zlaté Hory (zal. r. 1263).

V následujícím období se na Jesenicku, mimo těžby rud, rozvíjí sklářství (Staroměstsko, Štítensko, Jesenicko), papírenství (dokladováno dosud fungující, nejstarší ruční papírnou ve střední Evropě ve Velkých Losinách), pálení vápna (Branná, Jesenicko).

Pobělohorská doba a doba třicetileté války je ve znamení úpadku, kdy řada měst byla vypálena, vydrancována a takřka vylidněna. V 17. stol. se k neblahému osudu připojily i inkviziční čarodějnické procesy, které si vyžádaly několik stovek obětí. Celá oblast byla dále těžce zkoušena v dobách válek o rakouské dědictví, které skončily odtržením Horního Slezska od českých zemí. Až koncem 18. století dochází k opětovnému rozkvětu oblasti, spojeného zj. s textilní a železářskou výrobou. V 19. stol. jsou založeny lázně v Jeseníku a Dolní Lipové, na významu získávají lázně v Karlově Studánce (založeny již v r. 1785). V té době již má v oblasti Sudet zcela zásadní převahu německý živel, což se v následném období projevilo nejprve odtržením Sudet od ČSR v r. 1938 a následně po ukončení války odsunem původního německého obyvatelstva, čímž došlo na jedné straně k odstranění národnostní nehomogenity, avšak na straně druhé to mělo fatální následky pro rozvoj oblasti, která takřka přes noc ztratila své obyvatelstvo, žijící zde po stovky let, což se projevilo v totálním úpadku oblasti, kterou neměl kdo obhospodařovat. S tímto neblahým dědictvím se ostatně Jesenicko potýká dodnes (**Olympia, 1991**).

5.1.9 Památky lidové, církevní a hradní architektury.

Do současnosti se zachovaly zj. památky zdejší lidové architektury, případně zbytky středověkých strážních hradů, které tvoří nejvýraznější stopy lidského osídlení. Kromě svědectví o způsobu života tehdejších obyvatel mají také značný krajinotvorný význam a nesporně přispívají k tvorbě typického jesenického genia loci, který byl až do konce r. 1945 tvořen především německým obyvatelstvem, přičemž německý kulturní živel formoval zdejší sídelní strukturu. Prvky německé architektury se zde mísily s českými, moravskými a slezskými vlivy, což má za následek jedinečný soubor staveb, který je typický a nezaměnitelný pro zdejší krajinu. Vyvinula se zde místní forma tzv. východosudetského domu. Sídelní struktura měla charakter rozvolněné zástavby, sledující linii cest a potoků v horských údolích (Actaea, 2007).

K nejvýznamnějším sakrálním stavbám patří Farní kostel Nanebevzetí Panny Marie v Jeseníku, Farní kostel Nanebevzetí Panny Marie ve Zlatých Horách, Poutní místo Panny Marie Pomocné (Maria Hilfe) ve Zlatých Horách, kostel Sv. Anny v Andělské Hoře, Farní kostel Sv. Václava v České Vsi, Farní kostel sv. Mikuláše v Mikulovicích, Farní kostel Stětí sv. Jana v Písečné, kostel sv. Jana Křtitele v Bělé pod Pradědem, kostel sv. Michala ve Vrbně pod Pradědem, Farní kostel sv. Ondřeje v Heřmanovicích, torzo kaple sv. Marty v Horním Údolí, kostel sv. Jana Křtitele v Horním Údolí, kostel Navštívení Panny Marie v Ludvíkově, kostel Nejsvětější trojice v Malé Morávce, kostel Panny Marie v Karlově Studánce a mnoho dalších, menších sakrálních staveb.

Nedílnou součást zdejší krajiny tvoří rovněž síť strážných hradů, které vznikly buď na ochranu obchodní stezky, vedoucí údolím Černé Opavy, případně jako reakce na územní rozdělení

zdejší oblasti mezi české království a slezské knížectví. Do dnešní doby se zachovaly již jen zříceniny, mnohdy téměř nedohledatelné v terénu, přesto místa jako Kobrštejn, Kolštejn či Rabštejn jsou oblíbenými cíly turistů.

5.1.10 Stopy po hornické činnosti.

Samostatnou kapitolou tvoří stopy po hornické činnosti, která zde byla pro bohaté naleziště různých rud velmi rozšířena a štoly po hornické činnosti jsou patrné zj. v okolí Jeseníku, Vrbna pod Pradědem, Zlatých Hor (kde vznikla i naučná stezka, zaměřená právě na hornickou činnost) a jiných. Mimo to se v oblasti nachází velké množství lomů na kámen, které, v mnoha případech již opuštěné, dotváří obraz krajiny. Mnohé z nich po naplnění spodní vodou mají podobu malebných skalních jezírek. Historii hornictví na Jesenicku připomíná hornický skanzen „Zlatorudné mlýny“ ve Zlatých Horách s naučnou stezkou „Údolí ztracených štol“, na které lze dobře vidět pinky, obvaly a odvaly po dobývání zlata. Na tuto zlatokopeckou minulost navazují tradiční soutěže v rýžování zlata, které se ve Zlatých Horách každoročně pořádají.

5.1.11 Významné osobnosti Jesenicka

Mezi nejvýznačnější osobnosti patří **Vincent Priessnitz** (1799-1851), zakladatel lázní v Jeseníku a průkopník léčby pomocí koupelí, procházek na zdravém vzduchu a fyzické práce.

Reginald Kneifel (1761-1828) – pedagog a přírodovědec. Působil jako ředitel piaristického gymnázia v Hustopečích, Bílé Vodě a Bruntálu. Dále jako profesor mineralogie a zoologie ve Vídeňském Theresianu a nakonec i na Vídeňské vojenské akademii jako profesor a knihovník.

Bernard Kutzer (1794-1864) – malíř, sochař, řezbář. Pracoval zj. na církevních zakázkách jak v rakouském a pruském Slezsku, tak i na Moravě. Pracoval především se dřevem. Jeho dílo je známo především v zahraničí, v České republice zatím nedoceněn.

Josef Obeth (1874-1961) – sochař, tvořící téměř celý život na Jesenicku. Je autorem Priessnitzova pomníku ve Smetanových sadech v Jeseníku. Mimo vlastní díla se věnoval i restaurátorské činnosti, např. soch Matyáše Bernarda Brauna.

MUDr. Josef Reinhold (1885-1947) – lékař, navázal na dílo V. Priessnitze, kterému dal řád a postavil jesenické lázeňství na základech komplexní léčby a vědeckých poznatků.

5.2 Důvody vyhlášení CHKO Jeseníky a její právní vymezení.

Jedinečné atributy zdejší přírody a krajiny, výše popsané, vedly k tomu, že zdejší oblast pro svou jedinečnost, bohatost druhů, rozmanitost a zachovalost byla v souladu s ustanovením § 8 odst. 2 z.č. 40/1956 Sb. O státní ochraně přírody, s odkazem k § 4 odst. 2 téhož zákona, ve kterém se hovoří, cit. „ zachovalé typické krajinné oblasti s rozptýlenými význačnými přírodními výtvary lze prohlásit za chráněné krajinné oblasti“, vyhlášena výnosem ministerstva kultury České socialistické republiky č.j 9886/69-II/2 Chráněná krajinná oblast Jeseníky.

Následně byl dle čl. 6 Výnosu ministerstva kultury ČSR, č.j. 9886/69 tehdejší Severomoravským krajským národním výborem spolu s ministerstvem kultury ČSR a po dohodě s Ústředním výborem Českého svazu tělesné výchovy vydán dne 29. července 1969 pod č.j. 10.863/1969 Statut CHKO Jeseníky.

Zákon České národní rady ze dne 19.února 1992 č. 114/92 Sb. o ochraně přírody a krajiny, definuje v § 25 Chráněné krajinné oblasti následovně :

„ 1) *Rozsáhlá území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, s hojným zastoupením dřevin, popřípadě s dochovanými památkami historického osídlení, lze vyhlásit za chráněné krajinné oblasti.*

2) *Hospodářské využívání těchto území se provádí podle zón odstupňované ochrany tak, aby se udržoval a zlepšoval jejich přírodní stav a byly zachovány a vytvářeny optimální ekologické funkce těchto území. Rekreační využití je přípustné, pokud nepoškozuje přírodní hodnoty chráněných krajinných oblastí.*

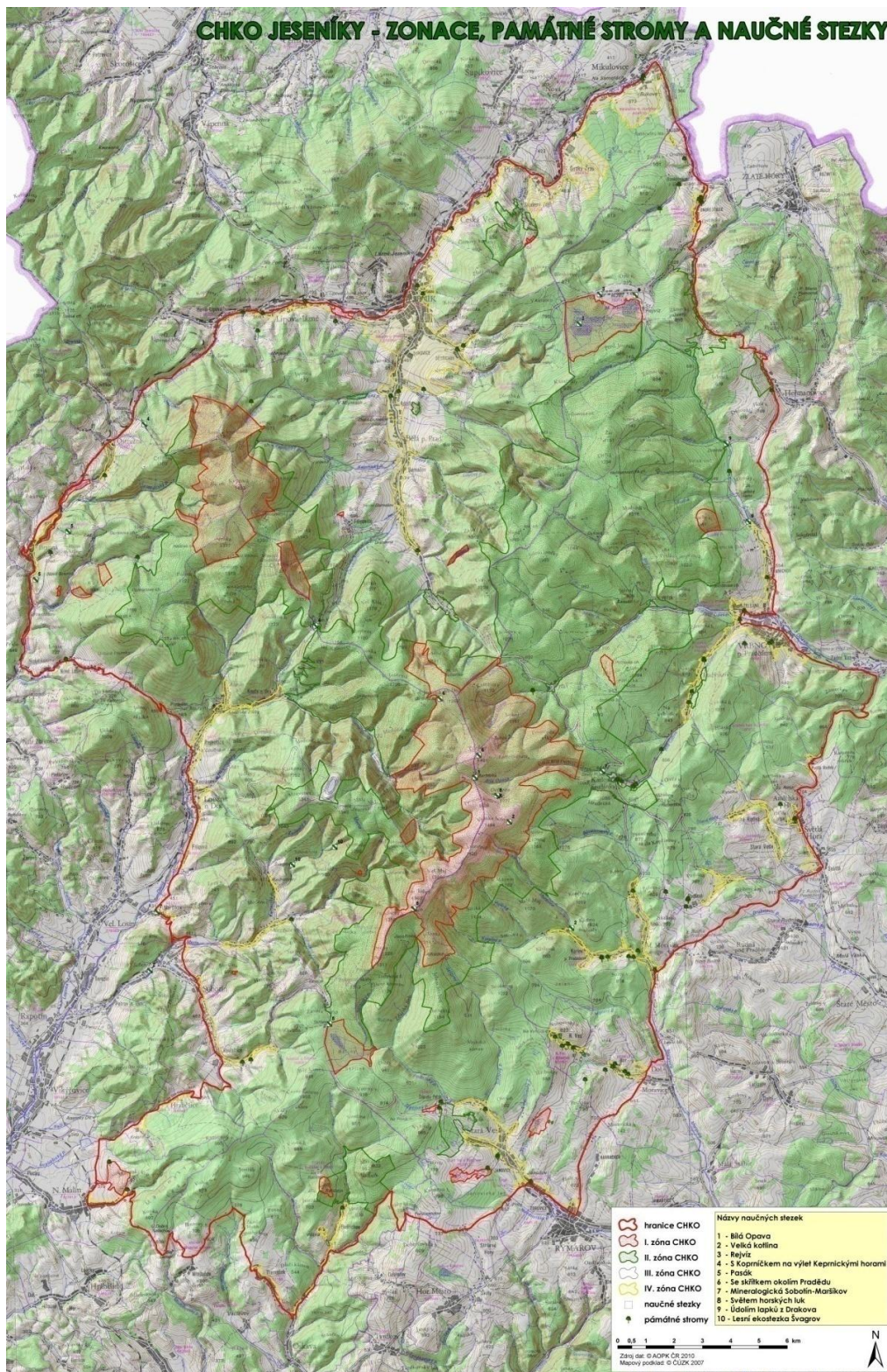
3) *Chráněné krajinné oblasti, jejich poslání a bližší ochranné podmínky vyhláší vláda republiky nařízením.*“

Za tím účelem byla provedena na podkladě návrhu Správy CHKO Jeseníky protokolem Ministerstva životního prostředí ČR ze dne 27.6.1994, č.j. OOP/2818/94 zonace CHKO Jeseníky do čtyř zón (viz mapka č. 6), s následujícím zastoupením ploch jednotlivých zón :

I. zóna	5.393,6 ha	7.25 %
II. zóna	17.280,0 ha	23.23 %
III. zóna	48.772,4 ha	65.56 %
IV. zóna	2.945,1 ha	3.96 %
Celkem:	74.391 ha	100 %

Z přiložené mapky je zřejmé, že jádro 1. zóny je soustředěno do 3 hlavních celků, přičemž první - zhruba vymezeno - zahrnuje masiv vedoucí od Malého Dědu přes Praděd až k Jelenímu hřbetu, druhý je tvořen masivem Šeráku, Keprníku a Vozky, třetí je pak lokalita Velkého a Malého mechového jezírka u Rejvízu. Mimo tyto hlavní oblasti spadá do 1. zóny několik menších lokalit v ostatních částech CHKO (**Halfar et al., 2003**).

Mapa č. 6 : Zonace, památné stromy a naučné stezky v CHKO Jeseníky (zdroj : Správa CHKO Jeseníky, nedatováno)

Hlavním posláním, pro kterou byla Chráněná krajinná oblast Jeseníky zřízena, je tedy ochrana krajiny, jejího vzhledu a jejich typických znaků tak, aby tyto hodnoty vytvářely vyvážené životní prostředí. K typickým znakům krajiny náleží zejména její povrchové utváření, včetně vodních toků a ploch, její vegetační kryt a volně žijící živočišstvo, jakož i rozvržení a využití lesního a zemědělského půdního fondu, sídlištní struktura oblasti, urbanistická skladba sídlišť, místní zástavba lidového rázu i monumentální nebo dominantní stavební díla.

5.3. Stručná analýza vnějších a vnitřních vztahů.

5.3.1 Socioekonomický popis zájmové oblasti.

5.3.1.1 Počet a věková struktura obyvatelstva.

Stav obyvatelstva a jeho struktura vychází z dat Českého statistického úřadu, uveřejněných ve Veřejné databázi ČSÚ - <http://vdb.czso.cz> . Stav obyvatelstva byl určen dle následujícího klíče – v potaz byly brány všechny obce, náležející k oblasti CHKO Jeseníky, tedy obce, které se nachází uvnitř oblasti, nebo kterými zcela či alespoň zčásti prochází hranice CHKO Jeseníky. Jedná se o následující obce – Bělá pod Pradědem, Česká Ves, Jeseník, Lipová Lázně, Mikulovice, Ostružná, Písečná, Zlaté Hory, Branná, Hraběšice, Loučná nad Desnou, Oskava, Sobotín, Vernířovice, Andělská Hora, Dolní Moravice, Heřmanovice, Karlova Studánka, Karlovice, Ludvíkov, Malá Morávka, Rudná pod Pradědem, Rýmařov, Stará Ves, Světlá Hora, Vrbno pod Pradědem.

Počet stálých obyvatel v obcích v CHKO Jeseníky k datu 31.12.2008 byl 53.834 osob, z toho 26.601 mužů a 27.233 žen. Veškeré další statistické údaje vychází ze sčítání domů, bytů a obyvatelstva z r. 2001 a jsou validní k datu 1.3.2001, neboť novější údaje zatím nejsou k dispozici.

Věková struktura – počet osob mladších 15 let – 9.739 osob.
Počet osob ve věku 15 až 64 let – 40.256 osob a osoby ve věku 65 a více let – 6.110 osob.

5.3.1.2 Struktura obyvatel dle náboženského vyznání.

K datu 1.3.2001 žilo na území CHKO Jeseníky 48.538 osob. Z tohoto počtu bylo 16.083 osob věřících, 34.134 osob bez vyznání a u 6.060 osob nebyl postoj k víře zjištěn.

5.3.1.3 Vzdělanostní struktura.

Vzdělanostní struktura (u osob s ukončenou základní školní docházkou) – bez vzdělání - 345 osob, základní nebo neukončené vzdělání - 12.358 osob, vyučených a se středním odborným vzděláním bez maturity - 18.891 osob, s úplným středním odborným vzděláním s maturitou – 10.173 osob, vyšší odborné vzdělání – 1.419 osob, vysokoškolské vzdělání – 2.754 osob a u 562 osob nebyl stupeň vzdělání zjištěn.

5.3.1.4 Struktura obyvatelstva dle ekonomické aktivity.

Struktura obyvatel dle ekonomické aktivity – celkový počet ekonomicky aktivních obyvatel činil 29.171 osob, z toho 1.824 osob bylo zaměstnáno v zemědělství, lesnictví a rybářství, 8.777 osob bylo zaměstnáno v průmyslu, 3.146 osob pracovalo ve stavebnictví, 2.277 osob pracovalo v obchodě a na opravách motorových vozidel a spotřebního zboží, 1.611 osob pracovalo v pohostinství a ubytovací činnosti, 1.328 osob bylo zaměstnáno v oboru dopravy, poštovních a telekomunikačních službách, 299 osob pracovalo v peněžnictví a pojišťovnictví, 853 osob pracovalo v oblasti správy nemovitostí a služeb pro podniky, 1.876 osob pracovalo ve veřejné správě a obraně, 3.327 osob bylo zaměstnáno ve školství, zdravotnictví a sociálních službách a 1.491 osob bylo zaměstnáno v ostatních veřejných a soukromých službách.

5.3.1.5 Nezaměstnanost.

Oblast severní Moravy a Slezska, kde se CHKO Jeseníky rozkládá je dlouhodobě postižena jednou z největších měr nezaměstnanosti v České republice. Celkem bylo k 31.12.2009 evidováno 4.193 osob. Průměrná míra nezaměstnanosti činila 16,9%, přičemž

nejvyšší míra byla ve Vernířovicích - 24,1%, nejnižší pak v Jeseníku a Karlově Studánce – v obou 10,4%. Průměrný počet uchazečů na 1 pracovní místo činil 54 osob.

5.3.1.6 Alokace pracovních příležitostí.

V oblasti CHKO Jeseníky nepůsobí žádný podnik strategického významu. Většina pracovních míst je alokována do větších sídel – Jeseník, Zlaté Hory, Rýmařov, Vrbno pod Pradědem. Ve vnitřní části CHKO se jedná zj. o drobné zaměstnavatele do 25 zaměstnanců, OSVČ a soukromě hospodařícími rolníky. Rozšířena je práce v lese, zde lze zmínit jako význačného zaměstnavatele Lesy České republiky a.s. Perspektivně se jeví tvorba pracovních míst v souvislosti s rozvojem turistického ruchu a to jak v rámci větších komplexů turistického ruchu, tak i v soukromých zařízeních typu rodinného penzionu, ekofaremu, apod.

5.3.2 Bytový fond v obcích zájmové oblasti

5.3.2.1 Stávající bytový fond – rodinné a bytové domy.

V obcích zájmového území bylo k 1.3.2001 celkem 10.767 domů, z toho 9.090 rodinných domů, 1.307 bytových domů. Z tohoto počtu je 1.736 domů neobydlených. Celkový počet bytů činí 19.552 bytů všech kategorií. Z toho 7.126 bytů je v rodinných domech v osobním vlastnictví, v bytových domech pak 2.138 bytů v osobním vlastnictví, 6.185 bytů nájemních, 2.260 bytů členů bytových družstev a 318 bytů obývajících členové družstev nájemců.

5.3.2.2 Občanská a technická vybavenost obcí zájmového území.

V zájmovém území je v obcích 29 mateřských škol, 24 základních škol, včetně škol jen s 1. stupněm, 4 základní umělecké školy a 13 středních škol a gymnázií. Dále 2 nemocnice, 26 ordinací praktického lékaře pro dospělé, 21 ordinací praktického lékaře pro děti a dorost, 29 ordinací stomatologa, 10 ordinací gynekologa a 11 lékáren.

5.3.2.3 Napojení trvale obydlených bytů na infrastrukturu.

V zájmovém území je 98% objektů napojených na veřejný vodovod, 30,3% má připojení na zemní plyn a 37,3% na kanalizaci. Trvale obydlené domy jsou plně elektrifikovány.

5.3.2.4 Pokrytí zájmového území telekomunikačními službami.

Obydlená sídla jsou pokryta signálem mobilních operátorů. Problematická je dostupnost signálů v horských údolích a na odlehlejších místech.

5.3.2.5 Bankovní služby.

Ve větších sídlech – Jeseník, Vrbno pod Pradědem, Rýmařov jsou pobočky hlavních bankovních ústavů – Česká spořitelna, Komerční banka, Československá obchodní banka, Poštovní spořitelna, včetně sítě bankomatů.

5.3.2.6 Doprava

Silniční doprava – nejnvýznačnější komunikace ve smyslu spojení zájmového území se zbytkem republiky je silnice č. 11, spojující Ostravu, resp. dále Slovensko s Hradcem Králové, potažmo dále Prahou. Jedná se o dvoupruhou silnici, která ne zcela odpovídá současným dopravním nárokům a to zj. z důvodu její kapacity, tak i sjízdnosti zj. v zimních měsících, neboť silnice v několika

případech překračuje hřebeny pohoří (sedlo Skřítek, Červenovodské sedlo, serpentiny mezi Bukovicemi a Bušínem), což v kombinaci s nákladní dopravou, která tuto silnici rovněž využívá činí cestování značně obtížným, zj. v případech, kdy na začátku stoupání jede v čele kamion a není možné jej po celou dobu stoupání do sedla a následného sjezdu předjet (osobní zkušenost autora). Určité zlepšení dopravní dostupnosti lze očekávat od dostavby dálnice Praha – Hradec Králové – Ostrava, která by měla cestování do podhůří Jeseníků zkvalitnit a zrychlit. Regionálně významnými silnicemi, které tvoří příjezdové komunikace do oblasti z východní strany, jsou silnice Bruntál-Karlova Studánka a Krnov – Zlaté Hory – Jeseník. Další významnou komunikací je silnice Šumperk-Jeseník, která vede přes Červenohorské sedlo vnitřním územím CHKO Jeseníky, kde zajišťuje dopravní spojení obcí ležících uvnitř oblasti CHKO Jeseníky a pokračuje přes Jeseník a Mikulovice dále do Polska. Poslední významnou komunikací je silnice Jeseník – Lipová Lázně – Branná – Hanušovice – Šumperk, která zajišťuje dopravní dostupnost obcí ležících na západní straně CHKO Jeseníky a do určité míry tvoří západní hranici CHKO Jeseníky.

Železniční doprava – nejvýznamnějšími železničními stanicemi jsou Jeseník, Vrbno pod Pradědem a Loučná nad Desnou. Údaje o procentním zastoupení osob, využívajících vlaková spojení pro potřeby cestovního ruchu se nepodařilo zjistit, nicméně lze předpokládat, že kromě příjezdu hostů do lázeňských středisek jsou využívány spíše k jednodenním výletům. Veškeré obce zájmového území jsou pokryty veřejnou autobusovou dopravou, tato je však v poslední době silně redukována. Hodnověrný údaj o objemu cestujících – turistů, opět není znám.

5.3.3 Turistická infrastruktura

5.3.3.1 Ubytovací kapacity – hromadná ubytovací zařízení.

Na území CHKO Jeseníky je k datu 31.12.2009 statisticky evidováno celkem 235 hromadných ubytovacích zařízení. Z toho : 1 x hotel, motel****, 19 x hotel, motel***, 3 x hotel, motel**, 8 x hotel, motel*, 1 x hotel garni, 85 x penzion, 2 x kemp, 5 x chatová osada, 44 x turistická ubytovna, 67 x ostatní hromadná ubytovací zařízení jinde neuvedená.

Počet lůžek nebude uveden, protože v oficiálních, veřejně přístupných statistikách ČSÚ je téměř v polovině případů tento údaj neuveden. Jako důvod nezveřejnění dat je uvedeno, že jde o důvěrné údaje. Ze stejného důvodu nebudou zpracovány ani další údaje – počet ubytovaných hostů a počet přenocování.

5.3.3.2 Trvalé neobydlené domy užívané k rekreaci.

V zájmovém území je celkem 1084 trvale neobydlených bytových jednotek (včetně domů, chat a chalup) užívaných k rekreaci.

5.3.3.3 Kulturní, sportovní a společenské zázemí.

V obcích zájmového území se nachází 25 veřejných knihoven, 3 kina, 3 divadla, 12 muzeí, 5 galerií, 4 střediska volného času pro děti a mládež, 24 ostatních nespecifikovaných kulturních objektů, 66 sakrálních staveb, 4 lázeňské léčebny, 11 koupališť a bazénů, 68 hřišť (s provozovatelem nebo správcem), 38 tělocvičen, 17 stadionů včetně zimních, 113 ostatních zařízení pro tělovýchovu (s provozovatelem nebo správcem).

5.3.4 Životní prostředí

5.3.4.1 Ovzduší – kvalita ovzduší je díky absenci větších průmyslových podniků velmi dobrá. Nejvýraznějšími zdroji znečištění ovzduší jsou motorová vozidla a lokální topeniště, která mohou za nepříznivých rozptylových podmínek stav ovzduší místně zhoršovat. Jedná se zj. o inverzní situace v zastavěných údolích a větších sídlech. Obecně lze ale konstatovat, že ovzduší má výjimečně dobrou kvalitu, na které jsou mj. založeny i zdejší lázně.

5.3.4.2 Nakládání s odpady - většina obcí, zj. větších, má zpracovány plány odpadového hospodářství. V obcích jsou umístěny kontejnery pro separovaný odpad a sběrné dvory. Odpad je následně cyklicky odvážen k dalšímu zpracování, likvidaci či uložení na skládku.

5.3.4.3 Hluk, vibrace, záření – na území CHKO Jeseníky nejsou větší zdroje hluku, vibrací či záření. Největší podíl na hluku lze přičítat zj. dopravě, jak silniční, tak železniční. Mimoto lze zaznamenat hluk ze sportovních letadel, které přelétají nad oblastí. Celkově však nedochází k negativním vlivům způsobeným nadměrným hlukem. Zdroje vibrací a záření nebyly zjištěny.

5.3.4.4 Monitoring – na území CHKO Jeseníky je prováděn monitoring – geologické sesuvy, monitoring chráněných živočichů a rostlin.

5.3.4.5 Ekologická politika obcí – vychází z územních plánů obcí.

5.3.4.6 Ochrana krajiny – vychází ze statutu oblasti jako Chráněné krajinné oblasti. Je vymezena jednak ze z.č. 114/1992 Sb. a dále plánem péče o CHKO Jeseníky v období let 2007 – 2013. Případné zásahy do ochrany přírody jsou dále limitovány územními systémy ekologické stability, vyhlášenými ptačími

oblastmi a také tím, že celá oblast je vedena jako chráněná oblast přirozené akumulace vod.

5.3.5 Cestovní ruch

5.3.5.1 Pohyb návštěvníků po oblasti – omezení pohybu je dáno zj. zonací v CHKO Jeseníky, kdy především v 1. zóně je pohyb omezen pouze na vyznačené turistické trasy. Stejné omezení platí i v případě národních přírodních rezervací. Zákaz vstupu platí rovněž do areálů starých důlních děl. Oblast je poměrně hustě protkána pěšími i cyklistickými trasami, v zimním období rovněž i stopami pro běžkaře.

5.3.5.2 Stávající vybavení pro turistický ruch a jeho možnosti – největší možnosti ve sportovním vyžití skýtá turistika jak pěší, tak cyklistická, dále sjezdové a běžecké lyžování. Významná je rovněž oblast Rabštějna s horolezeckými stěnami. V oblasti se vyprofilovalo několik základních destinací, v nichž je většina aktivit turistického ruchu umístěna, či z nich vychází. Jedná se především o aktivity pěší a cykloturistiky a lyžování. Další aktivity, jako vodní sporty, sporty vázané na víceúčelové sportovní komplexy, zatím nejsou rozšířeny, resp. jim nenahrává charakter jesenické krajiny. Kulturní život je vázán zj. na větší obce a města. Jedná se především o programy kin a divadel, výstavy, muzejní expozice, slavnosti vázané na místní tradice.

Pěší turistika – jedna z nejrozšířenějších aktivit v oblasti, daná charakterem terénu. Turistům slouží několik set značených turistických cest (přesný počet km není znám). Oblastí prochází několik páteřních, dálkových tras, kdy se jedná zj. o červenou dálkovou trasu E3, která na území CHKO Jeseníky vede po trase – Ramzová, Šerák, Keprník, Červenohorské sedlo, Švýcarna, Ovčárna, Jelení hřbet, Zďárský potok a Rýmařov. Tato cesta vede po hlavních jesenických hřebenech a nejatraktivnějších vrcholových partiích a má tak zcela zásadní význam pro rozvoj pěší turistiky.

Jako další významnou trasu lze uvést žlutou stezku – Švýčárna, Videlské sedlo, Pásmo Orlíka, Rejvíz, Jeseník – která vede po nižším, severovýchodním hřebenu Hrubého Jeseníku. Dále žlutá stezka – Jeseník, Bobrovník, Šerák – která přivádí turisty z města Jeseníku na shora uvedenou červenou dálkovou trasu. Zelená stezka – Branná, Zadní Alojzov, Vozka, sedlo pod Vřesovou studánkou – spojující Brannou s hlavním jesenickým hřebenem, zelená stezka - Nový Malín, Hvězda, motorest Na Skřítku, Ztracené skály a Jelení studánka – spojující jižní část zájmového území s hlavním hřebenem, přičemž nutno uvést, že motorest na Skřítku leží na silnici č. 11, což je hlavní dopravní trasa, vedoucí do této části zájmové oblasti. Je zde zastávka autobusů a velké odstavné parkoviště pro vozidla návštěvníků, jakož i stanice Horské služby, a konečně modrá stezka – motorest Na Skřítku, Rabštejn, (Třemešek) – důležitá jako spojnice motorestu Na Skřítku s Rabštejnem, kde jsou nejznámější a nejvyhledávanější horolezecké terény v rámci CHKO Jeseníky.

Cykloturistika – v poslední době vznikla v oblasti CHKO Jeseníky celá řada cykloturistických tras, z nichž některé jsou vhodné jak pro rodinné výlety s dětmi, některé pak mají charakter náročných stezek v těžkém, nepřehledném, mnohdy kamenitým terénu pro zkušené bikery, z nichž některé vedou až do vrcholových partií jesenických hřebenů. Kilometráž cyklostezek rovněž není známa, nicméně i tato jde do stovek kilometrů a propojuje v podstatě všechny hlavní obce regionu, jakož i téměř všechny významné a pozoruhodné přírodní lokality. V této souvislosti se jako pozoruhodná lokalita jeví oblast Dlouhých Strání, kde z důvodu výstavby vodní přečerpávací nádrže bylo vystavěno několik zpevněných silnic, které vedou až k horním partiím Dlouhých Strání a kde je vytyčeno několik cyklostezek, při kterých je nutno překonat poměrně velké převýšení.

Běžecké lyžování – při dostatečné sněhové pokrývce, která je v Jeseníkách zpravidla od poloviny listopadu do konce března, jsou v podstatě na všech stezkách, vytyčených pro pěší turistiku (mimo stezky na vyasfaltovaných silnicích, u kterých se v zimě udržuje sjízdnost pro motorová vozidla a mimo stezky, u kterých charakter terénu – prudká stoupání a klesání, kamenná moře, apod. - běžecké lyžování vylučuje), strojově nataženy běžecké stopy, jejichž počet tak opět čítá několik stovek kilometrů. Jako nejatraktivnější se opět jeví dálková červená trasa E3, po které lze na běžkách projet v podstatě celou zájmovou oblast po hlavních jesenických hřebenech.

Sjezdové lyžování – v oblasti se vyprofilovalo několik destinací, které kromě funkce výchozích či uzlové míst pro pěší, cykloturisty a lyžaře na běžkách, pro které nabízí dostatek vhodného zázemí (restaurace, doprava, obchody, stanice Horské služby, apod.), slouží především jako střediska sjezdového lyžování. Předně se jedná o středisko Ovčárna, kde je zřízeno a provozováno několik sjezdových tratí, včetně vleků, z nichž však některé zasahují až bezprostředně k lokalitě Petrovy kameny a stávají se tak zdrojem střetů mezi provozovateli sjezdovek a ochranou přírody. Dále je to středisko na Červenohorském sedle, Kouty nad Desnou, Karlov, Malá Morávka, Ostružná, Ramzová, Horní Lipová a Horní Údolí. Celkově bylo v oblasti CHKO Jeseníky (údaj za r. 2010) provozováno celkem 26 větších či menších lyžařských areálů, ve kterých lyžařům sloužilo 73 vleků. Celková délka sjezdových tratí činila 50.110 m.

Přehled lyžařských areálů je uveden v příložené tabulce č. 4.

Tab. č. 4

Lyžařské areály v CHKO Jeseníky (2010)	Vleky ( ) = výstavba	Lanovky ( ) = výstavba	Celk.délka vleků a lanovek v m	Nadmoř.výš. m.n.m.	Celk.délka sjezdovek v m
Praděd	7	0	3110	1235 - 1445	4200
Malá Morávka - Karlovy	13	0	3800	700 - 940	11600
Ramzová-Ski Arena R3	2	1	1200	750-860	550
Ramzová -Bonera	3	2	5060	782 - 1351	8000
Červenohorské sedlo	8	(1)	5525	862 - 1164	4600
Miroslav	3	1	2700	570 - 750	3000
Františkov	2	0	565	540 - 640	500
Lipová Láz.-Lázeňský vrch	3	0	1370	510 - 610	1370
Ludvíkov -Grizzly	1	0	450	650 - 790	500
K.Studánka-Sedlář	1	0	300	870 - 825	300
Loučná n. D.- Šindelná	3	0	910	650 - 800	900
Loučná n. D.-Kareš	3	0	970	580 - 660	480
Loučná n. D. -Kocián	2	0	450	450 - 520	960
Loučná n.D.- K3Sport	4	2	2300	600 -1100	4100
Klepáčov	4	0	1130	740 - 850	1240
Filipovice	2	1	1000	675 - 780	1650
Vrbno p.Prad	2 (1)	0	1400	620 - 760	650
Vernířovice Říčař	1	0	550	520 - 600	550
Vernířovice Brněnka	2	0	1020	620 - 720	2500
Horní Údolí	3	0	1500	640 - 770	1500
Bělá p. Prad.	2	0	400	650 - 690	250
Annaberg	1	0	710	710 - 860	710
Ostružná Na Hájovně	1	0	450	690 - 750	450
Jeseník Na smrťáku	1	0	201	432 - 483	200
Jeseník Křížový vrch -Fučík	1	0	350	450 - 600	350
celkem	73	7	36420		50110

(zdroj : správa CHKO Jeseníky)

Horolezectví – nejznámější a nejvyhledávanější lokalitou pro horolezectví jsou skalní terény u Rabštejna, kde je vytyčeno téměř 100 horolezeckých cest s obtížností UIAA III. až UIAA X. Méně náročné lezení je pak možné provozovat v lokalitě Obřích skal, Kobrštejna, nebo skály v okolí Branné. Případně lze využít několik umělých stěn, např. stěnu v tělocvičně Gymnázia v Jeseníku.

5.3.5.3 Naučné stezky

V oblasti je vytyčeno celkem 7 naučných tras.

a) NS Velká kotlina – stezka vedoucí z Karlova, přes Velkou Kotlinu (NPR) k Ovčárně. Celková délka 6,5 Km, počet informačních tabulí – 7. Přístupná od května do října.

b) NS Rejvíz – stezka z Rejvízu k Velkému mechovému jezírku. Celková délka 2,2 Km, počet informačních tabulí - 4. Přístupná od května do října.

c) NS Bílá Opava – stezka z Karlovy Studánky k chatě Barborka. Celková délka 6 Km, počet informačních tabulí – 6. Přístupní od května do října.

d) NS Červenohorské sedlo – Šerák – stezka v délce 9 Km, má 7 informačních tabulí. Přístupná celoročně.

e) NS Pasák – okružní stezka kolem Branné, dotýkající se na vrcholu kopce Pasák částečně se stejnojmennou NPR Pasák. Celková délka 12,5 Km, celoročně přístupná.

f) Mineralogická NS Sobotín – Maršíkov – není specificky značena, vede po standardní turistické značce. Vybudovaná ve spolupráci s Vlastivědným muzeem Olomouc. Celkem 6 informačních tabulí.

g) NS Vincenta Priessnitze – stezka o délce 6 Km, vede kolem Lázní Jeseník po nejvýznačnějších pramenech tamních lázní.

5.3.5.4 Podpora cestovního ruchu – vychází z marketingové strategie rozvoje cestovního ruchu v turistickém regionu severní Moravy a Slezska z r. 2002. Mimoto za účelem podpory a propagace cestovního ruchu a rozvoje dané oblasti zde působí několik sdružení a společností – Mikroregion Jesenicko, Mikroregion Zlatohorsko, Sdružení měst a obcí Jesenicka, Sdružení

obcí Rýmařovska, Sdružení obcí Vrbenska, Svazek obcí údolí Desné, Actaea – společnost zaměřená na podporu cestovního ruchu v oblasti Jeseníků.

5.3.5.5 Vztah obyvatel k návštěvníkům oblasti – vztah obyvatel k návštěvníkům oblasti je v podstatě kladný, negativní reakce ve formě stížností, petic či žalob nebyly zaznamenány. Drobné třecí plochy lze spatřovat pouze v případě zvýšeného dopravního ruchu a s tím souvisejících problémů s parkováním vozidel.

5.4 Faktory vytyčující limity rozvoje cestovního ruchu v zájmové oblasti CHKO Jeseníky.

5.4.1 Dobývací prostory, poddolovaná území a sesuvná území.

Těžená ložiska (včetně ložisek mimo CHKO, ale ovlivňující oblast CHKO) :

název	surovina	ochr. pásmo (ha)	podnik, správce	způsob těžby	plocha (ha)	okres	k.ú.
<i>Krásné</i>	stavební kámen	30,88	EKOZIS s.r.o. Zábřeh	povrchový	0,95	SU	Krásné
<i>Bukovice</i>	stavební kámen		Silnice Ostrava	povrchový	2,35	JE	Bukovice
<i>Na Pomezí – Smrčnick</i>	dekorační kámen		Teramo Vápenná a.s., Slezský kámen a.s.	předpoklad využití 3 dobýv. prostorů	neuvádí se	JE	Horní Lipová
<i>Ondřejovice</i>	stavební kámen	2,95	Štěrkovny a pískovny Olomouc a.s.	povrchový	9,3	JE	Ondřejovice
<i>Heřmanovice</i>	karbonát pro zemědělské účely		OSP Bruntál	povrchový	18,9	BR	Heřmanovice

(zdroj : Plán péče o CHKO Jeseníky 2003-2013)

Ostatní ložiska a prognózní zdroje :

název	surovina	ochr. pásmo (ha)	podnik, správce	stav využití	plocha (ha)	okres	k.ú.
<u>Rejvíz</u>	Polymetal. ruda	11.24 1,51	Geofond Praha	Průzkumná plocha	17,02	JE	Ondřejovice, Rejvíz, Široký Brod, Seč
<u>Soukenná</u>	Polymetal. ruda		Geofond Praha	Těžba zastavena v r.1959	7,61	BR	Karlov p./P. Žďárský Potok
<u>Suchá Rudná - Barbora - Velká žíla</u>	Polymetal. ruda		MŽP ČR	Stará těžba	1006,1 2	BR	Stará Voda, Suchá Rudná, Podlesí
<u>Javorový vrch</u>	Polymetal. ruda		Unigeo Ostrava	Dosud netěženo	8,00	BR	Malá Morávka
<u>Klobouk</u>	Polymetal. ruda		Unigeo Ostrava	Dosud netěženo	32,0	BR	Karlov p/Pradědem
<u>Rejvíz - Zlatý chlum</u>	Polymetal. ruda		Neuvedeno	Dvě prognózní plochy	0,27 9,25	JE	Česká Ves, Jeseník
<u>Kopřivná, U kamenne, Větrné</u>	Polymetal. Ruda		Unigeo Ostrava	Dosud netěženo	109,0	BR	Malá Morávka
<u>Sutě</u>	Polymetal.ruda		Unigeo Ostrava	Dosud netěženo	161,0	BR	Karlov p/P., Žďárský Potok
<u>U rozhledny, Malá Morávka, Kapličkový vrch</u>	Polymetal. ruda		Unigeo Ostrava	Dosud netěženo	146,0	BR	Malá Morávka
<u>Ludvíkov</u>	Měděná ruda		Unigeo Ostrava	Stará těžba (hlubinně, povrchově)	1,0 ha	BR	Ludvíkov
<u>Suchý vrch</u>	Polymetal. ruda		Unigeo Ostrava	Dosud netěženo	Nevyčísleno	BR	Heřmanovice
<u>Vídy</u>	Měděná ruda		MŽP ČR	Prognózní plocha	Nezjištěno	BR	Žlezná pod Pradědem
<u>Nová Ves – sever</u>	Polymetal. ruda	32,09 ha	MŽP ČR	Dosud netěženo	20,46 ha	BR	Karlov, Žďárský Potok
<u>Zlaté Hory - Údolí</u>	Polymetal. ruda		Unigeo Ostrava	Dosud netěženo	12,0 ha	JE	Dolní Údolí

<u>Zlatý chlum</u>	Zlatonosná ruda		MH PR ČR	Prognózní plocha	738,21 ha	JE	Česká Ves, Jeseník
<u>Suchá Rudná - střed</u>	Zlatonosná ruda		ÚÚG Praha	Stará těžba (hlubinně, povrchově)	571,0 ha	BR	Suchá Rudná, Stará Voda, Andělská Hora, Podlesí
<u>Suchá Rudná - Střed</u>	Zlatonosná ruda		Geofond Praha	Stará těžba	24,75 ha	BR	Suchá Rudná, Stará voda
<u>Suchá Rudná - mimo střed</u>	Zlatonosná ruda		ÚÚG Praha	Stará těžba (hlubinně, povrchově)	1006,1 2 ha	BR	Suchá Rudná, Stará Voda, Světlá ve Slezsku, Podlesí
<u>Vrbenská skupina</u>	Zlatonosná ruda		ÚÚG Praha	Stará těžba	11500, 0	BR	Suchá Rudná, Stará voda, Ludvíkov
<u>Suchá Rudná - sever - Vysoká = Kyselka</u>	Zlatonosná ruda		Unigeo Ostrava	Stará těžba (hlubinně)	498,8	BR	Andělská Hora
<u>Švařov</u>	Železná ruda		Unigeo Ostrava	Stará těžba	Nevyčísleno	SU	Vernířovice u Sobotína
<u>Dědek - Leitenberg</u>	Železná ruda		Neuveдено	Stará těžba	0,25 ha	JE	Bělá pod Pradědem
<u>Nová Ves u Rýmařova</u>	Železná ruda		Unigeo Ostrava	Dosud netěženo	Nevyčísleno	BR	Žďárský Potok
<u>Malá Morávka</u>	Železná ruda		Unigeo Ostrava	Stará těžba	Nevyčísleno	BR	Malá Morávka
<u>Alfrédová chata</u>	Křemen, křemence		Unigeo Ostrava	Stará těžba, průzkumná plocha	Nevyčísleno	BR	Žďárský Potok
<u>Drakov</u>	Křemen, křemence		Unigeo Ostrava	Dosud netěženo	Nevyčísleno	BR	Heřmanovice
<u>Suchý vrch</u>	Křemen, křemence		Unigeo Ostrava	Dosud netěženo	7,50 ha	BR	Heřmanovice
<u>Ostrý</u>	Křemen, křemence		Unigeo Ostrava	Dosud netěženo	26,25 ha	BR	Heřmanovice
<u>Nová Ves u Rýmařova</u>	Křemen, křemence		Unigeo Ostrava	Dosud netěženo	Nevyčísleno	BR	Karlovy Pod Pradědem
<u>Bílý Potok - Vrbno p.P.</u>	Křemen	11,08 ha	Geofond Praha	Stará těžba (hlubinně, povrchově) zastavena v r.1958	1,23 ha	BR	Ludvíkov, Železná p.P.
<u>Vrbno pod Pradědem</u>	Křemen	11,08 ha	MŽP ČR	Stará těžba (hlubinně,	1,23 ha	BR	Ludvíkov, Železná pod Pradědem

				povrchově)			
<u>Rejvíz</u>	Křemen, křemence		Unigeo Ostrava	Dosud netěženo	Nevyčísleno	JE	Ondřejovice
<u>Stará Ves u Rýmařova</u>	Štěrkopísek, písek		Unigeo Ostrava	Stará těžba, prognózní plocha	Nevyčísleno	BR	Stará Ves
<u>Bobrovník</u>	Grafit, krystalický		Unigeo Ostrava	Průzkumná plocha	1,0 ha	JE	Bukovice
<u>Rudoltice</u>	Náhradní živcová surovina		Neuvedeno	Průzkumná plocha	8,94 ha	ŠU	Rudoltice u Sobotína
<u>Loučná nad Desnou</u>	Živcová surovina		Neuvedeno	Průzkumná plocha	3,0	ŠU	Rejhotice
<u>Branná</u>	Staurolit		Geoindustria Praha	Stará těžba	4,73 ha	ŠU	Branná
<u>Branná</u>	Staurolit		Neuvedeno	Průzkumná plocha	13,0 , 4,73 a 13,0 ha	ŠU	Branná
<u>Ostružná</u>	Staurolit		Neuvedeno	Průzkumná plocha	5,2 ha	JE	Ostružná
<u>Branná</u>	Vápenec		Neuvedeno	Průzkumná plocha	411,62 ha	ŠU	Branná
<u>Branná</u>	Vysokoprocentní vápenec		UNIGEO Ostrava	Stará těžba	94,85 ha	ŠU	Ostružná
<u>Červenohorské sedlo</u>	Stavební kámen		Neuvedeno	Stará těžba	Nevyčísleno	JE	Adolfovice
<u>Filipovice</u>	Stavební kámen		Neuvedeno	Stará těžba	Nevyčísleno	JE	Domašov
<u>Rudoltice I</u>	Stavební kámen		Neuvedeno	Průzkumná plocha	Neuvedeno	ŠU	Rudoltice u Sobotína

<u>Rudoltice II</u>	Stavební kámen		Neuvedeno	Průzkumná plocha	Nevyčísleno	ŠU	Rudoltice u Sobotína
<u>Sobotín I</u>	Stavební kámen		Neuvedeno	Průzkumná plocha	Nevyčísleno	ŠU	Sobotín
<u>Vernířovice - Rudná</u>	Stavební kámen	--	Neuvedeno	Stará těžba	Nevyčísleno	ŠU	Vernířovice
<u>Krásné – Hraběšice</u>	Stavební kámen	30,875 7 ha	EKOZIS s.r.o. Zábřeh	V rezervě - plánováno k využití	10,18 ha	ŠU	Hraběšice
<u>Dlouhá hora – Rejvíz</u>	Stavební kámen		Unigeo Ostrava	Průzkumná plocha	8,40	JE	Seč u Jeseníka
<u>Annin</u>	Stavební kámen		Neuvedeno	Průzkumná plocha	Neuvedeno	ŠU	Kouty nad Desnou
<u>Mladoňov</u>	Stavební kámen		Silnice Ostrava a.s.	Stará těžba	13,54	ŠU	Mladoňov u Oskavy
<u>Žďárský Potok</u>	Stavební kámen (břidlice)		Neuvedeno	Stará těžba	Nevyčísleno	BR	Žďárský Potok
<u>Malá Morávka</u>	Stavební kámen (břidlice)		Unigeo Ostrava	Stará těžba	Nevyčísleno	BR	Malá Morávka
<u>Karlov I</u>	Stavební kámen (diabas)		Unigeo Ostrava	Stará těžba	Nevyčísleno	BR	Malá Morávka
<u>Karlov II</u>	Stavební kámen (diabas-tuf)	--	Unigeo Ostrava	Dosud netěženo	Nevyčísleno	BR	Karlov pod Pradědem
<u>Jeseník - okolí</u>	Cihlářská surovina	--	Unigeo Ostrava	Průzkumná plocha	18,29	JE	Mikulovice u Jeseníka
<u>Oskava</u>	Polymetalické rudy	--	Unigeo Ostrava	Dosud netěženo	18,6 ha	ŠU	Oskava
<u>Oskava</u>	Polymetal. rudy	--	MŽP ČR	Průzkumná plocha	2322,3 7	ŠU	Oskava, Třemešek, Bedřichov
<u>Zámecký vrch</u>	Stavební kámen		Geofond Praha	Stará těžba	12,39	BR	Karlovice

(zdroj : Plán péče o CHKO Jeseníky 2003-2013)

Stará důlní díla – na území CHKO Jeseníky se nachází díky bohaté hornické historii 143 starých důlních děl. V mnoha případech se jedná o významné lokality z hlediska zimovišť

netopýřů, což bylo doloženo chiropterologickým průzkumem, který zadala správa CHKO Jeseníky České speleologické společnosti v r. 1996.

Sesuvy v zájmové oblasti mají lokální charakter a vyskytují se zj. v oblasti pramenišť a horních úseků Javoříčského potoka, Vražedného potoka, Rudohorského potoka, Keprnického potoka, Studeného potoka, Bělé, Bílé Opavy, Klepáčského potoka, Jeleního potoka, Hučivé Desné a Tiché Desné. Největší počet sesuvů v těchto oblastech se projevil zj. v době záplav v r. 1997. Významný podíl na sesuvných procesech má nevhodná věková a druhová skladba lesů.

5.4.2 Vodní zdroje a jejich ochranná pásma, vodní toky a plochy – oblast Jeseníků byla nařízením vlády ČSR 40/1978 Sb. vyhlášena Chráněnou oblastí přirozené akumulace vod.

Podzemní zdroje – oblast se řadí k lokalitám se sezonním doplňováním. Maximální stavy jsou dosahovány v květnu až červnu, minima spadají do prosince až ledna. Průměrný odtok podzemních vod činí $2-5 \text{ l s}^{-1} \cdot \text{Km}^{-2}$.

Povrchové zdroje – všechny vodní toky pramení uvnitř zájmového území a nejsou ovlivňovány přítoky z jiných oblastí. Existují dlouhodobé záměry výstavby vodárenských nádrží na tocích Kotelný potok – vodní nádrž Karlov, Borový potok – vodní nádrž Domašov a Černá Opava – vodní nádrž Drakov.

Největší dopady na vodnatost toků v souvislosti s odběrem vody je zaznamenán na Kotelném potoce a Moravici pro úpravnu vod (ÚV) Karlov (150 l/s), Hučivá Desná pro ÚV Kouty nad Desnou (100 l/s), Šumný potok a Borový potok pro ÚV Jeseník (55 l/s).

Na území CHKO Jeseníky je více než 100 malých vodních nádrží. Největšími jsou velká a malá nádrž přečerpávací vodní elektrárny Dlouhé stráně, které však mají jen energetické využití.

V zájmovém území se nachází 12 mokřadů, z toho 2 nadregionální mokřady – Rejvíz a rašeliniště Skřítek. Dále regionální mokřady Pradědská rašeliniště, Růžová, Pstruží potok, Rašeliniště Stará Ves, Žďárský potok, rašeliniště Šerák – Keprník a mokřady lokální – Morgenland, rašeliniště Karlov, rybník Nová Ves u Rýmařova, Suchá Rudná.

5.4.3 Záplavová území -tok, počátek a konec dle říčního km :

- Staříč; 0,0 – 8,45
- Bělá; 0,0 – 30,70 + rameno Bělé 0,0 – 3,95
- Bílá Opava; 0,0 – 7,8
- Střední Opava; 0,0 – 0,9
- Černá Opava; 0,0 – 6,7
- Opava; 81 – 111
- Podolský potok; 0,0 – 6,215
- Moravice; 68,71 – 91,245
- Zlatý potok; 0,0 – 2,8
- Branná; 0,0 – 17,5
- Merta; 0,0 – 16,4
- Desná; 0,0, - 37,09

(zdroj : Editor dat povodňového plánu, nedatováno)

5.4.4 Památkové zóny -

Městská památková zóna Rýmařov, Branná, Zlaté Hory.

Vesnická památková zóna Malá Morávka, Karlova Studánka, Žďárský potok, Rejvíz, Horní a Dolní Údolí.

Vesnická památková rezervace Heřmanovice.

5.4.5 Objekty dopravní infrastruktury a jejich ochranná pásma.

Hlavními objekty **silniční dopravní infrastruktury** jsou :

silnice 1. tř. č. 11 (Šumperk – Bruntál) s ochranným pásmem 50 m. od osy vozovky na každou stranu.

silnice 1. tř. č. 44 (Šumperk – Jeseník – Glucholazy)

silnice 2. tř. č. 369 (Hanušovice-Ramzovské sedlo-Lipová Lázně)

silnice 2. tř. č. 445 (Rýmařov-Malá Morávka-Karlova Studánka-Vrbno pod Pradědem)

silnice 2. tř. č. 450 (Bruntál-Karlova Studánka-Bělá pod Pradědem)

silnice 2. tř. č. 451 (Vrbno pod Pradědem-Vidly)

silnice 2. tř. č. 453 (Heřmanovice-Dolní Údolí-Rejvíz-Jeseník)

Pro silnice 1. třídy platí ochranné pásmo 50 metrů od osy silnice na každou stranu. Pro silnice 2. třídy platí ochranné pásmo 25 m od osy silnice na každou stranu. V tomto pásmu platí zákaz pro výstavbu všech staveb, které vyžadují ohlášení svatebnímu úřadu nebo stavební povolení. Toto neplatí pro stavby související s další výstavbou a údržbou dané komunikace, stavby související s úpravou odtokových poměrů, stavby zaměřené na obranu státu, apod. O případné výjimky se žádá při územním řízení.

Železniční dopravní infrastruktura :

trať č. 292 (Krnov-Jeseník-Hanušovice-Šumperk)

trať č. 297 (Mikulovice-Zlaté Hory)

trať č. 293 (Šumperk-Sobotín-Kouty nad Desnou)

trať č. 311 (Valšov-Rýmařov)

trať č. 295 (Lipová Lázně-Javorník ve Slezsku)

trať č. 313 (Milotice nad Opavou-Vrbno pod Pradědem)

Ochranné pásmo u železničních tratí je 60 m od osy krajní koleje, nejméně však 30 metrů od hranice obvodu dráhy.

Letecká dopravní infrastruktura :

V blízkosti CHKO Jeseníky se nachází 3 veřejné vnitrostátní letiště – Jeseník, Nová Ves, Krnov. Dále jsou na území CHKO vymezeny heliporty pro přistávání vrtulníků IZS – Červenohorské sedlo, Vojenské zařízení Ovčárna a příležitostný technický heliport na Videlském sedle.

Ochranné pásmo je stanoveno rozhodnutím Státní letecké inspekce v rámci územního řízení.

Lanová dráha :

Na území CHKO Jeseníky je v provozu jediná lanová dráha (Ramzovské sedlo-Šerák) v délce 3,1 Km. Ochranné pásmo u lanových drah je 10 m od nosného lana, dopravního lana nebo osy krajní koleje.

Mimo tuto lanovou dráhu počítá Územní plán VÚC Jeseníky s výstavbou lanové dráhy na Červenohorské sedlo jak z Koutů nad Desnou tak i z Bělé pod Pradědem.

5.4.6 Vodovodní síť, kanalizační síť, plynovod, ropovod včetně ochranných pásem, elektrické rozvody.

Všechny obce zájmového území jsou napojeny na veřejnou vodovodní síť, přičemž voda pro pitné účely je jímána lokálně na vodních tocích a rozváděna do přilehlých obcí.

Nejvýznamnější kanalizační soustavy včetně ČOV v zájmovém území :

- Jeseník – kanalizace + ČOV, recipient Bělá
- Mikulovice – kanalizace + ČOV, recipient Bělá
- Vrbno pod Pradědem – kanalizace + ČOV, recipient Opava
- Karlova Studánka – kanalizace + ČOV, recipient Bílá Opava
- Malá Morávka – kanalizace + ČOV, recipient Moravice
- Rýmařov – kanalizace + ČOV, recipient Podolský potok
- Branná – kanalizace + ČOV, recipient Branná
- Ostružná – kanalizace + ČOV, recipient Branná
- Loučná nad Desnou – kanalizace + 2 ČOV, recipient Desná a Tříramenný potok.

Elektrovody :

Vedení velmi vysokého napětí 400kV z elektrárny Dlouhé Stráně do Krasíkova. Ochranné pásmo činí 20 m a je v něm zakázána výstavba, uskladňování výbušných a hořlavých látek a nechávat růst podrost do výšky nad 3 metry. Mimoto se na území nachází vedení nízkého napětí, které vede většinou podél pozemních komunikací.

Ropovod – neprochází územím CHKO Jeseníky.

5.4.7 Objekty a plochy sloužící k obraně státu :

- kasárna v katastru obce Mikulovice ve správě Vojenských lesů a statků.

- linie opevnění z 30. let – nevyužívány

- Rekreační středisko Ovčárna

5.4.8 Zvláště chráněná území přírody (NPR–národní přírodní rezervace, PR – přírodní rezervace, PP – přírodní památka) :

- NPR Praděd – rozloha 2031,40 ha.

- NPR Rašeliniště Skřítek – rozloha 166,65 ha.

- NPR Rejvíz – rozloha 329 ha + 68 ha ochr. pásma

- NPR Keprník-Šerák – rozloha 1174 ha + 374 ha ochr. pásma

- PR Bučina pod Frant. myslivnou – rozloha 25,5 ha.

- PR Františkov – rozloha 20,878 ha.

- PR Jelení bučina – rozloha 25,5521 ha

- PR Suchý vrch – rozloha 48,891 ha

- PR Borek u Domašova – rozloha 13,5453 ha

- PR Pod slunečnou strání – rozloha 14,9948 ha

- PR Rabštejn – rozloha 20,8446 ha

- PR Filipovické louky – rozloha 2,2106 ha

- PR Vysoký vodopád – rozloha 141,4095 ha

- PR Šumárník – rozloha 0,859 ha

- PR Sněžná kotlina – rozloha 104,3353 ha
- PR Pstruží potok – rozloha 23,1897 ha
- PR Pod Jelení studánkou – rozloha 138,24 ha
- PR Franz-Franz – rozloha 18,7919 ha
- PR Niva Branné – rozloha 8,9605 ha
- PR Skalní potok – 197,6289 ha
- PP Smrčina – rozloha 1,2031 ha
- PP Zadní Hutisko – rozloha 0,2965 ha
- PP Pasák – rozloha 4,1121 ha
- PP Štola pod Jelení cestou – rozloha 0,03 ha
- PP Chebzí – rozloha 2,8454 ha
- PR Růžová – rozloha 24,8145 ha + ochr. pásmo 26,6206 ha
- PR U Slatinného potoka – rozloha 5,3803 ha
- PP Morgenland – rozloha 1,8305 ha

5.4.9 Ptačí oblast (CZ07111017) – zahrnuje 71% území CHKO Jeseníky. Byla vyhlášena v souvislosti s ochranou jeřábka lesního (*Bonasa bonasia*) a chřástala polního (*Crex crex*). Z pohledu zranitelnosti oblasti ve vztahu k hnízdícím druhům chráněných ptáků je jako rizikový faktor uváděn intenzivní cestovní ruch.

5.4.10 Územní systémy ekologické stability :

Na území CHKO Jeseníky jsou jednoznačně vymezena 2 nadregionální biocentra : Praděd a Rejvíz.

NRBC Praděd – výměra 5.257 ha, zahrnuje mj. tyto unikátní lokality – Velkou kotlinu, Petrovy kameny, Bílou Opavu, vrchol Pradědu, Divoký důl, Suť, Bučinu pod Františkovou myslivnou a Vysoký vodopád.

NRBC Rejvíz – výměra 397 ha, kryje se s NPR Rejvíz.

Územím CHKO Jeseníky dále prochází celkem 6 biokoridorů nadregionálního významu.

Regionální ÚSES – celkem je navrženo nebo již bylo vymezeno 11 regionálních biocenter v těchto lokalitách (rozlohách) :

- Šerák-Keprník – 2.568,18 ha
- Bělská stráž – 455,04 ha
- Borový potok – 293,51 ha
- Chebzí – 144 ha
- Černá Opava – 32,66 ha
- Solná – 88 ha
- Miloch – 242,88 ha
- Na Skřítku – 360 ha
- Rabštejn – 105 ha
- Malínský kopec – 50 ha
- Černá stráž – 194,68

Mimo to je vymezeno či plánováno vymežit přes dvě stě lokálních ÚSES.

6. Účel a metodika vlastního šetření

Vlastní šetření bylo rozděleno do dvou samostatných kapitol. V první kapitole bylo provedeno šetření, vztahující se k dopravní zatíženosti zájmového území, včetně ověření trendu zj. individuální dopravy osob cestujících do předmětného území.

V další kapitole byla vyhodnocena zranitelnost a stabilita lesních ekosystémů v dané oblasti za účelem zhodnocení rozvojového potenciálu oblasti z pohledu jednotlivých sportovně-turistických aktivit.

Na základě obou šetření byly vyhotoveny přehledné výstupy v podobě tabulek, grafů a map, na kterých lze demonstrovat jednotlivé zájmové veličiny.

Pro účely diplomové práce byla shromážděna a vyhodnocena tato data :

- Intenzita dopravy v zájmovém území vyplývající z pravidelných, pětiletých sčítání intenzity dopravy, prováděných Ředitelstvím silnic a dálnic České republiky
- Analýza souborů lesních typů v zájmové oblasti s následnou aplikací metodiky stanovení ekologické stability a zranitelnosti lesního biomu na území biosférické rezervace Krkonoše, včetně objektivnějších možností odhadu jeho únosnosti k různým aktivitám z hlediska cestovního ruchu – řešitele Ing. Otakar Schwarz, PhD.

6.1 Ověření návštěvnosti CHKO Jeseníky na základě dopravní dynamiky.

Metodika : podkladem pro ověření a vyhodnocení návštěvnosti CHKO Jeseníky na základě dynamiky dopravní intenzity byla data uvedená na internetových stránkách Ředitelství silnic a dálnic ČR, týkající se vyhodnocení intenzity dopravy v pravidelných pětiletých intervalech, která byla následně převedena do tabulkové podoby a grafů. Pro účely práce byla použita data ze sčítání v letech 2000 a 2005, když data z roku 2010 nebyla ke dni odevzdání této práce k dispozici. Zpracování dat bylo provedeno následujícím způsobem.

V tabulce č. 5 byla vyhodnocena data za rok 2000 z úseků, jejichž začátek leží uvnitř oblasti CHKO Jeseníky a konec mimo území CHKO Jeseníky, tedy úseky, na kterých lze dokumentovat intenzitu nájezdu či výjezdu z oblasti CHKO Jeseníky a rovněž úseků, podél kterých je vedena hranice území CHKO Jeseníky, neboť tyto úseky zpravidla protínají obce, které jsou zároveň turistickými středisky, a tedy minimálně část dopravy souvisí s turistickými aktivitami v těchto obcích provozovanými. Bližší průzkum k poměru dopravy turistické vs. ostatní k dispozici není. Následně byla v tabulce č. 6 samostatně vyhodnocena data za r. 2000 z úseků, které zcela leží uvnitř oblasti CHKO Jeseníky a které tak dokumentují vnitřní intenzitu dopravy. V tabulce č. 7, resp. 8 byl hodnocen stejný okruh dat jako v tabulce č. 5, resp. 6, avšak vztažená k roku 2005. Samotná data reprezentují průměrnou hustotu provozu za 24 hodin, při počtu 7 sčítacích dnů.

Zjištěná data byla následně přenesena do grafů, které reprezentují vývoj, resp. nárůst intenzity dopravy mezi lety 2000 a 2005 a to souhrnně v kategoriích těžká vozidla, osobní vozidla, motocykly a vozidla celkem.

Na obr. č. 2 je v grafu znázorněna souhrnná průměrná intenzita dopravy za 24 hodin uvnitř oblasti CHKO Jeseníky v letech 2000 a 2005, na obr. č. 3 je v grafu znázorněna souhrnná průměrná intenzita dopravy za 24 hodin ve směru z / do oblasti CHKO Jeseníky v letech 2000 a 2005.

Z uvedeného srovnání je zřejmé, že od r. 2000 došlo ve všech srovnávaných množinách vozidel k vzestupu intenzity dopravy, s výjimkou provozu motocyklů ve směru z / do oblasti CHKO Jeseníky, kdy došlo k mírnému poklesu intenzity dopravy z 447 průjezdů v r. 2000 na 442 průjezdů v r. 2005.

Tabulka č. 5

Doprava vnější/vnitřní (z/do oblasti CHKO Jeseníky) r. 2000					
č. silnice	měřený úsek	těžká vozidla	osobní vozidla	motocykly	vozidla celkově
11	7-0629	746	2574	30	3350
11	7-0628	490	1432	11	1933
44	7-0906	1106	3862	55	5023
44	7-0930	818	3623	56	4497
44	VII.20	681	1887	21	2589
60	7-0945	655	2251	36	2942
369	VII.00	655	1042	11	1708
369	VII.96	655	1042	11	1708
369	VII.98	211	868	8	1087
369	VII.90	211	868	8	1087
369	7-0966	278	1305	15	1598
445	7.X	62	356	4	422
445	VII.16	204	1123	6	1333
445	VII.57	354	1846	40	2240
450	VII.90	14	223	1	238
451	VII.20	133	574	10	717
452	VII.40	557	1104	10	1671
452	VII.50	927	1904	20	2851
453	VII.79	57	354	1	412
453	VII.40	496	1942	12	2450
453	VII.70	54	440	0	494
454	VII.50	54	467	7	528
457	VII.20	150	518	4	672
457	VII.38	530	1047	17	1594
457	VII.40	507	1705	24	2236
3696	VII.40	10	86	1	97
45319	7-0937	397	2349	28	2774
Vozidla celkově za oblast		11012	36792	447	48251

Tabulka č. 6

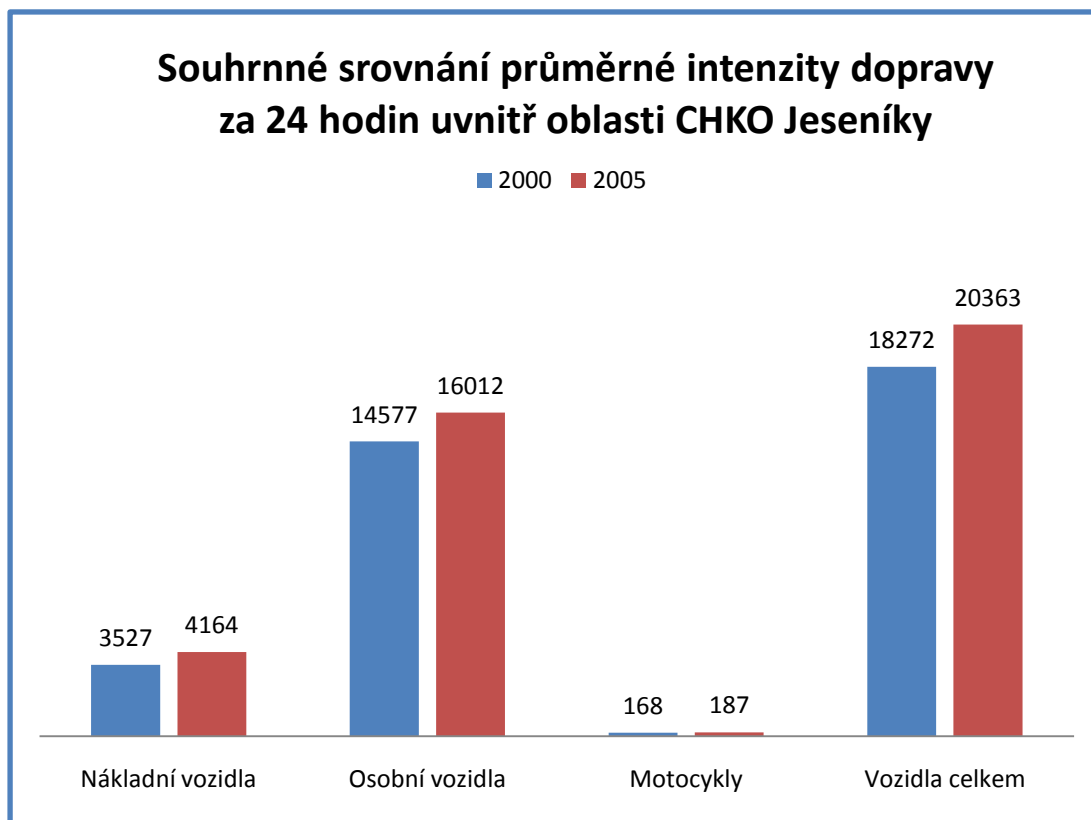
Doprava vnitřní (uvnitř oblasti CHKO Jeseníky) r. 2000					
č. silnice	měřený úsek	těžká vozidla	osobní vozidla	motocykly	vozidla celkově
44	VII.47	448	1311	10	1769
44	7-0900	1045	3468	64	4577
44	VII.46	448	1311	10	1769
445	VII.17	154	903	4	1061
445	VII.00	179	1218	6	1403
450	VII.86	22	177	4	203
450	VII.80	50	502	4	556
450	7-0898	141	732	5	878
450	7-0899	141	732	5	878
451	VII.31	814	3517	54	4385
453	VII.60	85	706	2	793
Vozidla celkově za oblast		3527	14577	168	18272

Tabulka č. 7

Doprava vnější/vnitřní (z/do oblasti CHKO Jeseníky) r. 2005					
č. silnice	měřený úsek	těžká vozidla	osobní vozidla	motocykly	vozidla celkově
11	7-0629	952	3038	23	4013
11	7-0628	619	1440	33	2092
44	7-0906	1077	4871	36	5984
44	7-0930	970	4023	34	5027
44	VII.20	717	2107	22	2846
60	7-0945	1013	2767	49	3829
369	VII.00	386	1931	22	2339
369	VII.96	386	1931	22	2339
369	VII.98	253	989	5	1247
369	VII.90	253	989	5	1247
369	7-0966	315	1592	11	1918
445	7.X	62	431	2	495
445	VII.16	227	1329	9	1613
445	VII.57	289	1414	31	1734
450	VII.90	14	141	1	156
451	VII.20	158	577	14	749
452	VII.40	395	1239	8	1642
452	VII.50	555	2076	16	2647
453	VII.79	400	836	8	1244
453	VII.40	408	1135	10	1553
453	VII.70	27	273	0	300
454	VII.50	46	373	4	423
457	VII.20	186	484	3	673
457	VII.38	557	1221	13	1791
457	VII.40	609	1740	14	2363
3696	VII.40	19	152	1	172
45319	7-0937	793	5191	46	6030
Vozidla celkově za oblast		11686	44290	442	56466

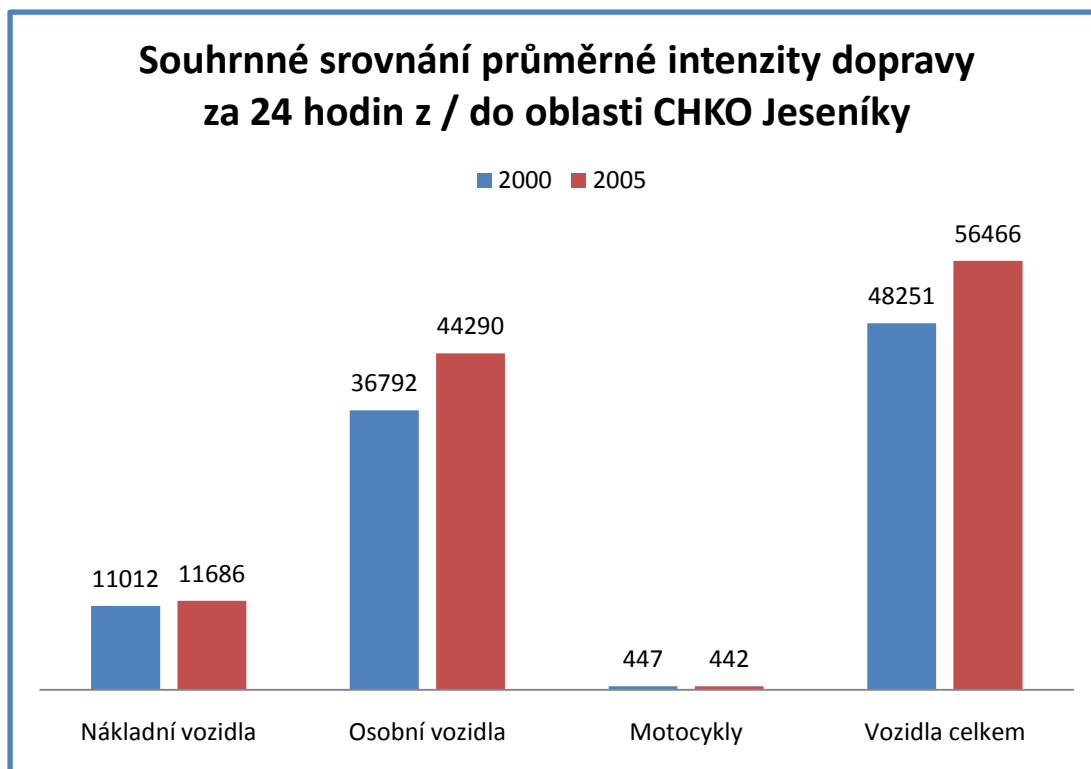
Tabulka č. 8

Doprava vnitřní (uvnitř oblasti CHKO Jeseníky) r. 2005					
č. silnice	měřený úsek	těžká vozidla	osobní vozidla	motocykly	vozidla celkově
44	VII.47	612	1551	15	2178
44	7-0900	1028	3737	35	4800
44	VII.46	612	1551	15	2178
445	VII.17	195	1177	14	1386
445	VII.00	209	1224	16	1449
450	VII.86	77	311	1	389
450	VII.80	73	878	6	957
450	7-0898	218	922	9	1149
450	7-0899	218	922	9	1149
451	VII.31	809	3061	63	3933
453	VII.60	113	678	4	795
Vozidla celkově za oblast		4164	16012	187	20363

Obr. č. 2

Obr. č. 3

Dále byl proveden výpočet množiny návštěvníků, kteří zájmovou oblast navštívili a to na podkladě zjištěných průjezdů vozidel do oblasti. V potaz byly brány pouze osobní motorová vozidla, protože u kategorie nákladních vozidel nelze jednoznačně stanovit, kolik z těchto vozidel byly autobusy a kolik nákladní vozidla, používaná pro převoz nákladu a počet motocyklů je v daném kontextu marginální. Pro výpočet průměrné obsazenosti jednoho vozidla byly převzaty výsledky z práce **Foudové (2010)**, která sčítáním dopravy a následným statistickým šetřením zjišťovala dynamiku dopravy ve východní části Krkonoš v r. 2010. Tímto šetřením bylo zjištěno, že průměrná obsazenost jednoho osobního motorového vozidla činila 2,7 osob.

Rovněž bylo zjištěno, že počet domácích obyvatel na celkovém počtu cestujících činí 21%.

Výsledky byly zpracovány v následující tabulce č. 9

rok	počet vozidel	cestujících dle zjištěné obsazenosti 2,7 osob/vozidlo	z toho domácích (21%)	počet návštěvníků
2000	36.792	99.338	20.861	78.447
2005	44.290	119.583	25.112	94.471

Z výsledku je zřejmé, že denní průměrná návštěvnost osob, které zájmového území navštívili v souvislosti s cestovním ruchem, činila v r. 2000 78.447 osob, zatímco v roce 2005 tento počet narostl na 94.471 osob.

6.2 Aplikace metodiky GEF v podmínkách CHKO Jeseníky.

V této části bude aplikována metoda Ing. Otakara Schwarze, PhD. (dále jen GEF), zaměřená na stanovení ekologické stability a zranitelnosti lesního biomu na území biosférické rezervace Krkonoše, včetně objektivnějších možností odhadu jeho únosnosti k různým aktivitám z hlediska cestovního ruchu s tím, že tato metoda bude přenesena na podmínky lesního biomu CHKO Jeseníky, tak, jak jsou jednotlivé lesní typy zpracovány Ing. Janem Peřinou z pobočky ÚHUL Olomouc v přehledu lesních typů ČR za r. 2008 – lesní oblast 27 – Hrubý Jeseník.

Uvedená metodika GEF byla zpracována na podkladě předchozí metodiky, vytvořené v souvislosti se studií „Biodiverzita, stabilita a ekologická únosnost lesního biomu na území národního parku a biosférické rezervace Krkonoše **(Nováková, Schwarz, Štursa, 1997)**

Diferenciace lesních ekosystémů z hlediska přírodních podmínek byla v metodice GEF provedena pomocí souborů lesních typů, které dostatečným a transparentním způsobem vymezují stanovištní podmínky jednotlivých souborů lesních typů, zj. nadmořskou výšku, půdní charakteristiky, expozici, vlhkost a naopak potlačují vlivy krátkodobých sukcesních stádií, která jsou s ohledem na preferenci přírodních procesů dlouhodobě neudržitelná.

V první fázi bude nejprve vyhotoven soupis jednotlivých lesních typů, přenesených do tabulky, následně bude v samostatné tabulce proveden zápis zranitelnosti jednotlivých souborů lesních

typů vůči aktivitám spojených s cestovním ruchem a následně vhodnost využití lokalit s uvedenými soubory lesních typů k letní turistice, zimní turistice, sjezdovému lyžování a výstavbě dopravní infrastruktury, s ohledem na stanovené limity rozvoje cestovního ruchu. Výsledným efektem bude vymezení perspektivních lokalit, u kterých bude možno konstatovat potenciál pro rozvoj příslušných aktivit cestovního ruchu v souladu se zásadami šetrného a udržitelného rozvoje.

Dle Přehledu lesních typů, zpracovaném pro lesní oblast 27 – Hrubý Jeseník, byly vyhotoveny tabulka č. 10a – 10d s jednotlivými soubory lesních typů, včetně užívaných kódů jednotlivých lesních typů, úplného názvu lesních typů a rozlohy jednotlivých lesních typů v hektarech.

Tabulka č. 10a se zastoupením lesních typů na území přírodní lesní oblasti Hrubý Jeseník (PLO 27).		
Symbol	Název	Rozloha v Ha
0R	Rašelinný bor	
0R5	blatcový bor borůvkový (s rojovníkem) (na rašelině)	82,91
0Z	(zakrslý) Reliktní bor	
0Z3	kamenitý (vřesový) (vyšších poloh)	0,90
3L	Jasanová olšina	
3L1	potoční	107,88
3L2	prameništní (zbahnělá)	72,55
4A	Lipová bučina	
4A1	bažanková	40,87
4A2	strdivková	4,16
4B	Bohatá bučina	
4B1	mařinková (s kyčelnicí)	127,12
4B4	javorová	0,19
4B9	svahová (se starčkem) (javorová)	7,10
4D	Obohacená bučina	
4D1	mařinková	19,04
4G	Podmáčená dubová jedlina	
4G1	přesličková	0,15
4H	Hlinitá bučina	
4H1	šťavelová	3,76
4K	Kyselá bučina	
4K3	biková	32,41
4K6	borůvková (s metličkou křivolakou)	48,29
4N	Kamenitá kyselá bučina	
4N2	se třtinou rákosovitou (a šťavelem)	28,65
4O	Svěží dubová jedlina	
4O1	šťavelová	1,21
4S	Svěží bučina	
4S1	šťavelová	672,98
4S9	svahová	13,50
4V	Vlhká bučina	
4V1	netýkavková	79,12
4V9	podmáčená bučina (přesličková)	3,77
4Y	Skeletová bučina	
4Y1	na skalnatých ostrozích (na skalách)	6,33
5A	Klenová bučina	
5A1	bažanková (s mařinkou)	633,23
5A3	kapradinová	712,14
5A5	s pitulníkem	28,08
5B	Bohatá jedlová bučina	
5B1	mařinková	574,00
5B3	s kostřavou nejvyšší	73,47
5B6	javorová	523,3
5B9	svahová (javorová)	16,59

Tabulka č. 10b

Symbol	Název	Rozloha v Ha
5D	Obohacená jedlová bučina	
5D1	ječmenková	18,26
5D3	bažanková	52,40
5D4	kapradinová	16,29
5D5	netýkavková	18,41
5D6	devětsilová	1,02
5D7	česneková	10,99
5F	Svěží kamenitá jedlová bučina	
5F1	kapradinová	37,14
5G	Podmáčená jedlina	
5G1	přesličková	19,96
5H	Hlinitá jedlová bučina	
5H1	šťavelová	36,24
5J	Suťová jilmo-jasanová javořina	
5J1	bažanková (s mařinkou)	15,39
5J3	kapradinová	11,91
5K	Kyselá jedlová bučina	
5K1	metlicová	1001,40
5K3	biková	257,08
5K6	borůvková (s metličkou křivolakou) (s BO)	423,11
5K9	svahová	26,73
5L	Montanní (jasanová) olšina	
5L1	potoční (s tužebníkem jilmovým)	237,17
5L2	prameništní (s řeřišnicí horskou) (s vápenným tufem)	66,18
5N	Kamenitá (kyselá) jedlová bučina	
5N1	s kapradí osténkatou agg.	6,56
5N2	se třtinou rákosovitou (a šťavelem)	251,92
5N3	se šťavelem	465,49
5N4	borůvková (s BO)	179,45
5O	Svěží (buková) jedlina	
5O1	šťavelová	35,97
5S	Svěží jedlová bučina	
5S1	šťavelová (s kapradinami)	6683,94
5S4	bukovincová	52,08
5S5	s kostřavou nejvyšší	134,48
5S9	svahová	183,56
5U	Vlhká jasanová javořina	
5U1	úžlabní (devětsil)	169,81
5U3	potoční	117,15
5V	Vlhká jedlová bučina	
5V1	netýkavková	143,70
5V2	papratková	92,71
5V3	devětsilová	290,63
5V4	není v charakteristikách	3,80
5V6	vysokobylinná	43,49
5V9	podmáčená jedlová bučina přesličková (prameništní)	132,94

Tabulka č. 10c

Symbol	Název	Rozloha v Ha
5Y	Skeletová jedlová bučina	
5Y0	lomy, hromadnice, skály	0,89
5Y1	skalnatá	130,97
6A	Klenosmrková bučina	
6A1	bažanková	276,37
6A2	šťavelová	1481,41
6B	Bohatá smrková bučina	
6B1	mařinková	318,92
6D	Obohacená smrková bučina	
6D2	devětsilová	1,52
6D3	bažanková	21,04
6D4	kapradinová (úžlabní)	3,02
6F	Svěží kamenitá svahová smrková bučina	
6F1	kapradinová (s bikou lesní)	80,01
6G	Podmáčená smrková jedlina	
6G1	přesličková	137,96
6K	Kyselá smrková bučina	
6K1	metlicová	1933,90
6K3	borůvková	3285,88
6K4	třtinová	504,34
6K9	svahová	292,64
6N	Kamenitá kyselá smrková bučina	
6N1	s kapradí osténkatou agg.	65,36
6N2	se třtinou rákosovitou	82,94
6N3	se šťavelem	1394,43
6N4	borůvková (s BO)	1429,97
6O	Svěží smrková jedlina	
6O1	šťavelová	88,38
6P	Kyselá smrková jedlina	
6P1	třtinová	224,25
6Q	Chudá smrková jedlina	
6Q2	s rašeliníkem	0,19
6S	Svěží smrková bučina	
6S1	šťavelová (se třtinou chloupkatou) (se třtinou rákosovitou)	6739,62
6S2	bukovincová (se třtinou chloupkatou)	67,95
6S3	s kostřavou nejvyšší	68,72
6S5	se šťavelem a třtinou rákosovitou	1314,30
6S9	svahová	632,33
6V	Vlhká smrková bučina	
6V2	devětsilová (na gabru)	444,35
6V4	šťavelová	191,15
6V5	úžlabní	507,18
6V9	podmáčená smrková bučina (přesličková)	92,56
6Y	Skeletová smrková bučina	
6Y0	lomy, hromadnice	0,87
6Y1	skalnatá	373,20
6Z	Zakrslá smrková bučina	
6Z2	třtinová	6,23

Tabulka č. 10d

Symbol	Název	Rozloha v Ha
7F	Svěží kamenitá svahová buková smrčina	
7F1	kapradinová	45,49
7G	Podmáčená jedlová smrčina	
7G1	přesličková	29,93
7K	Kyselá buková smrčina	
7K1	metličková	470,76
7K2	borůvková	1967,77
7K3	třtinová	1268,54
7K4	s kapradí osténkatou agg. (a metličkou křivolakou)	8,00
7K9	svahová	415,91
7M	Chudá buková smrčina	
7M3	borůvková	58,89
7N	Kamenitá kyselá buková smrčina	
7N2	se třtinou rákosovitou	712,52
7N3	se šťavelem	377,66
7N4	borůvková	1365,46
7O	Svěží jedlová smrčina	
7O3	s bikou lesní	7,88
7P	Kyselá jedlová smrčina	
7P2	třtinová s rašeliníkem	115,18
7Q	Chudá jedlová smrčina	
7Q1	borůvková	5,14
7R	Kyselá rašelinná smrčina	
7R1	třtinová (s metličkou křivolakou)	228,49
7R2	borůvková	21,57
7S	Svěží buková smrčina	
7S1	šťavelová (se třtinou chloupkatou)	1241,56
7S2	s bikou lesní	1748,83
7S3	se šťavelem a třtinou rákosovitou	953,25
7S9	svahová	370,96
7T	Podmáčená chudá jedlová smrčina	
7T1	není v charakteristikách	0,26
7V	Vlhká buková smrčina	
7V2	devětsilová	281,69
7V3	šťavelová	22,43
7V4	úžlabní	151,84
7V9	podmáčená buková smrčina (přesličková)	53,15
7Y	Skeletová buková smrčina	
7Y1	na skalách a sutích	278,01
7Z	Zakrslá buková smrčina	
7Z1	borůvková (s rašeliníkem)	86,95
7Z2	třtinová	90,29
8A	Klenová smrčina	
8A1	šťavelová	1,12
8A2	vysokobylinná	38,90
8K	Kyselá smrčina	
8K1	metlicová	67,37
8K2	třtinová	1387,92
8K9	svahová	151,48

Stanovení stability a zranitelnosti lesních ekosystémů, zjištěných v zájmovém území.

Na základě zjištěných lesních typů byly z metodiky GEF, která byla zpracována pro celkem 76 souborů lesních typů, převzaty hodnoty průměrné stability a zranitelnosti jednotlivých SLT.

U SLT, které v metodice zpracovány nejsou, byly příslušné parametry průměrného relativního ohrožení antropogenními a přírodními faktory (v souvislosti s posouzením antropogenně způsobenými změnami lesních ekosystémů, dynamikou vývoje zdravotního stavu lesních porostů a klasifikací vážnosti ohrožení jednotlivými faktory – v případě hmyzích škůdců i dle charakteru gradace) stanoveny rovněž kvalifikovaným odhadem. V případě CHKO Jeseníky se jedná o 16 SLT, které v metodice GEF nebyly hodnoceny.

Z metodiky GEF byl rovněž převzat klíč k interpretaci stanovených hodnot k jednotlivým vlastnostem ekosystémů a tam zvažovaným aktivitám :

Zranitelnost :

- 0 - lesní ekosystémy **mimořádně dobře** odolávají vnějším tlakům a **téměř vzápětí** zahlazují vzniklá poškození
- 1 – lesní ekosystémy **velmi dobře** odolávají vnějším tlakům a **záhy** zahlazují vzniklá poškození
- 2 - lesní ekosystémy **dobře** odolávají vnějším tlakům a v **krátké době** zahlazují vzniklá poškození
- 3 - lesní ekosystémy **celkem uspokojivě** odolávají vnějším tlakům a v **příjemné době** zahlazují vzniklá poškození
- 4 - lesní ekosystémy **slabě** odolávají vnějším tlakům a za **dlouhou dobu** zahlazují vzniklá poškození
- 5 - lesní ekosystémy **velmi slabě** odolávají vnějším tlakům a za **dlouhou dobu nebo vůbec** zahlazují vzniklá poškození

Stabilita :

- 0 – lesní ekosystémy jsou zcela nestabilní
- 1 – schopnost zachovávat vnitřní a vnější stabilitu je velmi omezená
- 2 - schopnost zachovávat vnitřní a vnější stabilitu je omezená
- 3 - jejich schopnost zachovávat vnitřní a vnější stabilitu je dobrá
- 4 - schopnost zachovávat vnitřní a vnější stabilitu je velmi dobrá
- 5 - schopnost zachovávat vnitřní a vnější stabilitu je dokonalá

Letní a zimní turistika, sjezdové lyžování a dopravní infrastruktura pro individuální turistiku a zimní sporty.

Provoz a rozvoj dané činnosti je v jednotlivých ekosystémech :

- 0 – vyloučen
- 1 – výrazně omezen
- 2 – citelně omezen
- 3 – přípustný
- 4 – perspektivní
- 5 – značně perspektivní

Výsledné údaje - stanovení stupně stability a zranitelnosti a vhodnosti jednotlivých souborů lesních typů k příslušným aktivitám jsou zpracovány dle shora uvedeného klíče v následujících tabulkách č. 11a – 11b.

Tabulka č. 11a

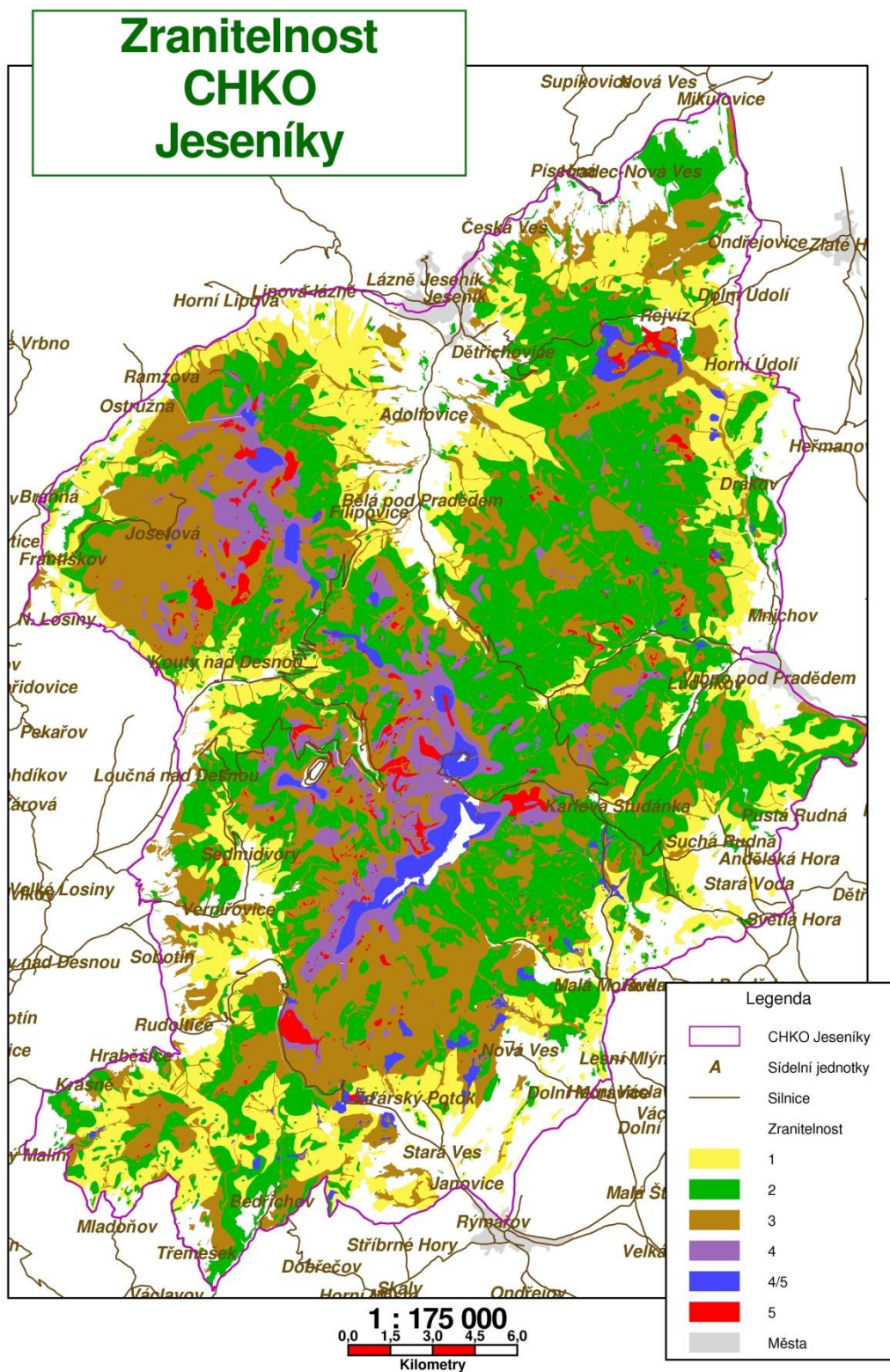
SLT	Zranitelnost	Letní turistika	Zimní turistika	Sjezdové lyžování	Dopravní infrastruktura
0R	1	1	1	1	1
0Z	1	1	1	1	1
3L	3	2	3	0	1
4A	2	2	3	3	1
4B	2	2	3	3	1
4D	2	3	3	1	2
4G	2	1	1	0	1
4H	2	1	1	0	1
4K	1	4	4	2	3
4N	2	3	3	0	2
4O	3	1	1	0	1
4S	1	4	4	2	3
4V	3	2	0	0	1
4Y	5	1	1	0	0
5A	2	3	3	0	0/1
5B	2	3	3	0/1	3
5D	2	3	3	1	3
5F	2	3	3	1	3
5G	3	1	1	0	1
5H	2	1	1	0	1
5J	4,5	2	3	0	0
5K	1	4,5	4	2	3
5L	3	2	3	0	1
5N	2	3	3	0	2
5O	3	1	1	0	1
5S	1	4	4	2	3
5U	3	1	1	0	1
5V	3	2	0	0	1
5Y	5	1	1	0	0

Tabulka č. 11b

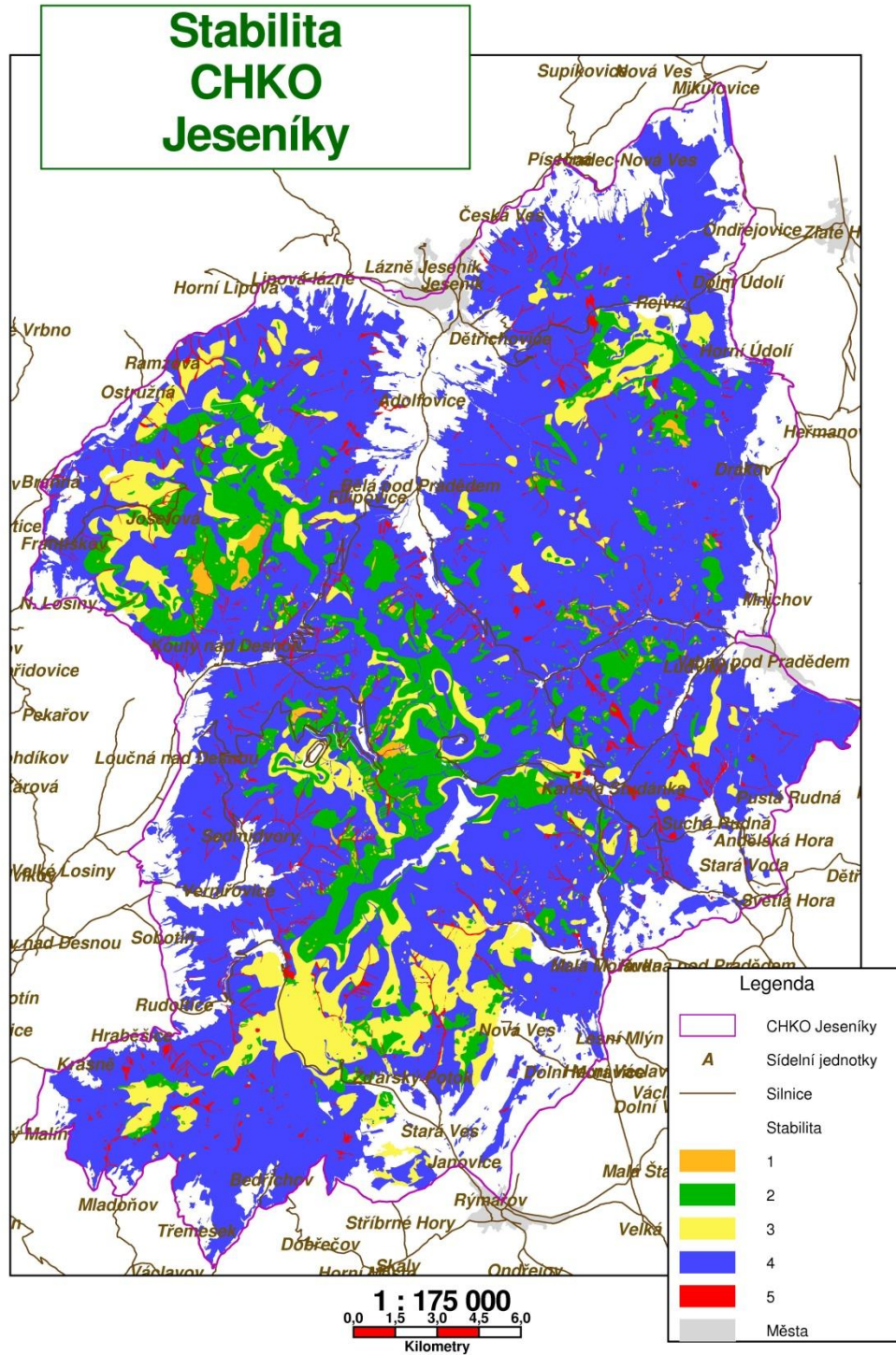
SLT	Zranitelnost	Letní turistika	Zimní turistika	Sjezdové lyžování	Dopravní infrastruktura
6A	3	2	3	0	2
6B	2	3	3	0/1	3
6D	2	3	3	0/1	3
6F	3	2	2	0	0/1
6G	4,5	3	2	0	0/1
6K	3	4	4	2	2
6N	3	3	3	1	2
6O	3	3	3	1	1
6P	4,5	2	2	0	0/1
6Q	4	2	2	2	1
6S	2	4	3	2	3
6V	3	2	0	0	1
6Y	5	1	1	0	0
6Z	4,5	3	2	0	0/1
7F	3	2	3	1	2
7G	4	2	2	1	1
7K	3	3	3	2	2
7M	3	2	3	1	1
7N	4	2,3	3	0	2
7O	4	2	3	0	1
7P	4	2	2	0	1
7Q	4	1	1	0	1
7R	5	1	1	0	0
7S	2	3	3	1	3
7T	3	1	1	0	1
7V	3	2	3	0	2
7Y	5	1	1	0	0
7Z	4,5	3	2	0	0/1
8A	3	1	3	0	0
8K	3	2	3	1	2

Na základě dat, transponovaných do tabulek č.9a, 9b, byly vyhotoveny mapové výstupy v prostředí GIS, kde jsou vymapovány plochy, dle jejich perspektivnosti k jednotlivých sportovním aktivitám, jakož i dle zranitelnosti a možnosti budování infrastruktury. Vymapování v prostředí GIS bylo vyhotoveno za spolupráce s Ing. Janem Černoousem, ÚHUL Brandýs nad Labem.

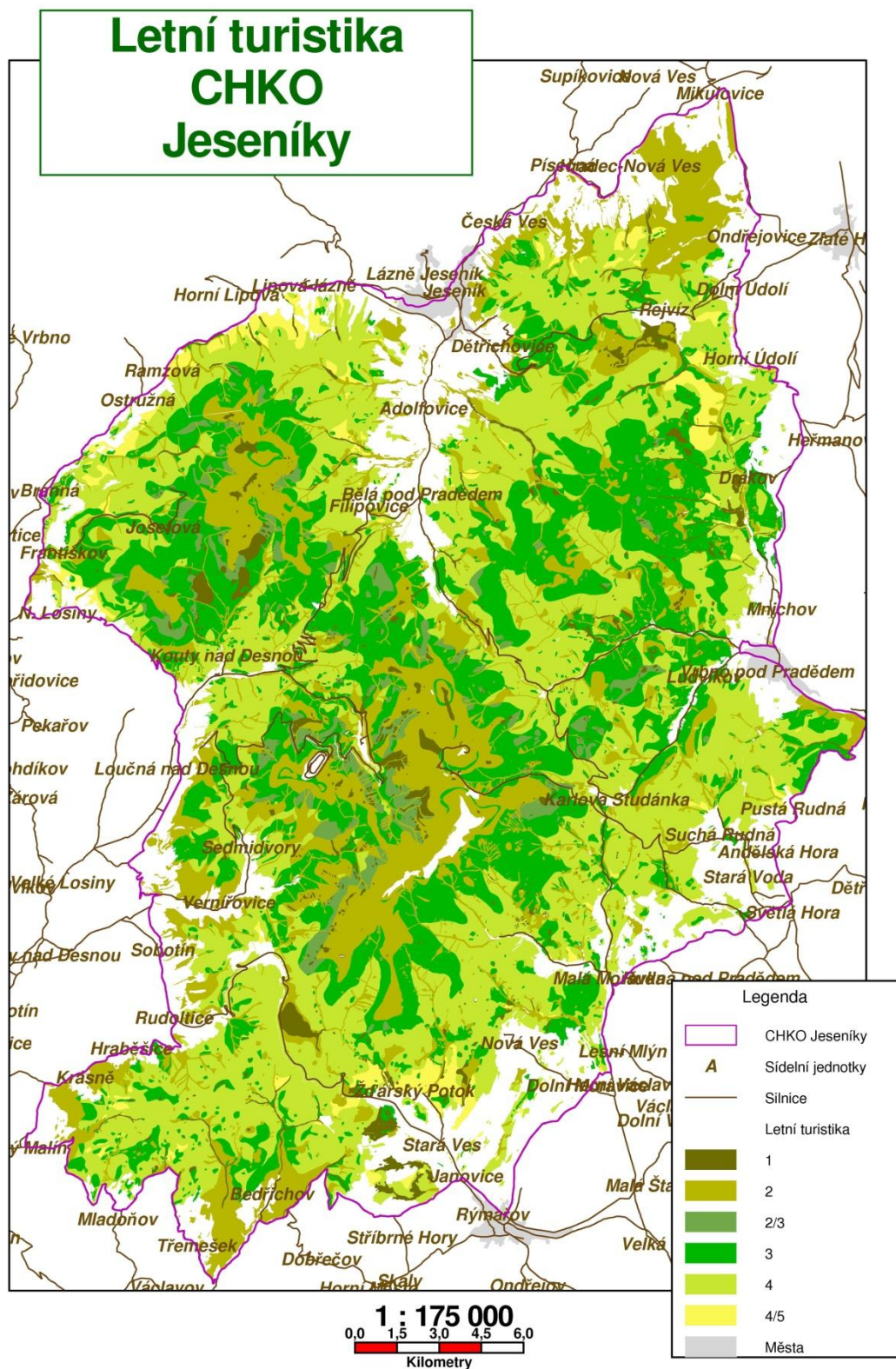
Mapa č. 7 - zranitelnost ekosystémů CHKO Jeseníky.

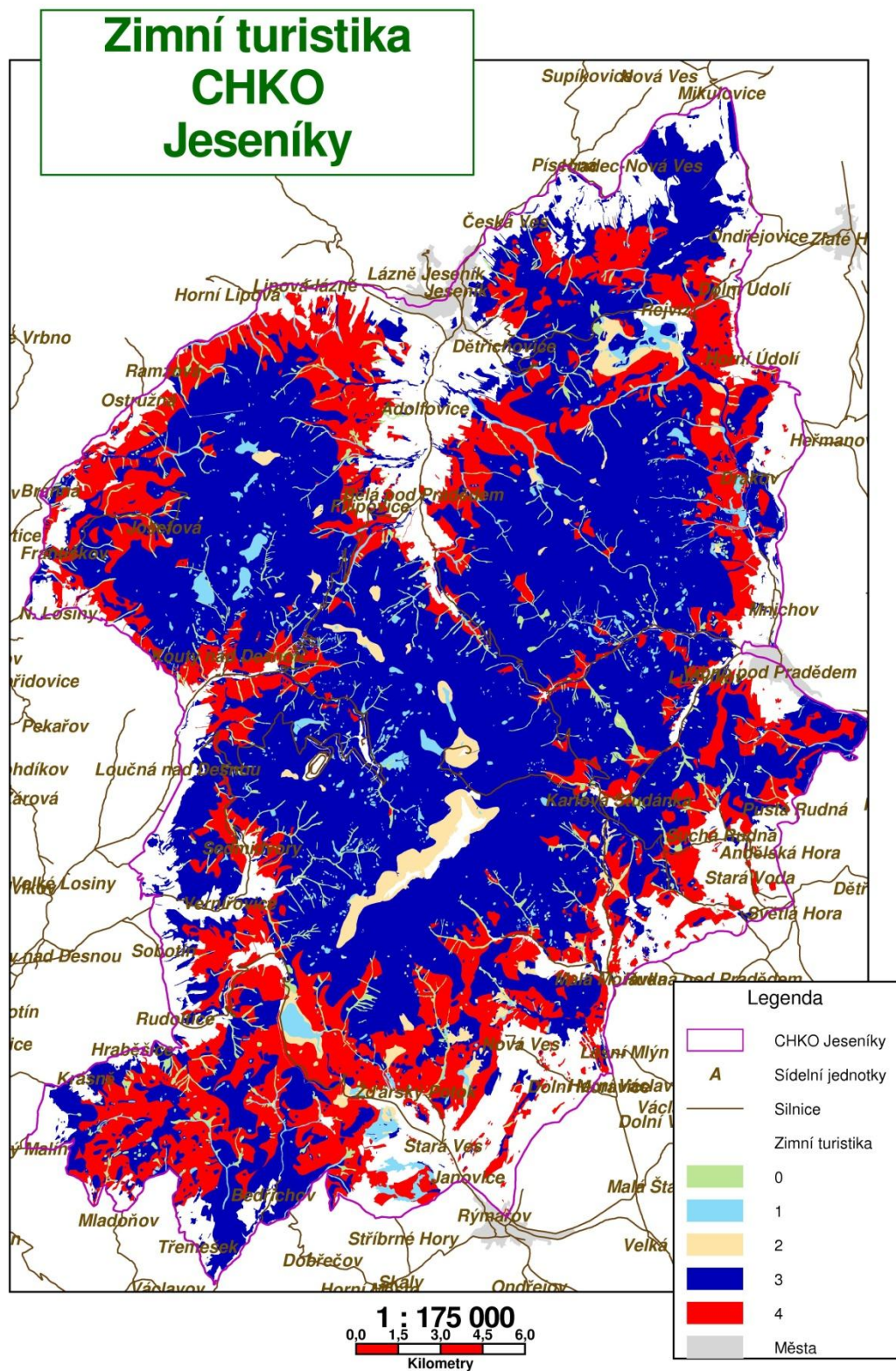
Mapa č. 8 - stabilita ekosystémů CHKO Jeseníky.

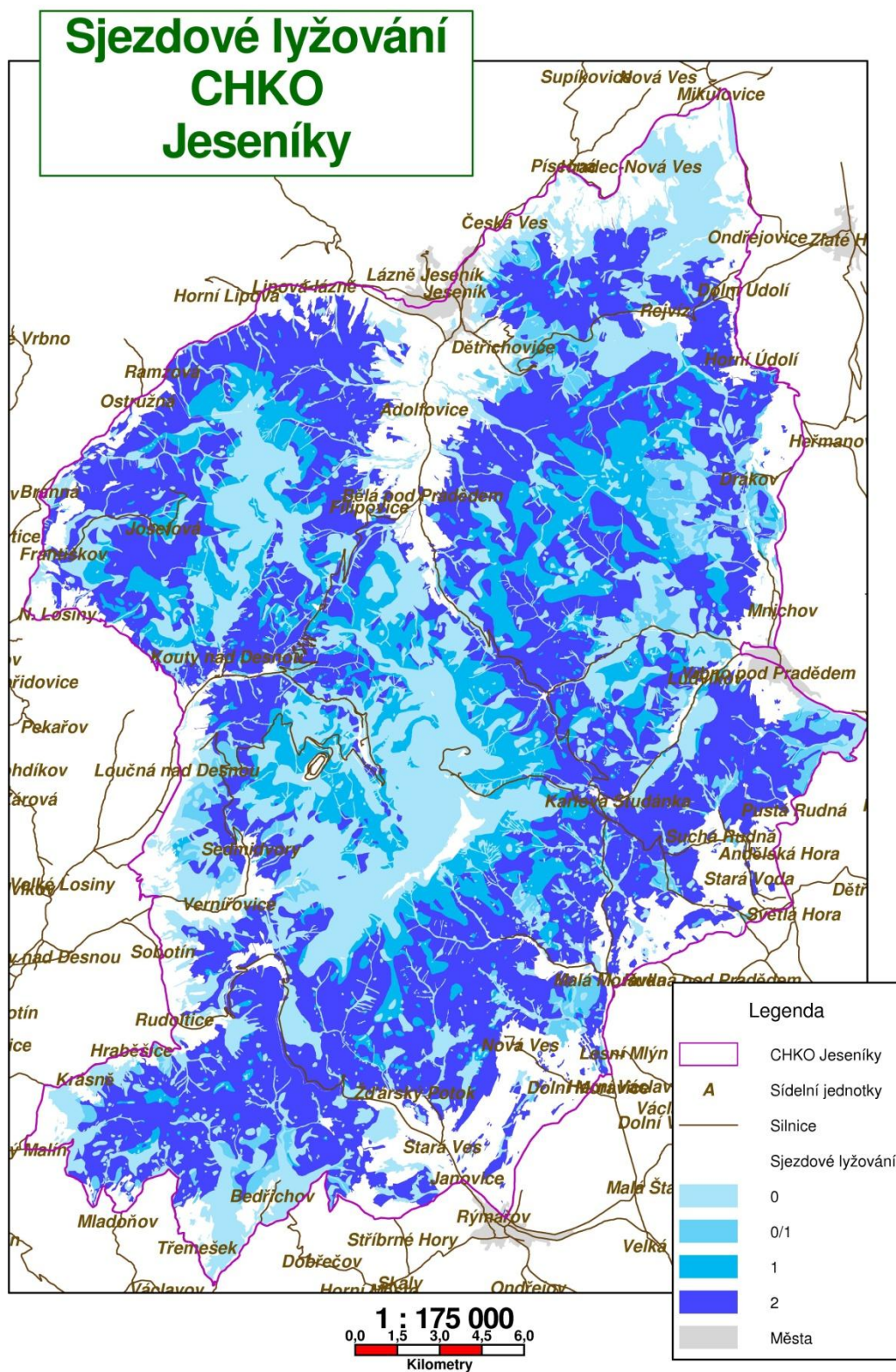
Mapa č. 9 - perspektivnost aktivit letní turistiky v CHKO Jeseníky.

Mapa č. 10 - perspektivnost aktivit zimní turistiky v CHKO Jeseníky.

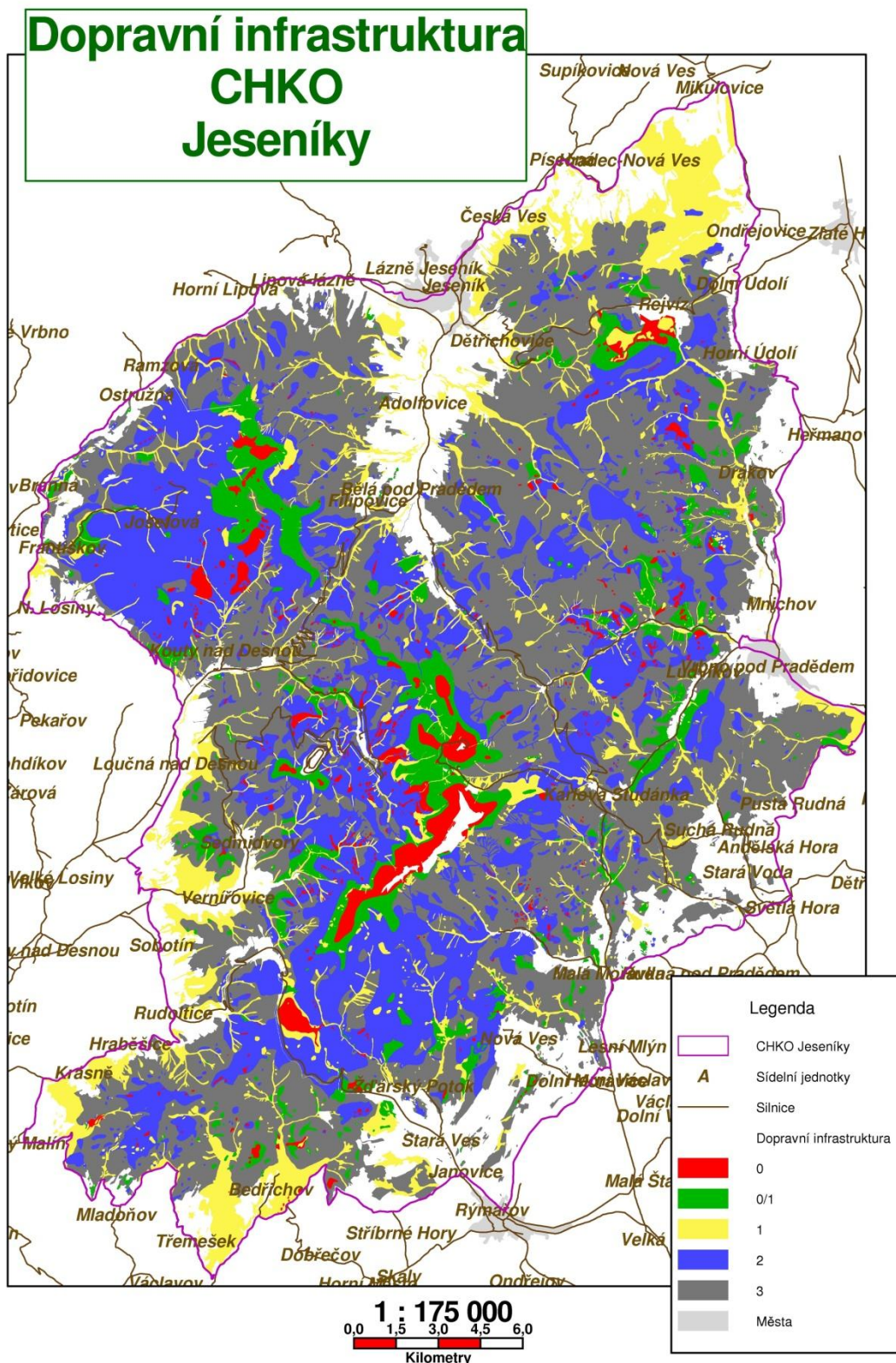

Mapa č. 11 - perspektivnost sjezdového lyžování v CHKO Jeseníky.

Mapa č. 12 - perspektivnost budování dopravní infrastruktury v CHKO Jeseníky.

7. Analýza shromážděných poznatků.

Území CHKO Jeseníky je doposud málo dotčeno antropickými aktivitami. Patří bezesporu mezi jednu z nejzachovalejších lokalit v rámci České republiky, jejíž krásu umocňují jak přírodní charakteristiky, tak i kulturní dědictví, jež tu zanechaly předchozí generace obyvatel. Jedná se o poměrně odlehlou a málo dostupnou oblast, které chybí kvalitní silniční spojení se zbytkem republiky. Celá oblast se potýká s vysokou nezaměstnaností, která má charakter jednak strukturální, vyplývající z uzavření rudných dolů na Jesenicku a Zlatohorsku po r. 1990, do tohoto období rovněž spadá likvidace Státního statku Bruntál, který zaměstnával výraznou část obyvatel v rámci zemědělské výroby. Dalším faktorem, ovlivňujícím nezaměstnanost je odlehlost regionu a špatná dopravní dostupnost, zj. v zimních měsících. Výše nezaměstnanosti může být na jednu stranu dobrým předpokladem pro získání dostatečného počtu pracovních sil při rozvoji turistického ruchu, na druhou stranu však může dlouhodobá nezaměstnanost znamenat zhoršení pracovních návyků u dlouhodobě nezaměstnaných, jakož i odchod mladších lidí v produktivním věku za prací pryč z regionu. Oblast je poměrně chudá na kulturní dědictví, většina památek je církevních. Zcela absentují atraktivita typu hradů a zámků, které by bylo možno považovat za turistická lákadla. Na druhou stranu se zde nachází několik význačných lokalit s výjimečnou lidovou architekturou východosudetského typu, využívanou především pro individuální rodinnou rekreaci – Heřmanovice, Andělská Hora, Horní a Dolní Údolí, Rejvíz, Karlov, atd, z nichž některé mají statut památkové zóny či rezervace.

Hlavní střediska turistického ruchu jsou soustředěna jednak do obcí na vnějším obvodu CHKO – Branná, Ostružná, Lipová-Lázně, Jeseník, Zlaté Hory, Vrbno pod Pradědem, Heřmanovice, uvnitř CHKO se jako hlavní střediska nachází areál Ovčárny ve

vrcholové části hlavního jesenického masivu, dále areál na Červenohorském sedle, Malá Morávka-Karlov a Karlova Studánka.

Potenciál pro rozvoj turistického ruchu, odvozený jednak od zonace v rámci CHKO Jeseníky a jednak od vyhodnocení ekosystému zájmového území pomocí metodiky Ing. Schwarze, lze spatřovat především v okrajových zónách CHKO Jeseníky a to jednak z důvodu, že tyto oblasti spadají do 3. nebo 4. zóny ochrany přírody a tedy zde lze rozvíjet aktivity turistického ruchu, aniž by docházelo k významnějším kolizím s orgány ochrany přírody, jednak z aplikace zmíněné metodiky lze vyvodit, že zdejší ekosystémy jsou méně zranitelné než ekosystémy v centrálních a vyšších polohách CHKO. Stabilita ekosystémů je obecně na dobré úrovni. Rovněž lokality pro rozvoj zimní turistiky jsou soustředěny do okrajových částí území, aktivity letní turistiky jsou perspektivní v podstatě na celé ploše CHKO Jeseníky, mimo severní části mezi Ondřejovicemi a Písečnou a dále na nejvyšších hřebenových partiích zájmového území.

Při rozvoji těchto aktivit je následně třeba vycházet z omezení, vyplývajících z Plánu péče o CHKO Jeseníky, kde jsou v oblasti cestovního ruchu pro jednotlivé zóny stanovena tyto omezení :

1. zóna – nerozšiřování zájmových aktivit cestovního ruchu – turistiky, sportovních a hromadných akcí, nerozšiřování sítě turistických a cyklo stezek, nepovolovat vytyčování hipotras. Eliminovat aktivity horolezectví, paraglidingu, skialpinismu, snowboardingu a bivakování. Stavební úpravy je možné připustit jen v případě zlepšení vzhledu stávajících staveb či za účelem zlepšení krajinného rázu. Nová výstavba je ze zákona zakázána.

2. zóna – nerozšiřování zájmových aktivit cestovního ruchu (viz. 1. zóna), přísně posuzovat navrhování nových turistických s cyklo stezek, hipotras, cílené regulování horolezectví, paraglidingu, skialpinismu, snowboardingu a bivakování. Dále nepovolovat novou zástavbu se zachováním krajinného rázu zamezením výstavby telekomunikačních a dalších výškových staveb.

3. zóna – lze rozvíjet aktivity cestovního ruchu, které jsou příznivé ve vztahu k přírodnímu prostředí a to za podpory ekoagroturistických programů. Jiné aktivity, např. sjezdové lyžování, rozvíjet jen na vhodných lokalitách, zj. v návaznosti na zastavěná území či stávající centra cestovního ruchu. Ve volné krajině je pak možno povolit jen účelové stavby a zařízení pro zemědělskou a lesní výrobu, příp. stavby s charakterem veřejně prospěšných staveb (vodohospodářské a telekomunikační stavby).

4. zóna – lze umožnit rozvoj infrastruktury cestovního ruchu.

Z vyhodnocení dopravní dynamiky vyplývá, že dochází k nárůstu počtu jak vozidel, přijíždějících do oblasti zájmového území zvenčí, tak k nárůstu intenzity dopravy uvnitř zájmového území. Jako nanejvýš negativní faktor posuzovat provoz na silnici č. 44, tvořící hlavní tah v ose sever-jih, resp. Jeseník-Šumperk, která vede vnitřním územím CHKO Jeseníky, mj. přes rekreačně intenzivně využívanou oblast Červenohorského sedla.

8. Návrh aplikace získaných poznatků.

Ze získaných poznatků vyplývá, že nejzatíženější lokalitou z hlediska aktivit cestovního ruchu v rámci CHKO Jeseníky je rekreační středisko Ovčárna. Je to dáno zj. tím, že v tomto středisku je na poměrně malé ploše umístěno několik velkokapacitních ubytovacích zařízení – Ovčárna se 132 lůžky, Kurzovní s 240 lůžky, hotel Praděd s 80 lůžky, Švýcárna se 40 lůžky, Barborka se 125 lůžky, Figura s 40 lůžky. Všechny objekty včetně nezbytné infrastruktury jsou umístěny ve vrcholové partii 1. zóny CHKO Jeseníky v těsném dotyku s NPR Praděd. Dle vyhodnocení zranitelnosti dle metodiky GEF se uvedená lokalita nachází či navazuje na velmi zranitelné ekosystémy vrcholových partií hlavního hřebene Hrubého Jeseníku, včetně lokality Petrových kamenů, kde se nachází významné jesenické endemity.

Veškerá další význačná střediska cestovního ruchu v CHKO Jeseníky jsou situována v nižších polohách zájmové oblasti, především v 3. a 4. zóně, kde v podstatě plynule navazují na urbanizované sídelní útvary. V těchto nižších polohách, které tvoří okrajové pásmo CHKO Jeseníky, jsou rovněž příznivější podmínky pro rozvoj aktivit cestovního ruchu z hlediska menší zranitelnosti a vyšší stability tamních ekosystémů, což bylo prokázáno modelací dle shora zmíněné metodiky GEF. Na základě této modelace byly rovněž v těchto okrajových částech CHKO Jeseníky zjištěny optimálnější podmínky pro rozvoj letních a zimních turistických aktivit a rovněž pro budování nezbytné infrastruktury. Nezanedbatelným aspektem pro predikci realizovatelného rozvoje cestovního ruchu zůstává skutečnost, že dle stávající zonace zájmového území je výstavba nové či rozvoj stávající infrastruktury, tvořící zázemí cestovního ruchu v podstatě vyloučen.

Dále je potřeba vzít v úvahu, že hlavní dopravní komunikace, zajišťující dopravní obslužnost, jsou s výjimkou silnice č. 44 vedeny po obvodu zájmového území, přičemž tyto silnice lze považovat za celoročně sjízdné, byť silnice č. 44 v oblasti Červenohorského sedla je v zimním období často na hranici sjízdnosti. Zbývající silnice místního významu jsou v zimě sjízdné velmi problematicky.

S ohledem na shora uvedené navrhuji zaměřit rozvoj aktivit cestovního ruchu těmito směry :

1. Lázeňství – lázeňství má v zájmové oblasti dlouhou a bohatou tradici, na které je možno stavět další rozvoj tohoto odvětví cestovního ruchu. Lázeňská střediska jsou dislokována v místech (obcích) s dobrou dopravní dostupností i vybudovanou infrastrukturou – Jeseník, Lipová – Lázně, Zlaté Hory, Karlova Studánka. Jedinečnost zdejších lázní spočívá zj. v charakteristice zdejších léčebných pramenů, zachovalém přírodním prostředí s výjimečně čistým ovzduším, díky kterému se zde léčí mj. onemocnění dýchacích cest a propracovaným terapeutickým postupům, jejichž základy položil V. Prieznitz. Výhodou pro rozvoj lázeňství je existence mnoha starých důlních děl, z nichž některé by bylo jistě možno využít jako léčebné prostory se specifickou kombinací teploty a vlhkosti klimatu.

2. Aktivity letní turistiky – jsou směřovány zj. k pěší turistice a cykloturistice. V oblasti není dostatek vhodných lokalit např. pro výstavbu či zřízení rozsáhlejších plaveckých areálů (typu Máchova jezera, Vranova, apod.) a rovněž poměrně chladné klima i v letních měsících nevytváří pro případnou výstavbu přírodních koupališť vhodné podmínky. V úvahu tak přichází pouze výstavba umělých plaveckých areálů, u kterých by však voda musela být pravděpodobně vyhřívána, což z podobných záměrů činí z ekonomického hlediska poměrně diskutabilní záležitost. Jako

alternativu je možno zvažovat využití blízkých přírodních jezer v Polsku – jez. Otmuchowskie a Glebinowskie poblíž města Nysa, která by se pro severní část zájmového území mohla stát zajímavou turistickou atrakcí, zj. v rámci celodenních výletů.

Pro východní a jižní část území by se takovýmto střediskem vodních sportů mohla stát vodní nádrž Slezská Harta, u níž se rozvoj rekreačních aktivit již delší dobu předpokládá, avšak doposud s mizivým výsledkem. Jak v případě jezer v Polsku tak i v případě Slezské Harty by bylo vhodné posílit vzájemné vazby mezi uvedenými lokalitami a to jak ve smyslu větší propagace cílových území, tak i vytvoření dostatečného počtu atraktivit, které by následně bylo možno nabízet v ucelených zážitkových balíčcích. Co se západní části zájmového území týče, zde se jako nejbližší vhodná lokalita pro vodní sporty nabízí nádrž Krásné poblíž Šumperka.

Samotné území CHKO Jeseníky bude vhodné i nadále využívat zj. pro pěší turistiku a cykloturistiku. Otázkou je, zda by nebylo vhodné rozšířit síť turistických stezek (mimo 1. zónu) a tím hory více zpřístupnit, zj. však umožnit jejich lepší průchodnost. Z vlastní zkušenosti mohu uvést, že v některých lokalitách chybí zj. spojky mezi hlavními stezkami. Návrh na vymezení několika nových stezek tvoří přílohu č. 1 této práce, přičemž všechny stezky vedou mimo 1. zónu CHKO Jeseníky po stávajících lesních cestách, s dostatečně pevným povrchem, u kterého by nemělo hrozit nebezpečí eroze či jiného poškození půdního horizontu pěšími turisty.

Jako vhodné doprovodné aktivity se jeví vybudování např. lanových center, když mimo lanové centrum v Karlově a České Vsi zde obdobné zařízení chybí a zdejší lokality nesporně nabízí dostatek vhodných míst pro jejich zřízení.

Velmi vhodným doplněním stávající turistické infrastruktury by bylo vytvoření sítě nouzových nocovišť, kde by především pěší turisté mohli při vícedenních horských túrách přespát, aniž by se dostali do případného konfliktu s orgány ochrany přírody. V současné době je zřízeno v oblasti CHKO Jeseníky jen několik málo veřejných tábořišť – tábořiště na Červenohorském sedle, v Karlově a v lokalitě Rabštejn. To je na plochu CHKO o rozloze 740 Km² velice málo a bylo by vhodné vybudovat síť nouzových nocovišť, která by kopírovala hlavní turistické trasy. Jako vzor může posloužit síť nocovišť na Šumavě, ze které by byly převzaty hlavní zásady : možnost přenocování pouze na 1. noc (zásada „přenocuj a jdi“), zákaz rozdělávání ohně, povinnost odnést veškeré vyprodukované odpadky (zásada „co sis do hor přinesl, to z nich také odnes“). V souladu s plánem péče o CHKO Jeseníky by síť nouzových nocovišť byla vybudována mimo 1. zónu CHKO a mimo přírodní rezervace. Jako vhodná místa byly vytipovány tyto lokality :

a) Vřesová studánka – jedná se o místo, kde kdysi stála horská chata, která byla z důvodu havarijního stavu v 80. letech 20. stol. stržena. Na místě je stále zachovaný kamenný sokl, na kterém byla samotná chata vystavěna. Tento by mohl být použit pro vybudování nocoviště s kapacitou do 20 nocujících osob. Výhodou je i blízká studánka, odkud je možno celoročně nabírat vodu. Trasa je umístěna na červené stezce mezi Keprníkem a Červenohorským sedlem.

b) Ovčárna – byť středisko Ovčárna leží v 1. zóně CHKO Jeseníky, v případě vybudování nocoviště by, s ohledem na současný provoz tam umístěných rekreačních středisek, nemělo dojít k význačnějším střetům s orgány ochrany přírody. Výhodou je umístění v samém srdci zájmové oblasti, jakož i vybudovaná infrastruktura, která již slouží ostatním návštěvníkům.

c) Alfrédka – opět místo, kde kdysi stávala turistická chata, která po vyhoření v 90. letech 20. stol. již nebyla obnovena. Na místě opět zůstal kamenný sokl, který by bylo možno využít pro umístění nocoviště. Lokalita je umístěna na frekventované červené stezce vedoucí z Jelení studánky do Ždárského potoka, příp. po zelené na Skřítek.

d) Dlouhé stráně – nocoviště by bylo možno umístit do lokality pod dolní nádrží (cca 300 m vzdálené). Jedná se o místo významně pozměněné vlivem výstavby přečerpávací vodní elektrárny. Lokalita je umístěna na modré trase vedoucí z Koutů nad Desnou k sedlu pod Pradědem.

e) Volská louka – malé sedlo na žluté turistické stezce vedoucí z Branné na Vozku. Z tohoto místa by bylo možno rovněž vyznačit krátkou odbočku na vrch Troják, kde jsou krásné výhledy do okolí, zj. k Branné.

f) Kristovo loučení – lokalita na žluté turistické stezce vedoucí od křížení žluté a zelené stezky na Pásmu Orlíka k Rejvízu. Na místě je již vybudován dřevěný turistický přístřešek. Poblíž pramen Šumného potoka.

g) Videlské sedlo – lokalita, kde je t.č. vybudováno poměrně velké odstavné parkoviště a rovněž zde byl postaven turistický přístřešek. Část plochy by bylo možno využít pro nocoviště. Lokalita leží na žluté turistické stezce mezi Malým dědem a Pásmem Orlíka.

Jako další možnost rozvoje turistiky v zájmové oblasti, zj. pěší turistiky a běžeckého lyžování, navrhuji doplnit stávající síť značených stezek, jak je uvedeno v příloze č. 2 až 6. Došlo by tím k lepšímu propojení stávající sítě cest a lepšímu zprůchodnění zájmové oblasti.

Jako další možnost rozvoje letních turistických aktivit by bylo možno uvažovat o vybudování singl trackové tratě pro cyklisty v lokalitě vodní přečerpávací elektrárny Dlouhé Stráně. Singl tracková stezka je úzká, jednosměrná, zpevněná trať, určená pro sjíždění na jízdnicích kolech. Lokalita Dlouhé stráně byla vybrána z důvodu, že zde bylo v souvislosti s výstavbou elektrárny vybudováno velké množství komunikací vedoucích z údolí Desné na horu Dlouhé Stráně, vedle kterých by bylo možné singl trackovou trať vybudovat, aniž by došlo k závažnému poškození nebo pozměnění přírody. Těsně pod horní nádrží je vyznačeno několik cyklotras, podél kterých by bylo možno singl trackovou trať vybudovat. Navíc je do této lokality poměrně dobrá dostupnost od Koutů nad Desnou po komunikaci, která byla vybudována v souvislosti s výstavbou vodního díla.

3. Aktivity zimní turistiky – i do budoucna se bude jednat pravděpodobně o nejvíce rozšířenou skupinu aktivit cestovního ruchu. Lze tak usuzovat i z údajů v grafu na str. 26, kde jsou uvedeny statistiky návštěvnosti střediska Ovčárna, přičemž až na výjimky let 2004, 2009 a 2010 byla návštěvnost v zimních měsících vyšší, v některých případech až dvojnásobně. V zájmovém území se vyprofilovalo několik větších středisek, které nabízí aktivity sjezdového lyžování a snowboardingu (viz. tabulka na str. 99), které nabízí dostatek sjezdových lyžařských areálů, které svou dimenzí (s výjimkou Ovčárny), odpovídají podmínkám zájmové oblasti.

Počty sjezdovek lze považovat na poměry Jeseníků za dostatečné. Rovněž počet běžeckých tratí je na dostatečné úrovni. Díky dobrým sněhovým podmínkám jsou stopy nataženy leckdy již v listopadu a ve vrcholových partiích je možno lyžovat do konce března. Běžecké stopy povětšinou kopírují pěší stezky, případně jsou vytyčovány na hřebenech samostatně podél hřebenového značení. Lze konstatovat, že v zájmové oblasti, díky jejímu profilu,

jsou možnosti vytyčování nových běžeckých tratí v podstatě vyčerpány, když vezmeme v úvahu, že část lesních cest, na kterých by bylo možno stopy vést, musí i v zimě sloužit dopravní obsluze (Horská služba, lesní hospodářství, myslivost, apod.).

V okrajových částech CHKO Jeseníky by bylo možno uvažovat o možnosti lyžování v závěsu za sněžnými skútry, ke kterému by se daly využít rozsáhlé pastviny, které se v těchto místech nacházejí, příp. lze v těchto lokalitách, které jsou dostatečně velké a je v nich i dostatečně velké větrné proudění, uvažovat o snowkitingu, což je lyžování v závěsu za drakem, který díky větru uvede lyžaře do pohybu. Jedná se o mladou disciplínu, která spolu s lyžováním za sněžnými skútry může oslovit zj. mladé návštěvníky hor. K výbavě patří sjezdové či skialpinistické lyže, nebo snowboard a říditelný drak (v podobě padáku). V rámci CHKO Jeseníky se jako vhodné lokality jeví pravostranná část katastru Adolfovice (při orientaci mapy k severu), kde jsou dostatečně velké, volné plochy (pastviny) a zároveň zde nejsou překážky typu elektrického vedení, či jiných liniových staveb, které by lokalitu nadměrně fragmentovaly. Další vhodnou lokalitou je obec Dolní Moravice, v jejímž katastru je vybudováno lyžařské centrum Avalanche. Rovněž i zde je dostatek otevřených, nezalesněných prostor, které jsou pro zmíněné aktivity vhodné. Vymezení lokalit na mapě bude uvedeno v příloze.

4. Aktivity ekoagroturistiky – tato forma cestovního ruchu je doposud v Jeseníkách poměrně málo rozšířena. Dle dostupných internetových zdrojů se na území zájmového území nachází celkem 9 ekofarek s celkovou ubytovací kapacitou 146 lůžek, což s ohledem na ostatní ubytovací je v podstatě zanedbatelné množství. Přitom charakter především podhůří Jeseníků, které je tvořeno zj. pastvinami pro dobytek a koně, přímo vybízí k rozvoji obdobných aktivit.

5. Ostatní - v zájmové oblasti se rovněž nachází několik význačných historických památek, které by bylo vhodné propojit např. naučnou stezkou. Předně se jedná o linii strážních hradů – Edelštejn, Kobrštejn, Quinburk, Rabenštejn, Weisenštejn – které byly vybudovány pro ochranu kupecké stezky z Vratislavi do Bruntálu. Dále se jedná o linie lehkého opevnění z 30. let 20. stol., kdy jedna část tvořila uzávěru mezi Ostružnou a Brannou, další pak uzávěru mezi Adolfovicemi a Dolním Domašovem a nakonec třetí mezi Drakovem a Mnichovem. Uvedené stezky by mohly rozšířit okruh turistických zajímavostí v zájmové oblasti.

Pro další šetrný rozvoj cestovního ruchu navrhuji jeho zacílení zj. na vyznavače tzv. měkkých forem turistiky, tedy na pěší turisty, cykloturisty, běžkaře, tak, aby oblast neztratila svou tvář sice drsných a civilizací málo dotčených pohraničních hor, přesto však přístupných vyznavačům tichého pohybu ve volné přírodě, kteří ocení pocit volnosti a svobody při pohybu nedotčenou přírodou v jádrové části Jeseníků i za cenu menšího osobního komfortu v podobě absence většího počtu turistické infrastruktury v nejzajímavějších částech zájmového území. Z osobní zkušenosti, jakož i z výsledků rozhovorů s jinými turisty mohu uvést, že více než chatu či hotel s výčepem by většina návštěvníků vrcholových partií uvítala větší četnost jednoduchých, zastřešených odpočívadel, s možností odložení odpadků. Rovněž by nebylo od věci tato odpočívadla vybavit jednoduchou latrínou, neboť každý, kdo se turistice v horách věnuje, jistě sám pozoroval, že bezprostřední okolí těchto odpočívadel je nezřídka poseto zbytky toaletního papíru, což toto prostředí jistě nečiní vlídnějším. Dále by bylo vhodné vyčlenit na hlavních trasách místa pro nouzové nocování, kde by mohli turisté přespát, aniž by se vystavovali případnému postihu za nelegální táboření. Tato místa by však bylo vhodné řádně označit i na turistických rozcestnících. Opět mohu

z vlastní zkušenosti uvést, že např. o tábořišti na Karlově či Červenohorském sedle se turista dozví většinou až v okamžiku, kdy je mívá.

V práci se opakovaně objevily poznatky, týkající se střediska Ovčárna. Názorem autora k této lokalitě je, že by mělo dojít k útlumu či úplnému vyloučení provozu sjezdovek v oblasti Petrových kamenů, zj. pak by mělo dojít k odstranění stávajících vleků, které zasahují až k vrcholové a rovněž nejcennější partii tohoto území.

Závěrem této kapitoly shrnutí – vrcholové partie zájmové oblasti s nejcennějšími lokalitami bude nutné i v budoucnu ponechat přístupné jen formám individuální pěší turistiky, běžkařům, příp. cykloturistům. Pro jejich potřeby bude vhodné zachovat a rekonstruovat stávající horské chaty, aby odpovídaly nárokům moderního člověka. Stávající zázemí pouze rozšířit o jednoduchá zastřešená odpočívadla, která mohou v případě náhlé změny povětrnostních podmínek posloužit i jako dočasná, bezpečná přístřeší.

Ubytovací a restaurační zařízení budovat v okrajových částech CHKO Jeseníky s dobrou dopravní dostupností, které jsou přirozenými nástupními místy pro výlety do vlastních hor. Zde podporovat výstavbu rodinných penzionů, malých ekofare, příp. objektů pro individuální rodinnou rekreaci. Do těchto míst rovněž situovat případný další rozvoj sjezdových areálů, které by měly být koncipovány tak, aby zde turisté našli dostatek vyžití i v letních měsících. Mohlo by se jednat o doprovodnou výstavbu lanových center, zoo koutků, vyčlenění části sjezdovek pro sjíždění na krosových kolech, koloběžkách, minikárách, apod.

Pro zájemce zj. z řad dětí (ale nejen jich), vytvořit naučné programy spojené např. s nočními výlety do přírody, kde by měly

možnost poznat život v lese i po setmění. Noční výlet by při dostatečném proškolení průvodce mohl být spojen i s pozorováním noční oblohy, pokud by jako cílové místo byla vybrána lokalita s minimálním či žádným světelným znečištěním. Z vlastní zkušenosti mohu uvést, že už samotný pohled z vyvýšeného místa na noční krajinu a oblohu (včetně pohledu na osvětlené horské vesnice a samoty), přináší výrazně kladné pocity emočního uspokojení.

Uvedené aktivity by pak bylo vhodné spojit do zážitkového balíčku, který by v případě zapojení většího množství poskytovatelů ubytování mohl přinést zajímavý naučný efekt pro turisty, spojený s neméně zajímavým ekonomickým efektem pro zdejší podnikatele, přičemž veškeré aktivity by měly charakter měkkých forem cestovního ruchu, přičemž pouze rozvoj těchto aktivit může přispět jak k ekonomickému a kulturnímu rozvoji dané oblasti, za současného uchování přírodních krás a přírodních hodnot zájmového území.

9. Diskuse

Oblast CHKO Jeseníků má díky své výjimečné zachovalosti vysoký rozvojový potenciál z hlediska aktivit cestovního ruchu, spojených zj. s horskou turistikou, cykloturistikou a zimními sporty. Tyto aktivity se však nemohou křížit se zájmy ochrany přírody. Je nutno respektovat, že zájmová oblast má statut chráněné krajinné oblasti, na což se váže celá řada omezení, vztahujících se mj. i k rozvoji cestovního ruchu.

Na místě je položit si otázku, jak intenzivní by rozvoj oblasti měl být, zda je cílovým stavem přilákat co největší počet turistů, ze kterých lze „vydolovat“ příslušný finanční obnos a za tím účelem stavět rozlehlá sportovně rekreační střediska, která budou vybavena všemi možnými atrakcemi, která mnohdy s prostředím hor nemají nic společného, nebo zda by nebylo vhodnější stavět na sice skromnějším a ne tak výdělečném základě, jako jsou aktivity zaměřené na rozvoj tzv. měkké turistiky, aktivity spojené s poznáváním a objevováním přírody, aktivním pohybem v ní.

Oblast Jeseníků je díky svému geografickému vymezení v severozápadní části Moravy a Slezska relativně dosti vzdálená od všech větších městských aglomerací v ČR, což je umocněno i poněkud horší dopravní dostupností, vezmeme-li v úvahu, že do zájmového území nevede žádná páteřní komunikace, která by oblast více otevřela zbytku území ČR. Z tohoto důvodu Jeseníky neplnily v takové míře roli rekreační oblasti pro velká města, jak tomu bylo v případě Krkonoš, které se staly přirozenou základnou turistického ruchu velké části obyvatel Prahy, nebo v případě Beskyd a jejich využívání obyvateli Ostravska a Olomoucka. Připočteme-li k tomu i fakt, že velká část původních obyvatel byla po skončení 2. sv. války vysídlena, dojdeme k obrazu Jeseníků jako poměrně opuštěných a až na hlavní hřebenové trasy a několik

větších středisek cestovního ruchu – středisko Ovčárna, Malá Morávka, Karlova Studánka - málo objevených hor.

I díky tomu se zájmové oblasti zatím (a snad i definitivně) vyhnul boom výstavby na naše poměry obřích středisek turistického ruchu, jak se stalo např. v Krkonoších, kde po r. 1989 nastal poměrně velký stavební boom, charakterizovaný mj. výstavbou apartmánových bloků, jejichž zasazení do krajiny je v mnoha případech sporné, což ve své práci dokladuje **Hančová K. (2008)** a spíše než o přínos turistickému ruchu v dané oblasti šlo především o zisk developerů. Jeseníkům se tento negativní trend vyhnul a bylo by žádoucí, aby v této oblasti ani nenastal. V této souvislosti autor této práce zastává názor, že apartmánová výstavba je horskému prostředí bytostně cizí a odcizuje atmosféru hor a venkovského prostředí té lokality, ve které jsou apartmánové domy umístěny. Prostor pro takovou výstavbu by se snad našel v hlavních sídlech oblasti – Jeseníku, Vrbnu pod Pradědem a Rýmařově, což jsou městská, urbanizovaná sídla, která svým charakterem, architekturou, infrastrukturou i způsobem života zdejších obyvatel budou schopna absorbovat výstavbu apartmánových domů, včetně jednorázových koncentrací jejich obyvatel-návštěvníků hor, v žádném případě by se však tato výstavba neměla objevit v malých obcích v zájmovém území, které si doposud zachovaly tvář horských vesnic s typickou venkovskou architekturou.

V diskusi bych se rád zaměřil na problematiku tzv. divokého táboření, neboť tato problematika se i mne, jako svobodmilovného turistu/trampa osobně dotýká a při svých toulkách nejen ve zde popisovaném území, ale obecně na celém území jak ČR, tak i Evropy vyhledávám pro nocování místa pokud možno co nejvíce vzdálené lidské civilizace.

Dlouhou dobu si kladu otázku, když mívám cedule s nápisem táboření zakázáno, čím dané lokalitě natolik uškodím, že jsem jako zástupce lidského druhu z „divoké“ přírody vytlačován a je snaha mne na noc poslat buď za hranice CHKO, nebo ještě lépe do hotelu, penzionu nebo alespoň kempu. V této souvislosti mne zj. zaráží skutečnost, že zatímco bivakování je povoleno, přespání ve stanu je již zakázáno a je možno je sankcionovat. Ptám se, čím přírodě škodím, pokud v ní chci v lehkém turistickém stanu (tak, aby na mne pokud možno nepršelo, za současného dodržení zákazu rozdělávání ohně a odhazování odpadků), přespát mimo vyhrazené místo? Tím, že po mne ráno zbude místo 2x2 metry polehlé trávy? Po první rose následujícího dne bude místo v pořádku. A jaký je rozdíl, když je tráva polehlá po nocujícím člověku oproti polehnutí např. po nocujícím stádu jelenů nebo srn? Samozřejmě chápu, že poměrně velká část lidí se v přírodě chovat „neumí“, nebo ani „nechce“, a zj. díky těmto „návštěvníkům“ je potřeba pohyb osob oblasti CHKO regulovat, na druhou stranu nevidím důvod, proč by mi mělo být apriori odpíráno právo volného pohybu – včetně volného nocování – v přírodě, když se žádného protiprávního nebo neetického jednání nedopouštím. Z osobní zkušenosti mohu uvést, že většina nepořádku v horách není způsobena trampy, horolezci, nebo obecně turisty se spacákem a stanem v batohu na zádech – tito si až na ojedinělé výjimky – přírody až příliš váží, než aby ji jakkoliv škodili. Většina nepořádku v horách zůstává buď po některých jednodenních výletnících, kteří patrně neuvažují o opakované návštěvě míst, které již navštívili a tedy je nějaká pohozená plechovka či plastová láhev nevyvádí z míry, častěji je však nepořádek způsobován lidmi, kteří v lese pracují, zj. pracovníci těžařských firem, po nichž často zůstávají na místě barely po oleji do motorových pil, prázdné PET láhve, obaly od všeho možného. Samostatnou kapitolou je pak stav lesních cest, po kterých je vedena turistická stezka v období po těžbě dřeva, prováděné pomocí těžké lesní mechanizace. Stezka

mnohdy připomíná spíš tankodrom, kde jsou vyjeté až metr hluboké koleje, kolem dokola obklopené rozbahněnou zeminou. S téměř stoprocentní jistotou lze uvést, že takové stezce se turista příště již vyhne a návštěvu takto poškozené lokality rozmluví i svým známým. Orgány ochrany přírody, případně vlastníci lesů – v případě oblasti CHKO Jeseníky téměř výlučně stát, by měli velmi důrazně požadovat uvedení lesních komunikací do původního stavu, případně jejich úpravu před zahájením těžby tak, aby stezky zde vedoucí byly kdykoliv schůdné pro návštěvníky oblasti.

10. Závěr

Smyslem práce bylo stanovit limity rozvoje cestovního ruchu v CHKO Jeseníky. V této souvislosti byly zjištěny přírodní podmínky oblasti, které jsou pro další rozvoj cestovního ruchu limitující, byla popsána základní infrastruktura a zázemí pro návštěvníky oblasti. Z koncepčních materiálů týkajících se CHKO Jeseníky byly zjištěny a popsány limitující faktory, které vymezují možné směry a intenzitu rozvoje cestovního ruchu v zájmové oblasti.

Autorem byla vyhodnocena dopravní intenzita v zájmové oblasti a dále byla pomocí metody GEF zjištěna stabilita a zranitelnost lesních ekosystémů v oblasti CHKO Jeseníky a jejich vhodnost pro jednotlivé druhy aktivit.

Syntézou koncepčních materiálů CHKO Jeseníky a výsledků aplikace metodiky GEF byly zjištěny a navrženy možné směry rozvoje cestovního ruchu, včetně konkrétních opatření – vytyčení možných tras, vymezení prostorů pro netradiční druhy zimních sportů, byla navržena kostra sítě nouzových nocovišť, naučná stezka po linii zřícenin strážních hradů a naučné stezky podél linie opevnění předválečného Československa.

Jako nezbytné se jeví zapojení okolních oblastí zj. v rámci letních turistických aktivit – přírodní koupaliště, neboť tyto atrakce zde v důsledku přírodní charakteristiky zájmové oblasti zcela chybí.

Za svůj přínos k dané problematice považuji především to, že se na možný rozvoj cestovního snažím dívat optikou, která pod rozvojem turistického ruchu nevidí jen budování nových, obřích a nákladných sportovních a společenských komplexů, ale snažím se najít možná drobná a finančně nepřilíš nákladná řešení, která učiní stávající turistické vybavení přívětivější či jej doplní. Jsem toho

názoru, že drtivá většina návštěvníků hor vyrazí na túry – ať pěšky, na kole či běžkách – aby si vychutnali kouzlo divoké, opuštěné krajiny, kde při zastavení mohou vnímat hlasy lesa, zurčení horských bystřin, případně uklidňující šum větru v korunách stromů a nepotřebuje k tomu na každém kilometru tu restauraci, tu hotel, tu prodejnu suvenýrů. Pro zvýšení komfortu této sorty návštěvníků hor s největší pravděpodobností postačí řádné a úplné značení stezek a poněkud větší počet zastřešených odpočívadel a rovněž možnost legálního přenocování uprostřed přírody.

I přes často proklamované názory různých marketingových odborníků, kteří tvrdí, že turistům je potřeba veškerý komfort naservírovat doslova až pod nos zastávám názor, že relativní opuštěnost a přirozená drsnost jesenické přírody mohou být v důsledku větším magnetem, než přepychově vybavené turistické komplexy.

11. Seznam literatury :

1. Banaš M., Hošek J., Tremel V., Plán péče národní přírodní rezervace Praděd, Analytická část, Hořovice, 2003
2. Banaš M. et al., Koncepte udržitelného rekreačního využití oblasti Ovčárna – Praděd, Olomouc, 2009
3. Bergman H., Klaus S., Distribution, status and limiting factors of Black Grouse (*Tetrao tetrix*) in Central Europe, particularly in Germany, including an evaluation of reintroductions. *Gibier Faune Sauvage, Game Wildl.* 11, 1994
4. Bína J. et al., Hodnocení potenciálu rozvoje cestovního ruchu, Ústav územního rozvoje, Brno, 2001.
5. Brychtová J., CHKO Jeseníky, Vyhodnocení krajinného rázu Chráněné krajinné oblasti Jeseníky-1. část, Praha, 1999
6. Čihař M. 2002 : Naše hory, Ottovo nakladatelství-cesty, Praha
7. Foudová K., Diplomová práce – Analýza dopravní dynamiky ve východní části Krkonoš a její vliv na vývoj návštěvnosti, Česká zemědělská universita, Praha, 2010.
8. Goodall B., Dictionary of Human Geography, Penguin group, London, 1987
9. Halfar J. et al, Plán péče o CHKO Jeseníky na období let 2003 – 2013, rozborová část, 2003
10. . Hančová K., Diplomová práce – Rozvoj rekreačních funkcí a krajinný ráz v Rokytnici nad Jizerou, Praha, 2008.
11. Hyvnar V. a kol., Limity využití území, Ústav územního rozvoje, Brno, 2007
12. Chlapek et. al., Lyžování ve světle ochrany přírody. Ochrana přírody č. 1, 2009

13. Chorvát I., Cestovanie a turizmus v zrkadle času, Ústav vedy a výskumu UMB, Banská Bystrica, 2007
14. Chráněná krajinná oblast Jeseníky, Actaea, společnost pro přírodu a krajinu, 2007
15. Jeseníky, turistický průvodce ČSFR, Olympia, Praha, 1991
16. Kašparová I., Zdražil V., Metodika zaměřená na ověření ekologické stability a zranitelnosti zemědělských půd na základě aktualizace BPEJ
17. Lednický V., Podnebí Pradědu, 1985
18. Málek M., Hory Norska I., Jižní Norsko, turistický průvodce, Alpy-vydavatelství horské literatury, Lysá nad Labem, 1993
19. Maslow.A, Motivations and Personality, Harper, New York, 1970
20. Martan P., Šumava krajina živitelka, Čkyně, 2009
21. Moldan. B, Příroda a civilizace, Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1997
22. Mosler – Berger Christa : Wie stark werden unsere Wildtiere gestört? Bundesamt für Umwelt, Wald und Landschaft (BUWAL), Bern, 1989
23. Nátr L., Rostliny, lidé a trvale udržitelný život člověka na zemi, Karolinum-nakladatelství University Karlovy, Praha, 1998
24. Nováková E., Martiš M. et Zdražil V., Ochrana přírody a přírodních zdrojů při turistice a cestovním ruchu. ČZU Praha, Ústav aplikované ekologie, Kostelec nad Černými Lesy, 2002, on-line : <http://czp.cuni.cz/projekty/sdcz/moduly/3E/s03.pdf>
25. Pásková M., Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu, Gaudeamus, Hradec Králové, 2008

26. Pásková M., Zelenka J., Cestovní ruch, výkladový slovník, Brno, 2002
27. Quitt E., Klimatické oblasti Československa, Academia, Brno, 1971
28. Schwarz O., Metodika stanovení ekologické stability a zranitelnosti lesního biomu na území biosférické rezervace Krkonoše, včetně objektivnějších možností odhadu jeho únosnosti k různým aktivitám z hlediska cestovního ruchu
29. Štambergová M., Svobodová J., Kozubíková E., Raci v České republice, AOPK ČR, Praha, 2009
30. Štemberk J., Fenomén cestovního ruchu – Možnosti a limity cestovního ruchu v meziválečném Československu, Pelhřimov, 2009
31. Třebický V., Turismus a chráněná území, Ústav pro životní prostředí, PŘF UK, Praha, 2007
32. Čro-Radiožurnál, 15.4.2010
33. Hospodářské noviny, Ekoturistika se v Česku zatím jen probouzí, 17.8.2010
34. Hospodářské noviny, Ekoturistika se v Česku zatím jen probouzí, 17.8.2010
35. Právo, Začalo tažení proti vládě smrků na Šumavě, 17.6.2010
36. Právo, Sjezdovky zahájí sezónu pro bikery, 26.5.2010
37. Právo, Geokaching umožní návštěvníkům dobrodružnou prohlídku Šumavy, 18.11.2009
38. Právo, Správa KRNAP přeje cyklistům, 12.6.2010

39. Právo, Začalo tažení proti nadvládě smrků na Šumavě, 17.6.2010.
40. Právo, Zabránili vysychání vzácné Klugeho louky v Jizerkách, 17.10.2009.
41. Právo, Sjezdovky zahájí sezónu pro bikery, 26.5.2010
42. Právo, Geokaching umožní návštěvníkům dobrodružnou prohlídku Šumavy, 18.11.2009
43. Právo, Ochránáři více otevrou Krkonoše turistům, 10.11.2009
44. Právo, Správa KRNAP přeje cyklistům, 12.6.2010
45. Výnos ministerstva kultury ČSR č. 9886/69
46. Zákon č. 114/92 Sb. o ochraně přírody a krajiny
47. Zákon č. 40/1956 Sb. O státní ochraně přírody
48. Zákon č. 17/1992 Sb. O ochraně životního prostředí
49. Zákon č. 183/2006 Sb. O územním plánování a stavební řád

Internetové zdroje :

50. Agentura ochrany a přírody ČR Praha, Natura 2000, nedatováno, on-line : <http://www.nature.cz/natura2000-design3/hp.php> , cit. 15.3.2011

51. Cenia, Co je EMAS?, nedatováno, on-line : [http://www.cenia.cz/C12571B20041E945.nsf/\\$pid/CENMSFZS9TOS](http://www.cenia.cz/C12571B20041E945.nsf/$pid/CENMSFZS9TOS), cit. 9.1.2011

52. Český statistický úřad, Veřejná databáze, on-line : <http://vdb.czso.cz/vdbvo/uvod.jsp> cit. 6.1.2011

53. Daňhelová L., Návrat až do konce 18. Století : Historie turistiky v Jeseníkách, 2009, on-line : <http://www.kcprymarov.estranky.cz/clanky/z-regionu-a-kraje/historie-turistiky-v-jesenikach.html> cit. 21.1.2011

54. Editor dat povodňového plánu, on-line : http://www.wmap.cz/pk_zapluz/ cit. 16.1.2011

55. Geologie – výukové multimediální texty, VŠB-TU, Ostrava, Hornicko-geologická fakulta, on-line : http://geologie.vsb.cz/geologie/KAPITOLY/11_REGIONÁLNÍ_GEO/1_1_regionalka.htm, cit. 14.10.2010

56. idnes.cz, Krkonoše zaplaví tisíce lyžařů, 30.1.2003, on-line : http://cestovani.idnes.cz/krkonose-zaplavi-tisice-lyzaru-dnf-/ig_zima.aspx?c=2003M025K01C cit. 7.2.2011

57. Informační portál MPO ČR, on-line : <http://www.ippc.cz/> cit. 18.2.2011

58. Mejstříková A., 2008, on-line <http://obcan.ecn.cz>, cit. 20.1.2011

59. Roup J., Národní park Abruzzo, 2009, on-line : <http://www.narodniparky.info/np-italie/26-narodni-park-abruzzo.html> cit. 13.1.2011

11. Přílohy

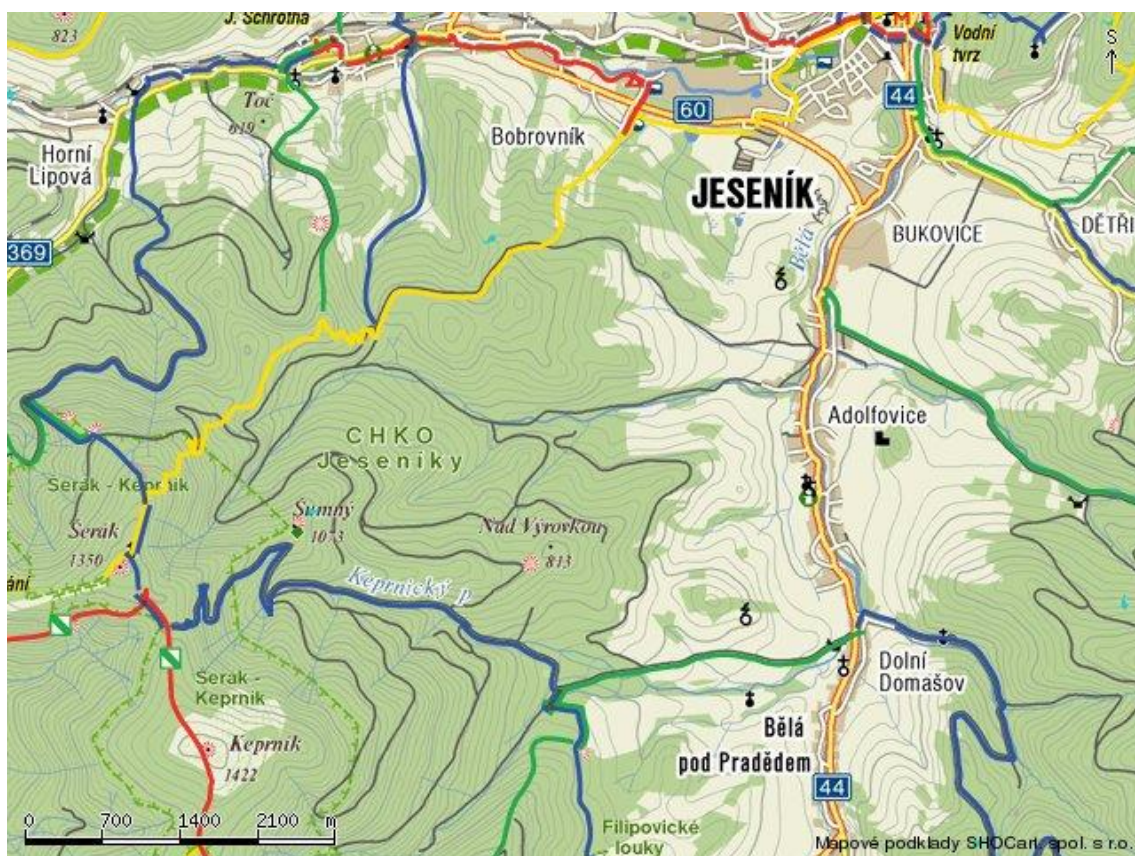
Příloha č. 1 – obec Strážný (foto z r. 2004) – vietnamské tržiště, night club a stovky trpaslíků.

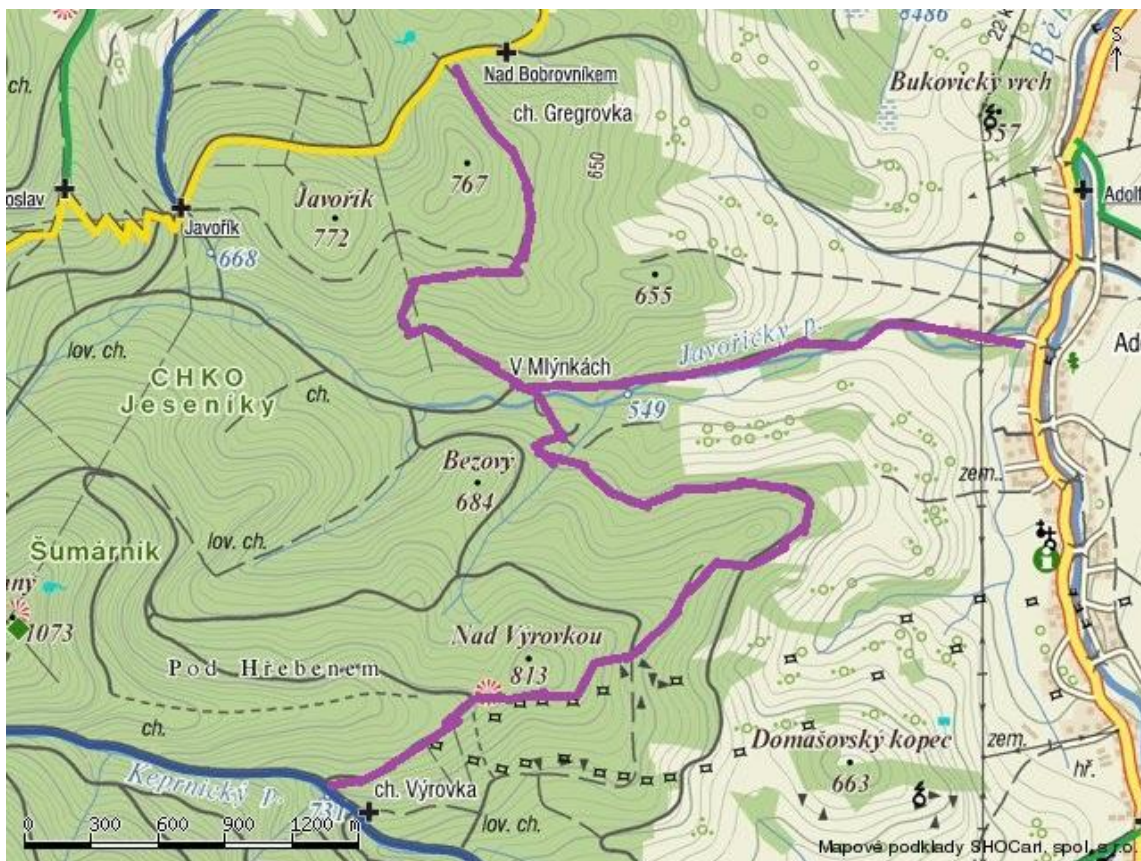

Příloha č. 2 – návrh vymezení nové turistické stezky – stezka by měla propojit stávající žlutou trasu vedoucí z města Jeseník na Šerák se stávající modrou trasou, vedoucí ze sedla pod Keprníkem směrem k Bělé pod Pradědem. Trasa by začínala na žluté trase v lokalitě Nad Bobrovníkem a vedla by po stávajících lesních komunikacích k chatě Výrovka. Od lokality V Mlýnkách by navazovala další nová trasa – spojka do obce Adolfovice. Podél linie opevnění (pod kopcem Nad Výrovkou) by bylo možno vybudovat naučnou stezku k historii výstavby opevňovací linie v Jeseníkách.

1. Stávající stav (zdroj : mapy.cz)

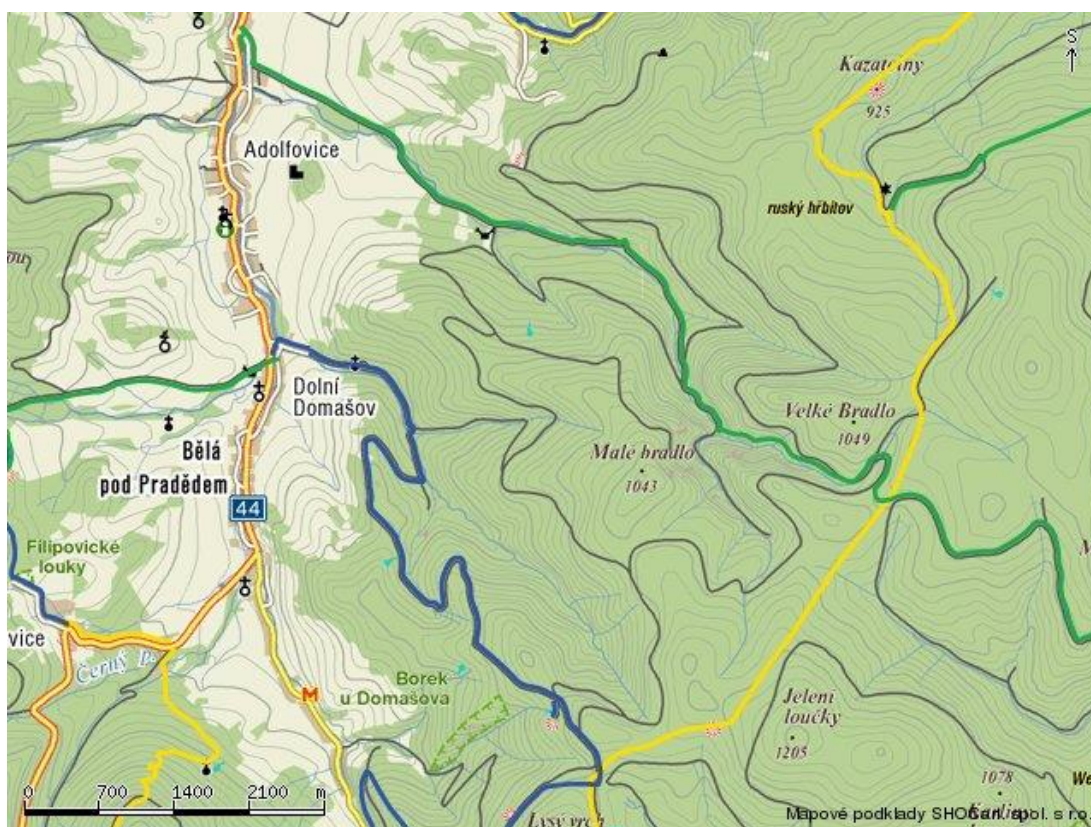

Návrh : (zdroj : mapy.cz)

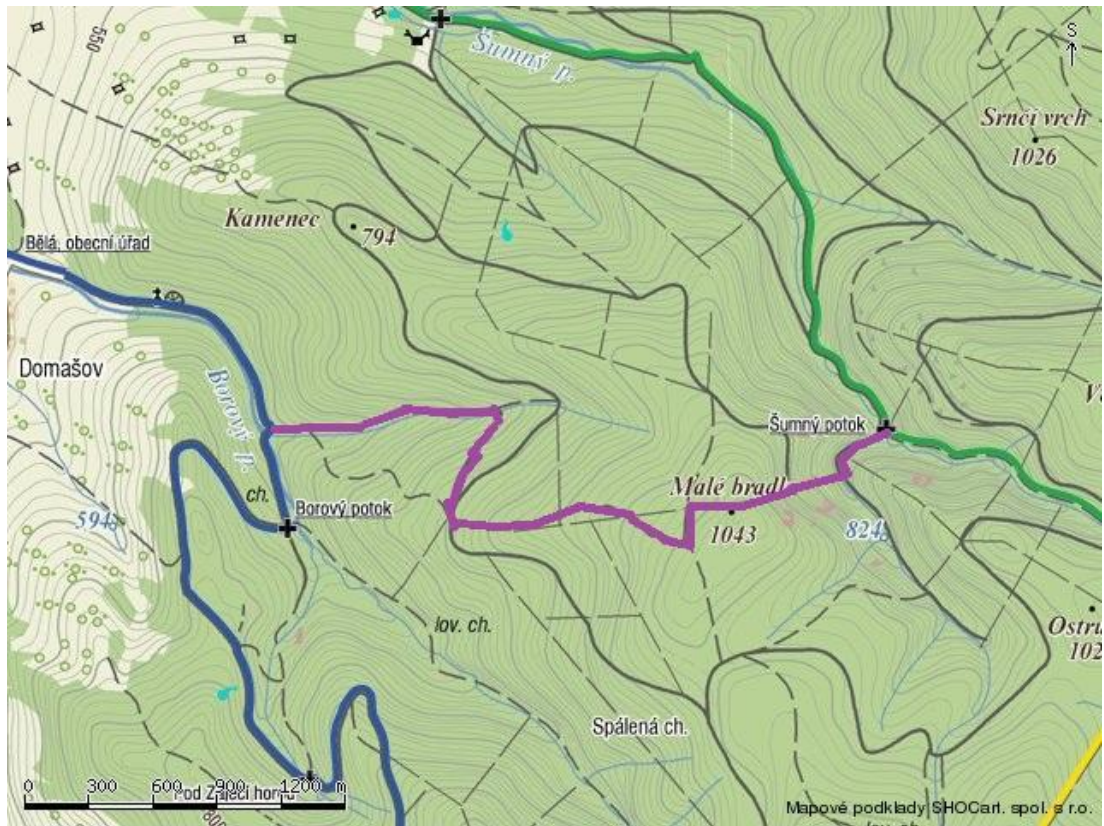

Příloha č. 3 – návrh vymezení nové turistické stezky – stezka by tvořila spojku mezi stávající modrou trasou, vedoucí z Dolního Domašova k Lysému vrchu a zelenou stezkou vedoucí z Adolfovic k Pásmu Orlíka (křížení zelené a žluté trasy). Stezka by vedla od Borového potoka pod Malým bradlem k Šumnému potoku. V návaznosti na navrhovanou trasu v příloze č. 1 by došlo k lepšímu propojení mezi oběma hlavními masivy Hrubého Jeseníku.

Stávající stav (zdroj : mapy.cz)

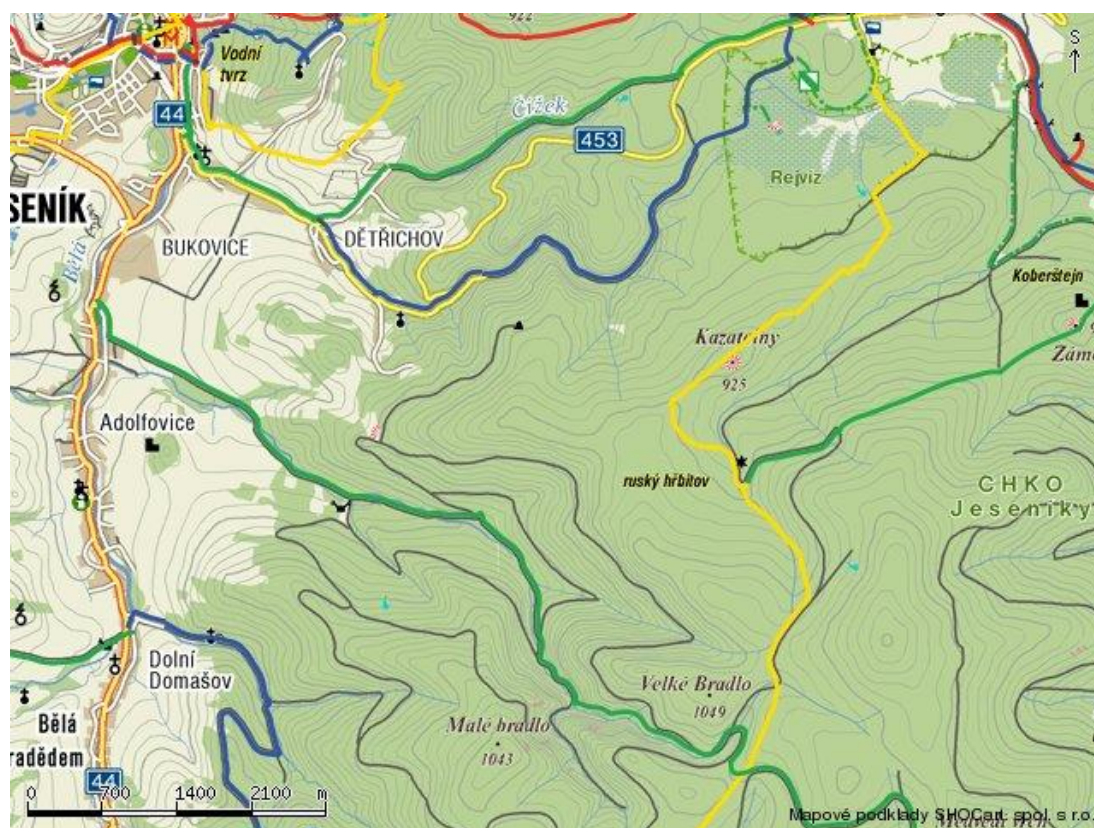
Návrh (zdroj : mapy.cz)

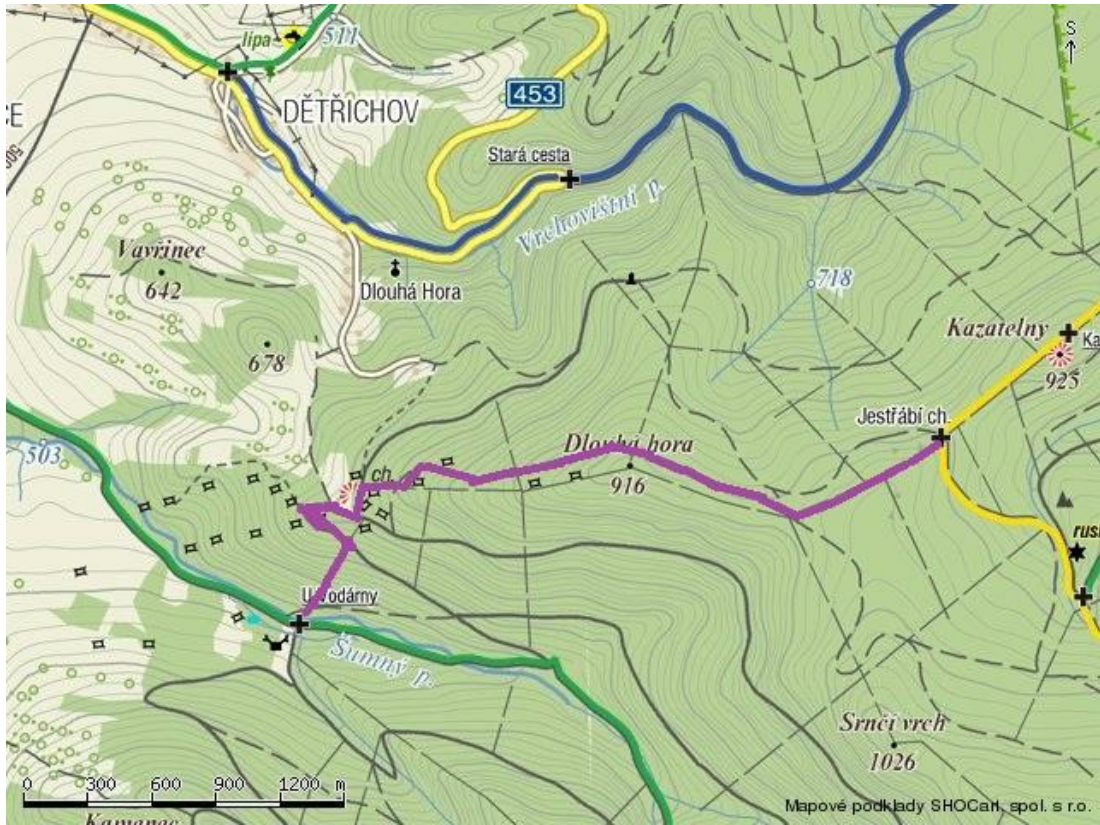

Příloha č. 4 – návrh vymezení nové turistické stezky – stezka by propojila stávající zelenou trasu vedoucí z Adolfovic k Pásmu Orlíka a stávající žlutou trasu vedoucí od Pásmu Orlíka na Rejvíz. K propojení by došlo na zelené trase v lokalitě U vodárny a na žluté trase v lokalitě u Jestřábí chaty. Část stezky by opět vedla podél bývalého opevnění, kde by mohla navazovat naučná stezka k jeho historii (viz. výše).

Stávající stav (zdroj : mapy.cz)

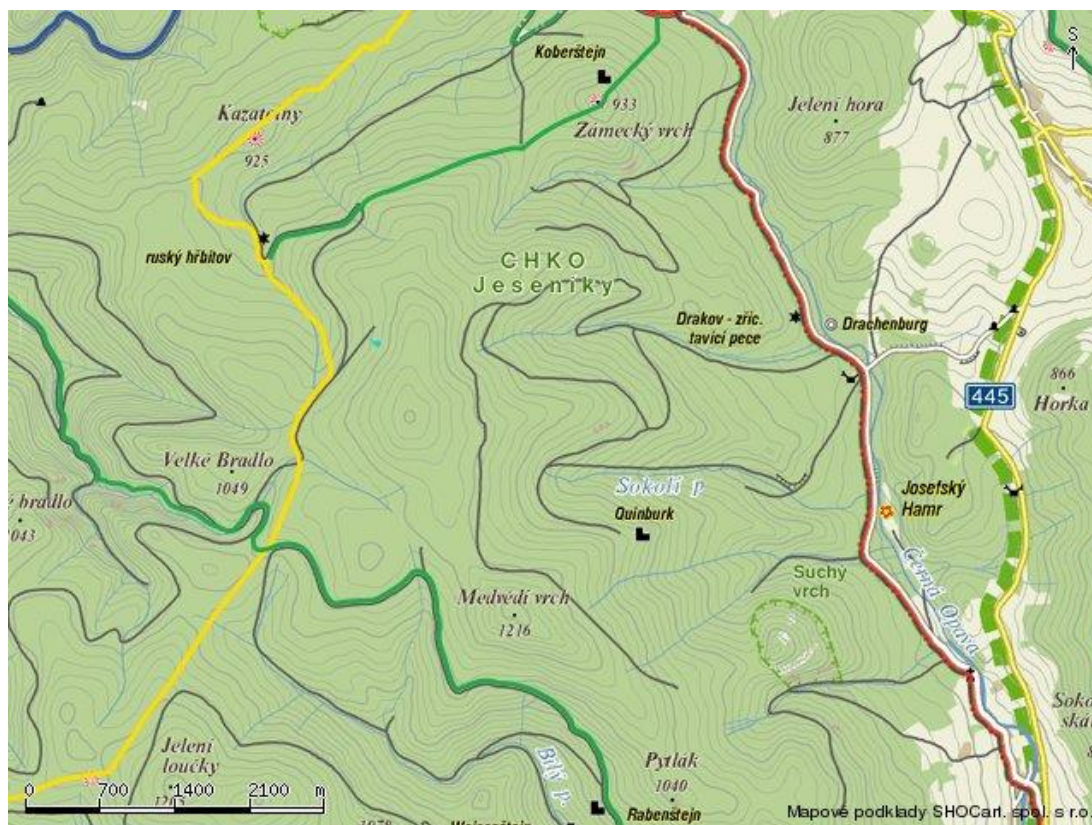

Návrh (zdroj : mapy.cz)

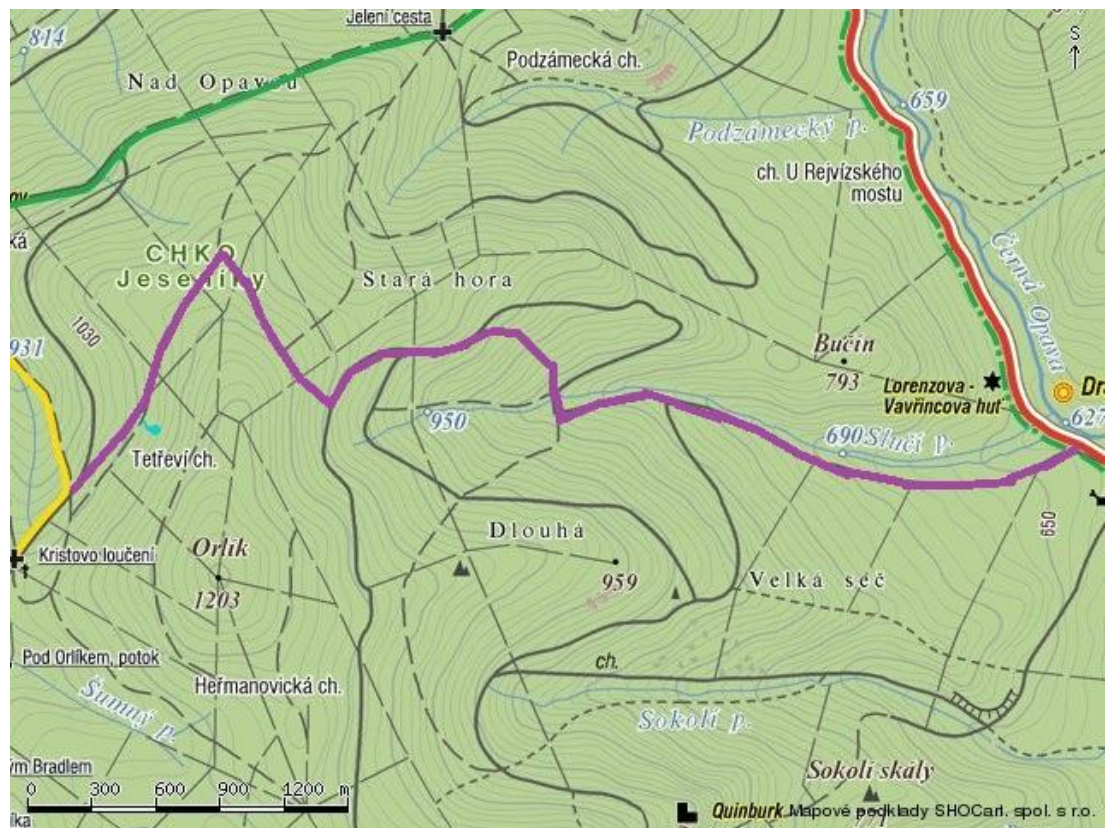

Příloha č. 5 – návrh vymezení nové turistické stezky – stezka by spojovala stávající žlutou trasu vedoucí z Pásmu Orlíku na Rejvíz a stávající červenou trasu vedoucí z Rejvízu do Vrbna pod Pradědem. Na žluté trase by nová stezka začínala v lokalitě Kristovo loučení a vedla by po stávajících lesních cestách k osadě Drakov.

Stávající stav (zdroj : mapy.cz)

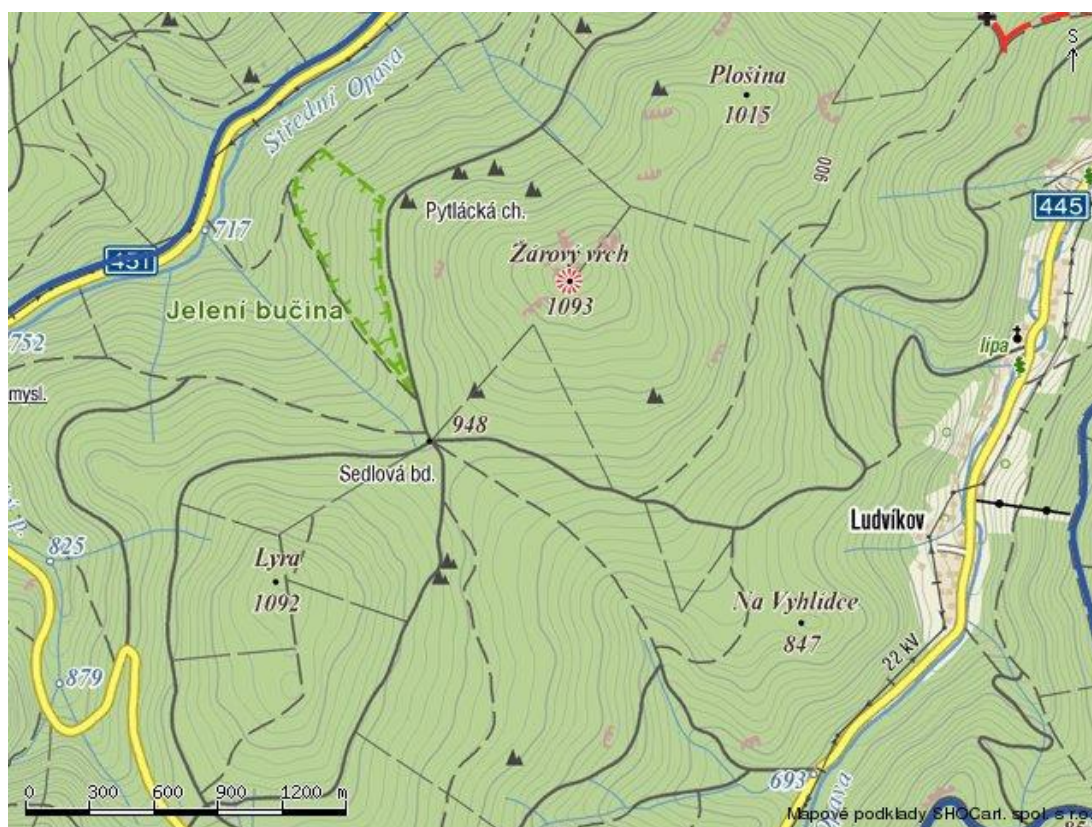

Návrh (zdroj : mapy.cz)

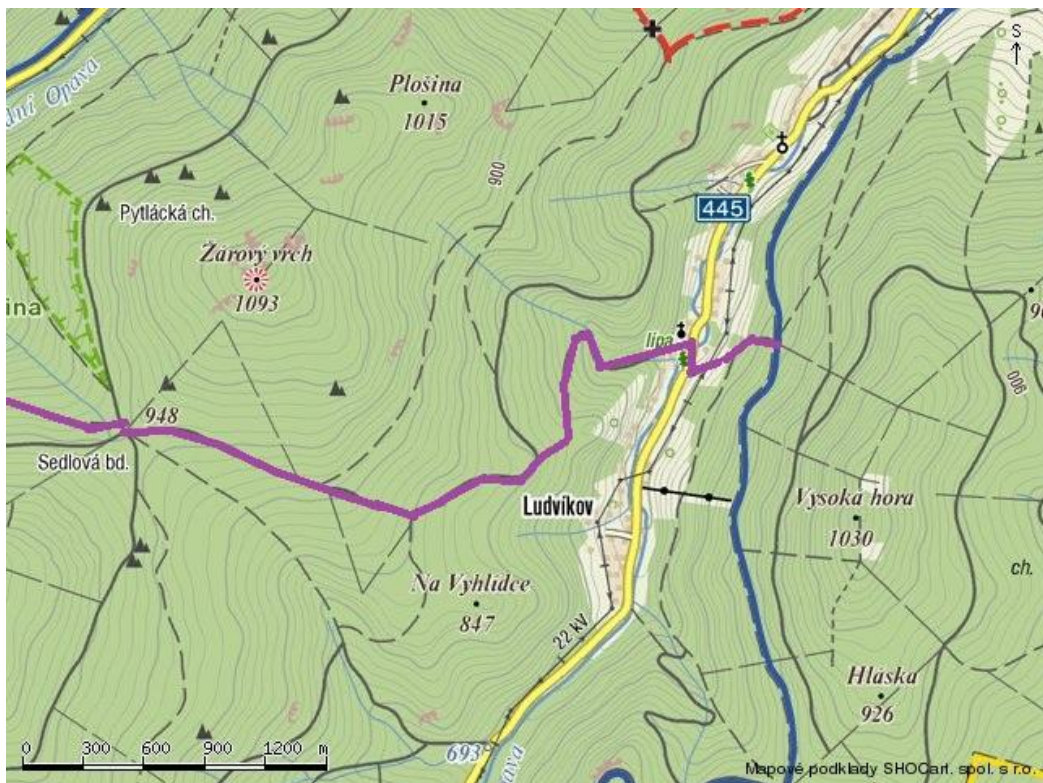
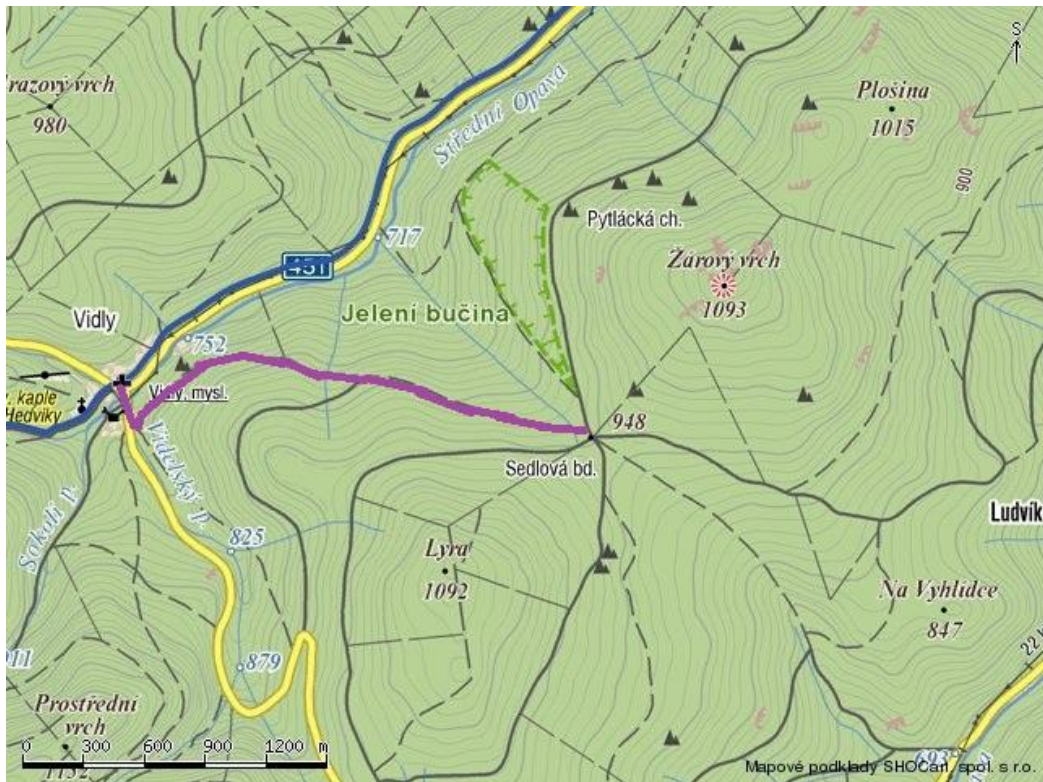

Příloha č. 6 – návrh vymezení nové turistické stezky – stezka by začínala na stávající modré trase v osadě Vidly a vedla by na stávající modrou trasu nad obcí Ludvíkov, přičemž by došlo k propojení obou obcí. Od osady Vidly by stezka vedla po stávajících lesních cestách k Sedlové boudě a dále přes obec Ludvíkov ke stávající modré trase, která spojuje Vrbno pod Pradědem a Karlovu Studánku.

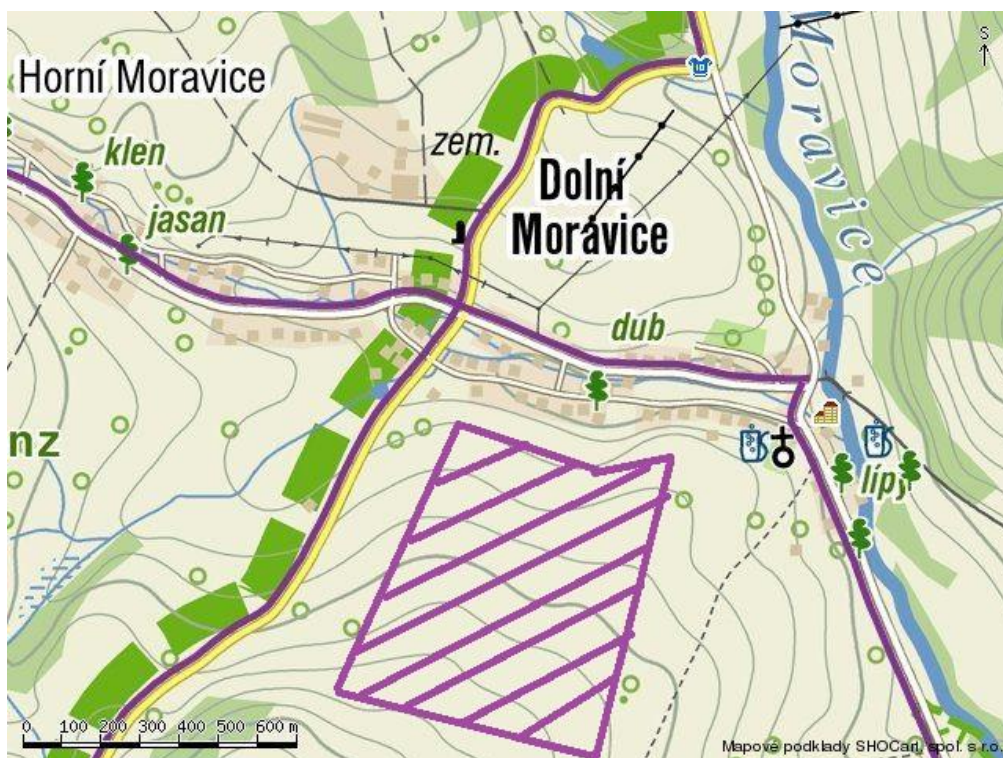
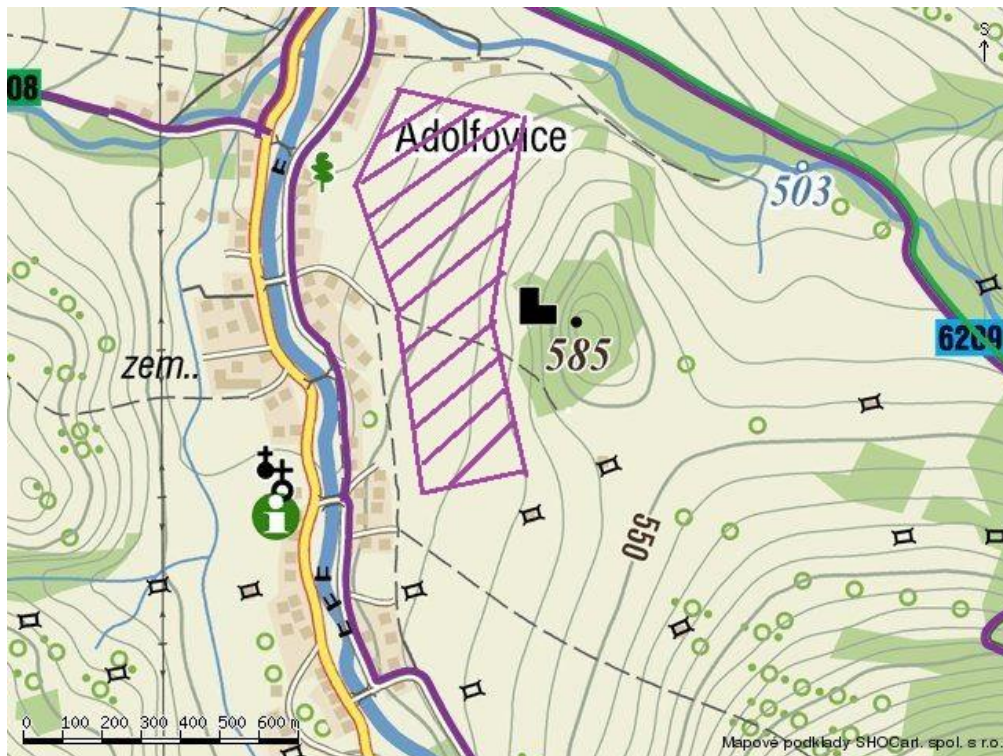
Stávající stav (zdroj : mapy.cz)

Návrh (zdroj : mapy.cz)

Příloha č. 7 – návrh umístění areálu pro snowkiting, příp. lyžování v závěsu za sněžným skútrem v katastru obce Adolfovice a Dolní Moravice.

(zdroj : mapy.cz)

Příloha č. 8 – výnos Ministerstva kultury ČSR o zřízení CHKO Jeseníky.

MINISTERSTVO KULTURY ČESKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY

č.j.: 9.886/69-II/2

V Praze dne 19.6.1969

Zřízení Chráněné krajinné oblasti "Jeseníky", okresy Bruntál a Šumperk, kraj Severomoravský

(Výnos ze dne 19.června 1969, č.j.9.886/69)

Ministerstvo kultury stanoví v dohodě se zúčastněnými úřady a orgány dle § 8 odst.2 zákona č.40/1956 Sb., o státní ochraně přírody:

Čl. 1

1. Území vymezené v příloze tohoto výnosu se prohlašuje za Chráněnou krajinnou oblast "Jeseníky" (dále jen "oblast").
2. Ochrana přírodních hodnot oblastí je povinností všech orgánů a organizací, které na jejich území působí, i každého občana, který se v ní zdržuje.

Čl. 2

Oblast je chráněna podle § 1,2 a 11 odst.1 zákona č.40/1956 Sb.; zákazy uvedené v § 11 odst.1 se však omezují podle § 11 odst.2 takto:

1. Pouze se souhlasem orgánu státní ochrany přírody lze v oblasti:
  - a) provádět geologický průzkum a těžbu nerostných surovin;
  - b) těžit rašelinu;
  - c) provádět archeologické vykopávky;
  - d) zavádět do volné přírody nové živočišné nebo rostlinné druhy;
  - e) měnit hranice lesního a zemědělského fondu, odnímat pozemky lesnímu hospodářství a zalesňovat nelesní pozemky;
  - f) užívat lesních a zemědělských pozemků k jiným účelům;
  - g) vně intravilánu obcí provádět stavby všeho druhu (báňské, průmyslové, inženýrské, zemědělské, bytové, občanské);
  - h) uvnitř intravilánu obcí provádět stavební zásahy na dosavadních stavbách, pokud se jimi mění vnější vzhled staveb nebo terénu;
  - i) vně intravilánu obcí umísťovat skládky a deponovat odpadky mimo místa již dříve k tomu určená; vně intravilánu obcí umísťovat informační, reklamní a jiná podobná zařízení;
  - j) mimo oplocené pozemky a veřejné sady vypalovat křoviny, trávu, plevel a suchý rákos, jakož i mýtit a vyřezávat živé ploty a křoviny.

2. Lesní hospodářství lze provádět jen se zvýšeným ohledem na vodohospodářskou funkci lesa, zejména vzhledem k vodárenskému využití podzemních i povrchových vod, se zvýšeným ohledem na klimatickou a rekreačně turistickou funkci lesa a se zvýšeným zřetelem na jeho ohrožení průmyslovými exhalacemi; upravují je lesní hospodářské plány vypracovávány v součinnosti s orgány státní ochrany přírody, s orgány vodohospodářskými a s orgány cestovního ruchu; v dohodě s orgány státní ochrany přírody je nutno udržovat také stav zvěře na únosné míře.
3. Stromy, které v oblasti rostou mimo les a na něž se vztahuje vyhláška č.89/1965 Sb., o výkupu surového dříví, ochraně stromů rostoucích mimo les a o mimořádném zásobování dřívím, ve znění vyhl.č.154/1968 Sb., považují se za registrované podle § 4 odst.1 písm. d) této vyhlášky.
4. Hospodářsko-technické úpravy těchto pozemků, výstavby melioračních koster, úpravy vodních toků, jakož i přeměny kultur přesahující v souvislé ploše 10 ha katastrálního území, lze provádět pouze po projednání s orgány státní ochrany přírody, pastva je vyloučena tam, kde by narušovala soudržnost vegetačního krytu.
5. Výstavby chat všeho druhu, táboření, zřizování stanových rekreačních táborů, autoparkingů a jiných podobných zařízení se povoluje jen na místech, která k tomu vyhradily orgány územního plánování s orgány státní ochrany přírody.
6. Průzkum a výzkum, který se dotýká krajiny nebo přírodních poměrů v oblasti, evidují orgány státní ochrany přírody a navzájem koordinují tak, aby nedocházelo k časovým a místním střetům nebo k neúměrnému poškozování chráněných hodnot.

Čl. 3

V obcích, jimiž prochází hranice oblasti, hledí se ve věcech územního plánování na celý jejich intravilán, jako by ležel v oblasti; obdobně se hledí na celá lázeňská místa Jeseník Lázně, Lipová Lázně a Velké Losiny včetně ochranného pásma přírodních léčivých zdrojů Velkých Losin.

Čl. 4

1. Orgány státní správy, zejména hospodářského a územního plánování, báňské úřady, stavební úřady a orgány dopravní rozhodují s ohledem na ochranu oblasti, a to jen po dohodě s orgány státní ochrany přírody, jde-li o kulturní památky, také s orgány státní památkové péče.

2. Obdobně postupují orgány hygienické, vodohospodářské, lesnické, myslivecké, zemědělské a orgány požární ochrany, činí-li opatření k ochraně ovzduší, vody, půdy, vegetačního krytu, ryb a zvěře.

Čl. 5

1. Jiný způsob ochrany území nacházejících se uvnitř oblasti není dotčen ustanoveními čl.2 a řídí se podmínkami zvlášť pro tato území stanovenými.
2. Obrana státu a ostraha hranic, ani vydané statuty lázeňských míst, ani ochrana pásma přírodních léčivých zdrojů nejsou zřízením oblasti dotčeny.
3. Vlastnické práva a jiné majetkové vztahy k nemovitostem ležícím v oblasti nejsou jejím zřízením dotčeny.

Čl. 6

Severomoravský krajský národní výbor v dohodě s ministerstvem kultury zřizuje při Krajském středisku státní památkové péče a ochrany přírody odbornou správu oblasti a společně s ním vydává statut, který upraví její organizaci, vztahy a působnost .

Čl. 7

1. Mapy, v nichž je zakresleno území oblasti, jsou uloženy v ministerstvu kultury (ve Státním ústavu památkové péče a ochrany přírody v Praze), u Severomoravského krajského národního výboru (u Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody v Ostravě), u okresních národních výborů (ve Vlastivědných ústavech) v Bruntále a v Šumperku a u všech dotčených místních národních výborů.
2. Tento výnos nabývá účinnosti dnem oznámení ve Sbírce zákonů.

Náměstek ministra:

Prof.dr.Jan Kopecký, DrSc.

v.r.

